

The Project Gutenberg eBook of Toisen tahrn tarina, by Arthur Conan Doyle

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Toisen tahrn tarina

Author: Arthur Conan Doyle

Release date: April 6, 2014 [EBook #45335]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TOISEN TAHRAN TARINA ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

TOISEN TAHRAN TARINA

Ym. Sherlock Holmesin seikkailuja

Kirj.

A. CONAN DOYLE

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Helsinki, 1920.

Oy Kuopion Uusi Kirjapaino.

SISÄLLYS:

Toisen tahrn tarina.
Kuusi Napoleonin rintakuvaa.
Kolme ylioppilasta.
Abbey Grangen murha.
Kadonnut jalkapallonpelaaja.
Kultasankaiset silmälasit.
Charles Augustus Milvertonin seikkailu.

TOISEN TAHRAN TARINA.

Tarkoitukseni oli, että "Mustan Pekan seikkailu" olisi ollut viimeinen julkaisemani kertomus ystäväni Sherlock Holmesin seikkailuista. Päätökseni ei ole suinkaan johtunut ainesten puutteesta. Olen kirjoittanut muistiin sadottain sellaisia, joista en ole vielä hiiskahtanutkaan. Eikä siihen ole ollut syynä yleisön harrastuksen vähenemisenkään, innokkaastihan jokainen on seurannut tämän merkillisen miehen vaiheita ja hänen omituisia menettelytapojaan. Oikeana syynä oli Sherlock Holmes itse, joka ei mistään hinnasta olisi halunnut toimiansa julkisuuteen. Niin kauan kuin hän tointaan harjoitti hyötyi hän siitä, että hänen menestyksistään kerrottiin. Mutta sitten kuin hän ehdottomasti on poistunut Lontoosta ja syventynyt tutkimuksiin sekä ruvennut harjoittamaan mehiläishoitoa Sussex Downissa, hän ihan vihaa julkisuutta ja on nimenomaan lausunut toivovansa, että hänen tahtoansa on kunnioitettava. Vasta erityisesti huomautettuani, että jo aikaisemmin olin luvannut aikanaan julkaista "Toisen tahrn tarinan" ja muutamia muita kertomuksia, suostui hän niiden julkaisemiseen.

En mainitse vuotta, en edes vuosikymmentä, kun muutamana syksyisenä tiistainaamuna pari kuuluisaa eurooppalaista astui vaatimattomaan huoneeseemme Baker-kadun varrella. Toinen heistä, jäyhäpiirteinen, kyömynenäinen, käskevä ja tuikeakatseinen oli tuo kuulu lordi Bellinger, joka kahdesti on ollut Englannin pääministerinä. Toinen taas oli kunnioitettu Euroopan asiain sihteeri, Trelawney Hope, joka on etevimpiä valtiomiehiämme. He istuivat vierekkäin paperien täyttämällä sohvallamme, ja heidän huolestunut, tuskainen ilmeensä ilmaisi heidän tulleen luoksemme erittäin tärkeissä asioissa. Pääministerin laiha, suonikas käsi puristi kovasti sateenvarjon norsunluista koukkuja, ja hänen tuikea katseensa kääntyi työkeästi Holmesista minuun. Euroopan asiain sihteeri punoi hermostuneesti viiksiänsä ja heilutteli kellonperiään.

"Kun huomasin paperin hävinneen, herra Holmes, kello 8 tänä aamuna — ilmoitin siitä heti pääministerille. Hänen kehoituksestaan tulimme nyt tänne."

"Oletteko ilmoittaneet asian poliisille?"

"Emme", vastasi ministeri nopeasti ratkaisevalla tavallaan, josta hän oli niin tunnettu. "Sitä emme ole tehneet, emmekä voi sitä tehdäkään. Poliisille ilmoittaminen on samaa kuin asian ilmoittaminen suurelle yleisölle, ja sitä me erityisesti tahdomme välttää."

"Miksi?"

"Sen vuoksi, että kysymyksessä oleva paperi on niin tavattoman tärkeä, että sen julkaiseminen hyvin helposti — voinpa sanoa aivan varmasti — voisi aiheuttaa hyvin arveluttavia selkkauksia Euroopassa. En puhu liikoja sanoessani, että sota tai rauha ovat riippuvaisia tämän asian päättymisestä. Ellei paperia voida hankkia takaisin noudattamalla ehdotonta salaperäisyyttä, niin jääköön se takaisin saamatta, sillä niillä, jotka ovat sen anastaneet, ei voi olla tarkoituksena mikään muu kuin sen sisällyksen julkaiseminen."

"Kyllä ymmärrän. No niin, herra Trelawney, olen kiitollinen teille, jos kerrotte minulle, miten paperi hävisi."

"Sen voin tehdä muutamilla sanoilla, herra Holmes. Kirje — se oli nimittäin kirje eräältä mahtavalta mieheltä ulkomailta — saapui tänne kuusi päivää sitten. Paperi oli siksi tärkeä, etten milloinkaan jättänyt sitä asiapaperikaappiini, vaan vein sen joka ilta mukanani kotiin Whitehall Terraceen ja säilytin sitä öisin salkussa makuuhuoneessani. Siellä se oli viime yönäkin. Siitä olen aivan varma. Pukeutuessani päivällistä varten avasin salkun ja näin paperin olevan paikoillaan. Tänä aamuna se oli hävinnyt. Salkku oli yöpöydällä. Olen hyvin herkkäuninen, samoin kuin vaimonikin. Olemme molemmat valmiit ottamaan vaikka valallemme, ettei kukaan voinut käydä yöllä huoneessa. Ja kuitenkin, kuten sanottu, paperi on nyt hävinnyt."

"Mihin aikaan söitte päivällistä?"

"Puoli kahdeksalta."

"Mihin aikaan menitte nukkumaan?"

"Vaimoni oli teatterissa. Odotin häntä. Kun menimme makuuhuoneeseen, oli kello puoli kaksitoista."

"Salkku oli siis neljä tuntia vartioimattomana."

"Kenelläkään muulla ei ole lupaa käydä tuossa huoneessa kuin palvelijattarella aamuisin, ja minun kamaripalvelijallani ja vaimoni kamarineidillä muuhun aikaan päivästä. He ovat molemmat täysin luotettavia — he ovat olleet palveluksessamme jo jonkin aikaa. Sitä paitsi kumpikaan ei voinut tietää, että salkussani oli tavallista tärkeämpiä asiapapereita."

"Tiesikö kukaan kirjeen olemassaolosta?"

"Ei kukaan koko talossa."

"Eikö rouvannekaan?"

"Ei. En sanonut vaimolleni mitään koko asiasta ennen kuin vasta tänä aamuna, kun kaipasin tuota paperia."

Pääministeri nyökäytti hyväksyvästi päätään.

"Olen jo kauan tiennyt, miten tunnollisesti te hoidatte virkatehtävänne", hän sanoi. "Olen varma siitä, että velvollisuudentuntonne tällaisen tärkeän salaisuuden kohdalla voittaa jopa läheiset perhesuhteetkin."

Euroopan asiain ministeri kumarsi.

"Liioittele, herra pääministeri, mutta tähän aamuun mennessä en ollut sanonut tästä asiasta halaistua sanaa."

"Olisiko hän ehkä voinut arvata sen?"

"Ei mitenkään — ei hän, sen paremmin kuin kukaan muukaan."

"Onko teiltä aikaisemmin hävinnyt asiakirjoja?"

"Ei ole."

"Ketkä henkilöt täällä Englannissa tiesivät kirjeen olemassaolosta?"

"Hallituksen jäsenille ilmoitettiin sen saapumisesta eilen. Mutta herra pääministeri tähdensi aivan erikoisen vakavasti vaitiolovelvollisuutta, jota hallituksen jäsenten on ehdottomasti noudatettava. — Ajatella, että juuri minä muutamaa tuntia myöhemmin kadotin sen!" Epätoivo vääristi hänen kauniit piirteensä ja tietämättään hän kiskoi tukkaansa. Hetken ajan näimme hänen todellisen olemuksensa, vaikutuksille alttiin, tulisen ja herkkätunteisen miehen. Mutta samassa hän oli jo taas saavuttanut ylimyksellisyytensä ja puhui tynesti ja harkitusti kuten ennenkin. "Hallituksen jäsenten lisäksi siitä tiesi vain kaksi, korkeintaan kolme ulkoministeriön virkamiestä, eivät ketkään muut koko Englannissa, sen voin vakuuttaa, herra Holmes."

"Entä ulkomailla?"

"En usko, että sen olemassaolosta tiesi ulkomailla kukaan muu kuin sen kirjoittaja itse. Olen varma siitä, ettei tämä asia ole kulkenut tavallista virkatietä, hänen ministereittensä käsien kautta."

Holmes istui hetken ajatuksiinsa vaipuneena.

"Minun täytyy kysyä vielä tarkemmin, mitä puheena oleva asiakirja sisältää ja miksi sen katoaminen voisi aiheuttaa niin ennenkuulumattomia seurauksia?"

Valtiomiehet katsahivat toisiinsa, ja pääministerin tuuheat kulmakarvat vetäytyivät tuimasti kurttuun.

"Herra Holmes, kirjekuori jossa se tuli, on pitkä ja ohut, väriltään sininen. Siinä on punainen lakkasinetti, ja sinetissä leijona. Kuoreen on kookkaalla, voimakkaalla käsialalla kirjoitettu —"

"Vaikka nämä yksityiskohdat ovatkin erittäin suurella määrällä huomionarvoisia", Holmes keskeytti, "minun täytyy kuitenkin saada asiasta täydelliset tiedot. Mitä tuo kirje sisälsi?"

"Se on suuri valtiosalaisuus — en usko voivani ilmaista sitä teille enkä liioin ymmärrä, miksi se olisi välttämätöntä. Jos te taidollanne, jota olen kuullut paljon kehuttavan, pystytte löytämään kuvailemani kirjekuoren sisällyksineen, teette isänmaallenne suuren palveluksen ja olette ansainnut parhaan palkinnon minkä me teille suinkin voimme antaa."

Sherlock Holmes nousi seisomaan hymy huulillaan.

"Hyvät herrat, teillä on paljon tekemistä maamme palveluksessa", hän sanoi, "samoin on myös minulla omalla vaatimattomalla alallani. Olen pahoillani, mutta minä en voi auttaa teitä tässä asiassa. Keskustelun jatkaminen on niin ollen pelkästään ajan tuhlausta."

Pääministeri ponnahti pystyyn, ja hänen syvällä olevissa silmissään välähti ankara katse, joka niin monesti oli saanut ministeristön taipumaan hänen tahtoonsa. "Hyvä herra, en ole tottunut...", hän aloitti, mutta hillitsi sitten itsensä ja istuutui jälleen. Pari minuuttia istuimme kaikki aivan ääneti. Sitten vanha valtiomies kohautti olkapäitään.

"Minun on kai suostuttava teidän ehtoihinne, herra Holmes. Olette epäilemättä oikeassa. Olisihan kohtuutonta odottaa, että te auttaisitte meitä, elleimme me osoita teille täydellistä luottamusta."

"Olen samaa mieltä", säesti nuorempi valtiomies.

"Kerron siis asian juurtajaksain, luottaen täydellisesti teidän ja virkaveljenne, tohtori Watsonin vaitioloon. Vetoan isänmaallisuuteen, sillä en voi ajatellakaan suurempaa onnettomuutta tälle maalle kuin se, mitä tapahtuisi, jos tämä asia pääsisi julkisuuteen."

"Voitte luottaa meihin."

"Hyvä. Kirje on eräältä ulkovallan hallitsijalta, jota erinäiset päivänpolttavat siirtomaa-kysymykset ovat kovasti hermostuttaneet. Hän on kirjoittanut kirjeen kaikessa kiireessä ja kokonaan omalla vastuullaan. Toimittamissamme tiedusteluissa on käynyt selville, että hänen ministerinsä eivät tiedä mitään koko asiasta. Lisäksi sen sanamuoto on laadittu niin onnettomalla tavalla — eräät lauseet ovat suorastaan uhkaavia — että sen julkaiseminen herättäisi epäilemättä maassamme vaarallisen paljon pahaa verta. Kansalaisten mielet joutuisivat valtavaan kuohumistilaan — rohkenen väittää, että viikko sen jälkeen kun puheena oleva kirje olisi tullut julkisuuteen, Englanti olisi joutunut sotaan."

Holmes kirjoitti erään nimen paperipalasalalle, jonka hän ojensi pääministerille.

"Aivan niin, juuri hän. Ja tämä kirje — joka voi maksaa meille tuhansia miljoonia ja satatuhatta miestä — on nyt siis kadonnut aivan käsittämättömällä tavalla."

"Onko asiasta ilmoitettu kirjeen lähettäjälle?"

"On. Hänelle on lähetetty salakielisanoma."

"Mutta ehkä hän haluaakin, että kirje pääsee julkisuuteen."

"Ei missään nimessä. Meillä on pätevät syyt uskoa, että hän on jo huomannut menetelleensä ajattelelattomasti. Jos kirje joutuisi yleisön tietoon, siitä olisi pahemmat seuraukset sekä hänelle että hänen valtakunnalleen kuin meille."

"Jos asia on niin, niin kenelle sitten on hyötyä tuon vaarallisen kirjeen varastamisesta?"

"Kätenne on nyt kansainvälisen suurpolitiikan valtimolla, herra Holmes. Jos otatte huomioon Euroopassa nykyisin vallitsevan tilanteen, teidän ei ole vaikea keksiä tuon kirjeen varastamisen syytä. Koko Eurooppa on kuin aseistettu leiri. Siellä on kaksi liittoutumaa, jotka pitävät sotilasvaltaa tasapainossa. Jos Englanti joutuisi sotaan toista ryhmää vastaan, se johtaisi toisen ryhmän ylivaltaan, ottipa se itse osaa sotaan tai ei. Ymmärrättekö?"

"Täydellisesti. Tämän hallitsijan viholliset hyötyisivät siis, jos he saisivat kirjeen käsiinsä ja julkaisisivat sen saadakseen rauhan rikkoutumaan hänen maansa ja meidän maamme välillä?"

"Aivan niin."

"Entä kenelle tuo asiakirja lähetettäisiin, jos se joutuisi vihollisen käsiin?"

"Jonkin Euroopan suurvallan pääministerille. Tällä hetkellä se arvattavasti on jo matkalla — sellaista vauhtia kuin höyryn voima pystyy sitä kuljettamaan."

Trelawney Hope painoi päänsä huoaten epätoivoissaan. Pääministeri laski kätensä ystävällisesti hänen olalleen.

"Teitä on kohdannut onnettomuus, hyvä ystävä. Kukaan ei voi syyttää teitä mistään. Ette ole lyönyt laimin varovaisuustoimenpiteitä. Herra Holmes, nyt te tiedätte, miten asiat ovat. Mitä meidän on tehtävä?"

Holmes pudisti epäröiden päätään.

"Arvelette siis, että ellei asiakirjaa saada takaisin, syttyy sota."

"Se näyttää hyvin todennäköiseltä."

"Siinä tapauksessa — valmistautukaa sotaan."

"Ne ovat kovia sanoja, herra Holmes."

"Ajatelkaa olosuhteita, herra. Ei voida ajatellakaan, että kirje olisi varastettu kello puoli kahdentoista jälkeen yöllä, koska herra Hope ja hänen vaimonsa olivat huoneessa siitä lähtien, kunnes kirjeen

häviäminen huomattiin. Se siis anastettiin eilisiltana kello puoli kahdeksan ja puoli kahdentoista välillä, luultavasti lähempänä edellistä kellonlyöntiä, sillä hän, ken sen otti, olkoon hän sitten kuka tahansa, nähtävästikin tiesi sen olevan siellä ja luonnollisesti tahtoi saada sen käsiinsä niin pian kuin mahdollista. Niin ollen, herra, jos tuo kirje varastettiin mainittuun aikaan, missä voi se nyt olla? Ei ole minkäänlaista syytä viivytellä sen lähettämistä. Se on kiireesti viety niille, jotka sitä tarvitsevat. Onko meillä minkäänlaisia toiveita nykyään saavuttaa sitä tai edes päästä sen jäljille? — Se ei ole meidän yletettävissämme."

Ministeri nousi sohvalta.

"Mitä sanoitte, on ehdottomasti johdonmukaista, herra Holmes", sanoi hän. "Huomaan asian todella olevan menetetty."

"Olettakaamme, saadaksemme asiasta jommoisenkin käsityksen, että kirjeen on ottanut joko kamarineiti tai kamaripalvelija — .."

"Molemmat ovat vanhoja ja luotettavia palvelijoita."

"Ymmärsin, että teidän huoneenne on toisessa kerroksessa, jonne ulkoa ei ole mitään käytävää ja jonne ei kukaan voi päästä huomaamatta. Sen vuoksi täytyy kirjeen varkaan olla talossa. Ketä varten se on varastettu? Annettavaksi jollekin valtiolliselle vakoojalle tai asiamiehelle, joiden nimet minä jotenkin tarkoin tunnen. Heidän joukossaan on kolme, joiden voidaan sanoa olevan hyviä ammatissaan. Alan tutkimukseni tekemällä kierroksen nähdäkseni, ovatko he kaikki kotona. Jos joku heistä on poissa — varsinkin, jos hän on hävinnyt viime yönä — saamme ainakin viittauksen, mihin paperi on joutunut."

"Miksi pitäisi jonkun olla poissa?" kysyi Euroopan asiain sihteeri. "Hänhän voi viedä kirjeen johonkin lähetystöön Lontoossa. Sehän on aivan yhtä uskottavaa kuin muukin."

"Ei suinkaan. Nämä asiamiehet toimivat aivan itsenäisesti ja ovat usein kireissä välissä lähettiläiden kanssa."

Pääministeri nyökäytti päätään myöntävästi.

"Luulen teidän olevan oikeassa, herra Holmes. Hän vie kyllä noin kallisarvoisen esineen omin käsin pääkortteeriin. Pidän teidän toimintasuunnitelmaanne erinomaisena. Olkoonpa miten tahansa, herra Hope, niin emme kuitenkaan voi tämän onnettoman asian vuoksi laiminlyödä muita velvollisuuksiamme. Jos jotakin uutta ilmenee päivän kuluessa, ilmoitamme siitä teille, ja varmaankin tulette tekin antamaan meille tiedon tutkimustenne tuloksista."

Valtiomiehet kumarsivat ja poistuivat vakavina.

Kun kuuluisat vieraamme olivat lähteneet, sytytti Sherlock Holmes piippunsa ja istui hetkisen syviin ajatuksiin vaipuneena. Avasin aamulehden ja luin juuri jännittävää uutista murhasta, joka oli edellisenä yönä tehty Lontoossa, kun ystäväni äkkiä huudahtaen hyppäsi pystyyn ja pani piippunsa kaminin reunalle.

"Niin", sanoi hän, "parempaa keinoa ei ole olemassa asian selville saamiseksi. Tila on epätoivoinen, mutta ei kuitenkaan toivoton. Jos tietäisimme varmaan kuka kirjeen on ottanut, niin onhan mahdollista, ettei hän vielä ole jättänyt sitä käsistään. Ja kun kaikki käy ympäriinsä, niin on se näille hyville herroille vain rahakysymys ja minullahan on siinä suhteessa tukenani brittiläisen valtion rahasto. Jos he sen myyvät, ostan sen. On luultavaa, että kirjeen anastaja pitää sitä hallussaan saadakseen tietää, mitä siitä tarjotaan toisella taholla, ennen kuin hän koettaa onneaan toisella. On vain kolme, jotka rohkenevat käydä tällaiseen peliin: Oberstein, La Rothiere ja Eduardo Lucas. Käyn kaikkien heidän luonaan."

Katsahdin häneen.

"Onko tuo Eduardo Lucas sama, joka asuu Godolp-kadun varrella?"

"On."

"Häntä et voi tavata."

"Miksi en?"

"Hänet on viime yönä murhattu omassa asunnossaan."

Ystäväni oli niin usein hämmästyttänyt minut seikkailuissamme, että olin ylpeä nähdessäni suuresti hänet hämmästyttäneeni. Hän tuijotti minuun ihmeissään ja sitten tempasi sanomalehden kädestäni. Luin seuraavaa uutista silloin kun hän hypähti tuoliltaan:

"Murha Westminsterissä.

"Salaperäinen rikos on tehty viime yönä talossa n:o 16 Godolphi-kadun varrella. Talo on noita 18 vuosisadan vanhanaikaisia ja yksinäisiä rakennuksia, joita on joen ja Westminster Abbeyn välillä, ja on melkein parlamenttitalon suuren tornin varjossa. Tässä pienessä, yksinäisessä asunnossa on jo muutamia vuosia asunut herra Eduardo Lucas, joka on hyvin tunnettu mies seuraelämässä miellyttävän käytöksensä ja hyvin ansaitun maineensa puolesta maan paraimpana tenorina. Herra Lucas on naimaton, 34 vuotta vanha, ja hänen talouteensa kuuluu vanha emännöitsijä, rouva Pringle ja kamaripalvelija Mitton. Edellinen menee aina aikaisin levolle ullakkokerroksessa olevaan huoneeseensa. Kamaripalvelija oli käymässä jonkun ystävänsä luona Hammersmithissä. Kello kymmenestä lähtien oli hra Lucas yksinään talossa. Mitä hänen luonaan on tapahtunut, ei vielä ole saatu selville, mutta kello yksitoista huomasi poliisi Barret ollessaan vartioimassa Godolphi-kadulla, että n:o 16 ovi oli raollaan. Hän koputti ovelle, mutta ei saanut vastausta. Nähtyään valoa sisästä, meni hän portaisiin ja koputti sisäovelle, mutta ei saanut vastausta. Hän avasi oven ja astui sisään. Kaikki oli huoneessa hujan hajan, tuolit kumossa. Keskellä lattiaa makasi talon onneton omistaja ruumiina puristaen kädellään tuolin jalkaa. Hänen sydämensä oli puhkaistu. Arvattavasti oli hän kuollut silmänräpäyksessä. Murhaava pistos on isketty käyrällä intialaisella tikarilla, jonka murhaaja on ottanut seinällä olevasta itämaisestä asekoelmasta. Ryöväys ei näytä olleen rikoksen aiheena, sillä huoneessa olevista kalleuksista ei ole mitään hävinnyt. Hra Eduardo Lucas oli siksi hyvin ja yleisesti tunnettu, että hänen väkivaltainen ja salaperäinen kuolemansa tulee herättämään huomiota ja' syvää surua laajassa ystäväpiirissä."

"Niin, Watson, mitä tästä arvelet?" kysyi Holmes hetkisen vaiti oltuaan.

"Se on vain hämmästyttävä sattuma."

"Sattumako? Hän on yksi noista kolmesta miehestä, jotka mainitsin mahdollisesti osallisiksi tähän asiaan, ja hänet kohtaa väkivaltainen kuolema juuri samaan aikaan, kun tiedämme asiankin tapahtuneen. Tapahtumat osoittavat, ettei murha ole mikään sattuma. Ei, hyvä ystävä, nämä kaksi tapahtumaa ovat yhteydessä toistensa kanssa — niiden täytyy olla. Meidän asiamme on ottaa selvä, millä tavalla."

"Mutta virallisella poliisillahan sitten täytyy olla tieto kaikesta."

"Ei suinkaan. He tietävät vain, mitä näkevät Godolphi-kadulla. He eivät tiedä — eivätkä saakaan tietää — mitään Whitehall Terracesta. Me vain tiedämme molemmat tapahtumat ja voimme ottaa selon, missä yhteydessä ne ovat toisiinsa. On olemassa seikka, joka kaikissa tapauksissa olisi kääntänyt epäilykseni Lucasiin. Godolphi-katu ja Westminster on muutamien minuuttien matkan päässä Whitehall Terracesta.

"Toiset salaiset asiamiehet, joista mainitsin, asuvat Westendissä. Sen vuoksi oli Lucasin helpompi kuin toisten tutustua Euroopan asiain sihteerin talonväkeen ja saada sieltä tietoja — se oli hänelle vain pikku seikka. — Ja sitä paitsi, kun kaiken piti tapahtua muutamien tuntien sisällä, täytyi välimatkankin olla lyhyt. Odota, mikä tämä on!"

Rouva Hudson ilmestyi tuoden tarjottimella naisen nimikortin. Holmes vilkasi siihen, kohautti kulmiaan ja antoi sen minulle.

"Pyytäkää lady Hilda Trelawney Hopea astumaan sisään", sanoi hän.

Hetkisen kuluttua astui yksinkertaiseen huoneeseemme, joka jo tässä kuussa oli saanut sellaisen kunnian osakseen, Lontoon rakastettavin nainen. Olin usein kuullut puhuttavan Belminsterin herttuan nuoremman tyttären komeudesta, mutta eivät minkäänlaiset selitykset, eivät mitkään värittömät valokuvat olleet kyenneet kuvaamaan minulle hänen kasvojensa erinomaista kauneutta ja ihastuttavaa väriä. Sellaisena kuin me näimme hänet tänä syysaamuna ei kumminkaan hänen kauneutensa ensimmäiseksi tehnyt vaikutusta katsojaan. Hänen rakastettavat, pyöreät kasvonsa olivat kalpeat mielenliikutuksesta, silmät olivat kirkkaat, mutta niissä oli kuumeen kiilto, ihanat huulet olivat kokoon puristuneet ja osoittivat omistajansa koettavan hillitä mielentilaansa. Pelko, ei kauneus, pisti ensiksi silmiin ihanan vieraamme ilmestyessä avonaiselle ovelle.

"Onko mieheni käynyt täällä, herra Holmes?"

"On, rouva, hän oli äsken täällä."

"Herra Holmes, pyydän teitä olemaan mitään virkkamatta hänelle, että minäkin olen käynyt täällä."

Holmes kumarsi kylmästi ja pyysi kädellään viitaten rouvaa istumaan.

"Rouva, te saatatte minut todellakin hyvin tukalaan asemaan. Tehkää hyvin ja käykää istumaan ja puhukaa vaan asianne, mutta minä pelkään, etten voi antaa teille mitään lupaa."

Nainen astui lattian poikki ja istuutui tuolille selin ikkunaan. Hän oli kerrassaan kuninkaallinen olento, kookas, mahtava ja samalla kertaa läpeensä naisellinen.

"Herra Holmes", alkoi hän sitten, puhuessaan puristellen valkoisten sormikkaiden peittämiä käsiään — "puhun teille aivan peittelemättä toivoen teidänkin osoittavan yhtäläistä avomielisyyttä minua kohtaan. Mieheni ja minä olemme avomielisiä toisiamme kohtaan kaikessa paitsi yhdessä ainoassa asiassa, nimittäin politiikassa. Sitä koskevissa asioissa on hänen suunsa kuin sinetillä suljettu. Hän ei puhu mitään minulle. No niin, tiedän meillä viime yönä sattuneen äärettömän ikävän tapahtuman. Tiedän, että jokin paperi on kadonnut. Mutta koska kysymys koskee politiikkaa, kieltäytyy mieheni osoittamasta minulle täyttä luottamustaan. Välttämätöntä kuitenkin on — välttämätöntä, sanon minä — minunkin saada tieto kaikesta, jotta ymmärtäisin kaiken. Te olette ainoa henkilö, paitsi näitä valtiomiehiä, joka tunnette asian todellisen laadun. Pyydän teitä sen vuoksi, herra Holmes, peittelemättä sanomaan minulle kaiken, mitä on tapahtunut ja mitä seurauksia siitä voi olla. Sanokaa minulle kaikki, herra Holmes. Älkää antako minkään estää kieltänne, sillä minä vannon, että mieheni etuja parhaiten voidaan valvoa, jos hän osoittaa minulle täyttä ehdotonta luottamusta. Oi jos hän edes sen huomaisi! Mikä paperi häneltä varastettiin?"

"Kysymykseenne on minun todellakin aivan mahdoton vastata."

Nainen huokaisi ja kätki kasvonsa käsiinsä.

"Teidän täytyy käsittää, etten voi muutoin menetellä. Jos teidän miehenne kerran tahtoo salata tämän asian teiltä, niin en minäkään, joka siitä sain tiedon sitoutuen ehdottomaan vaiteliaisuuteen, voi ilmaista sitä, jota hän ei sano. Ette menettele oikein, jos rupeatte enemmän kyselemään. Kysykää mieheltänne!"

"Häneltä olen kysynyt ja tulen teidän luoksenne vain välttääkseni viimeistä keinoa. Mutta puhumatta kaikkea, mitä tiedätte, voisitte ilmaisemalla yhden ainoan kohdan tehdä suuren palveluksen minulle."

"Minkä kohdan?"

"Voiko tämä tapaus saattaa mieheni valtiollisen uran vaaraan?"

"Voi. Ellei kaikkea saada entiselleen, tulee se aivan varmaan tekemään hyvin onnettoman vaikutuksen."

"Oi!" huudahti hän huohottaen.

"Vielä yksi kysymys, hra Holmes. Yhdestä lauseesta, joka pääsi mieheni suusta, kun tämä isku häntä kohtasi, ymmärsin, että kauheita valtiollisia seuraamuksia voi koitua tämän paperin häviämisestä."

"Jos hän kerran niin on sanonut, en minä millään tavalla voi sitä kieltää."

"Millaisia nuo seuraukset tulisivat olemaan?"

"Ei, nyt te taas kysytte enemmän kuin minä voin vastata."

"Näin ollen en tahdo pitempään kuluttaa aikaanne. En voi moittia teitä, herra Holmes, että kieltäydyitte puhumasta peittelemättä kanssani. Ettekä tekään puolestanne tahtone, siitä olen varma, ajatella pahaa minusta. Minä tahdoin päästä osalliseksi mieheni huolista, vaikka se tapahtuisikin vastoin hänen tahtoansa. Vielä kerran pyydän teitä olemaan ilmaisematta täällä käyntiäni."

Ovella katsahti hän vielä meihin, ja minä näin vielä kerran hänen kauniiden kasvojensa kiusautuneen ilmeen, säikähtyneen katseen ja suppuun puristetut huulet, ennenkuin hävisi.

"Watson, kaunis sukupuoli kuuluu sinulle", sanoi Holmes hymyillen, kun ovi sulkeutui hänen jälkeensä. "Mitähän tällä kaunottarella oikeastaan oli asiaa? Mitä hän tahtoi?"

"Hänhän sanoi sen aivan peittelemättä. Hänen levottomuutensa oli aivan luonnollinen."

"Hm, ajattele hänen esiintymistään, Watson, hänen tukahdutettua mielenliikutustaan. Muista, että hän kuuluu kansanluokkaan, jossa ei mielellään paljasteta tunteita."

"Hän oli todellakin hyvin liikutettu."

"Muista miten omituisella painolla hän vakuutti meille miehellensä olevan parasta, että hänkin saisi tietää kaiken. Mitähän hän sillä tarkoitti? Sitä paitsi huomasi kai, miten hän istuutui niin, että valo tuli

takaa päin. Hän ei halunnut, että me voisimme lukea hänen ajatuksiaan."

"Niin, hän valitsi ainoan huoneessa olevan tuolin."

"Ja kuitenkin, naisen perustelmat ovat niin käsittämättömiä. Muistat kai tuon Margatesta kotoisin olevan naisen, jota minä epäilin samasta syystä. Ja sitten osoittautui, että syynä hänen liikutettuun mielentilaansa olikin, ettei hän ollut puuteroinut nenäänsä. Mitä voi tuollaisesta juoksuhiiekasta päättää? Heidän jokapäiväisimmät toimensa voivat sisältää äärettömän paljon, samalla kun heidän kaikkein omituisin esiintymisensä voi johtua siitä, ettei joku hiusneula tai hiuskihara ole niinkuin sen olla pitäisi. Hyvästi, Watson!"

"Lähdetkö liikkeelle?"

"Lähden. Aion vielä tänään käydä Godolphi-kadulla. Eduardo Lucasin asunnosta täytyy löytyä ratkaisu probleemille, vaikka myönnänkin, ettei minulla ole vielä aavistustakaan, mihin suuntaan se tulee käymään. Hoidat kai vartijatointa, rakas Watson, ja vastaanotat uusia kävijöitä. Palaan päivälliselle, jos voin."

Koko sen päivän ja seuraavankin oli Holmes sellaisella tuulella, jota hänen ystävänsä sanovat äännettömyydeksi, mutta toiset kiukuksi. Hän juoksi ulos ja sisään, tupakoi lakkaamatta, soitteli muutamia tunteja viulullaan, vaipui mietteisiinsä, söi voileipiä milloin sattui ja hätäisesti vastasi silloin tällöin tekemiini kysymyksiin. Huomasin, ettei hän ollut onnistunut. Hän ei tahtonut ilmoittaa minulle asiasta mitään. Sanomalehdistä sain tietää tutkimuksen yksityiskohdat sekä murhatun palvelijan, John Mittonin, vangitsemisen ja sittemmin vapaaksi päästämisen. Coroner lausui tunnettuun tapaansa: — Tahallinen murha, mutta sen tapahtuminen pysyy yhtä hämäränä kuin ennenkin. Ei mitään aihetta tekoon ole voitu keksiä. Huone oli täynnä arvoesineitä, mutta ei mitään oltu pois kuljetettu. Murhatun papereita ei oltu liikutettu. Ne tarkastettiin huolellisesti ja siinä kävi selville, että hän oli ollut kansainvälisen politiikan innokas tutkija ja juorujen väsymätön kerääjä, erinomainen kielimies ja utterata kirjeiden kirjoittaja. Hän oli ollut läheisissä tekemisissä johtavain valtiomiesten kanssa eri maissa. Mutta ei mitään erikoista huomiota herättävää löydetty paperien joukosta, joita hänen laatikkonsa oli täynnä. Hänen suhteensa naisiin näytti olleen sekava ja pintapuolinen. Hänellä oli useita tuttuja naisia, mutta vain muutamia ystäviä eikä yhtään ainoata, jonka kanssa hän olisi ollut rakkaussuhteissa. Hänen elämänsä oli ollut säännöllinen ja hänen esiintymisensä kartteleva. Hänen kuolemansa oli salaperäisyyden peitossa ja näytti sellaiseksi jäävänkin.

John Mitton vangittiin vain sen vuoksi, ettei voitu mitään muutakaan tehdä. Häntä ei voitu syyttää mistään. Hän oli ollut sinä iltana erään ystävänsä luona Hammersmithissä; hän oli täysin syytön. Hän oli lähtenyt kotimatkalle ennen kuin rikos huomattiin, mutta hänen omaa selitystään, että hän osan matkasta oli kulkenut jalkaisin, uskottiin, koska ilma sinä yönä oli kaunis. Hän oli saapunut kotiin kello 12 ja näkyi joutuneen kovin hämilleen huomattessaan tapahtuman. Hän oli aina ollut hyvissä väleissä isäntänsä kanssa. Joitakin hänen esineitään, varsinkin pieni lipas, jossa oli partaveitsiä, oli löydetty palvelijan tallesta, mutta hän selitti niiden olevan lahjoja isännältään, ja emännöitsijä vakuutti niin olevankin. Mitton oli ollut Lucasin palveluksessa kolme vuotta. Selville kävi, ettei Lucas milloinkaan ollut ottanut Mittonia mukaansa käydessään mannermaalla. Tuon tuostakin oli hän nimittäin käynyt Pariisissa, viipyen kolme kuukautta joka kerta, mutta Mitton sai aina jäädä Lontooseen pitämään huolta talosta. Emännöitsijä taas ei ollut kuullut mitään sinä yönä, jona rikos tehtiin. Hän ei tiennyt, oliko isännän luona käynyt ketään ja oliko isäntä itse päästännyt vieraan sisään.

Kolmena aamuna peräkkäin oli asia yhä samalla kannalla, mikäli voin seurata sanomalehdistä. Jos Holmes tiesikin enemmän, niin ei hän siitä mitään virkkanut. Mutta hän kertoi minulle, että Lestrade oli hänelle uskonut salaisuutensa, ja minä siten tiesin, että hän aina aivan heti sai tiedon kaikesta, mitä asiasta oli saatu selville. Neljäntenä päivänä saapui Pariisista pitkä sähkösanoma, joka nähtävästi ratkaisi koko arvoituksen.

"Pariisin poliisi on äsken saanut selville asioita", kirjoitti Daily Telegraph, "jotka kohottavat huntua, joka on verhonnut Eduardo Lucasin surullista kuolemaa viime tiistaita vasten yöllä Westminsterissä. Lukijamme muistavat varmaan, että vainaja löydettiin rinta lävistettynä huoneestaan, ja epäluulot kohdistuivat hänen palvelijaansa, joka kuitenkin voi todistaa syyttömyytensä. Eilen ilmoittivat erään rouva Henry Fournayen palvelijat, joka asuu pienoisessa huvilassa rue Austerlitzin varrella, Pariisin viranomaisille, että hän oli tullut mielenvikaan. Tutkimus osoittikin, että hän oli menettänyt järkensä ja joutunut vaarallisen mielihoiteen valtaan. Poliisi on saanut selville, että rouva Henry Fournaye aivan äskettäin on saapunut Lontoosta, jossa hän maanantaina oli ollut käymässä. Hänen matkansa yhtyy todistettavasti Westminsterissä tapahtuneeseen rikokseen. Valokuvien vertailu on lopullisesti osoittanut, että hra Henry Fournaye ja Eduardo Lucas on ollut sama henkilö ja jostakin syystä viettänyt kaksoiselämää Lontoossa ja Pariisissa. Rouva Fournaye, joka on kreoli, on luonteeltaan äärettömän tunteellinen ja viime aikoina on häntä vaivannut mustasukkaisuus, joka on muuttunut suoranaiseksi raivoksi. Arvellaan hänen sellaisessa tilassa tehneen murhan, joka nykyään valtaa mielet Lontoossa.

Missä hän on liikkunut tiistaita vasten yöllä, sitä ei ole onnistuttu saamaan selville, mutta kuitenkin tiedetään, että rouva Fournayen näköinen nainen tiistainaamuna herätti suurta huomiota Charing Crossin asemalla hurjalla ulkomuodollaan ja kiihkeällä esiintymisellään. Senvuoksi on luultavaa, että hän teki murhan mielettömyyden tilassa, tai sen seurauksena oli, että tämä onneton nainen menetti järkensä. Nykyään hän ei kykene selittämään tapahtumaa, eivätkä lääkäritkään anna mitään toiveita hänen parantumisestaan. Selville on myös saatu, että eräs nainen, joka lienee ollut rouva Fournaye, puheena olevana yönä jonkun aikaa oli liikuscellut Godolphi-kadun varrella olevan talon edustalla."

"Mitä arvelet tästä, Holmes?" kysyin minä. Luin näet ääneen uutisen hänen lopetellessaan aamiaistaan.

"Hyvä ystävä", sanoi hän noustessaan pöydästä ja alkoi mittailta lattiaa edestakaisin. "Olet kärsivällisin toveri koko maailmassa, mutta koska en näinä kolmena päivänä mitään ilmoittanut, niin on se aiheutunut siitä, ettei ole ollut mitään ilmoitettavaa. Tämä Pariisista saapunut tiedonanto ei meitä myöskään paljon auta."

"Ainakin se nyt valaisee tuota Lucasin murhaa."

"Lucasin murha on vain mitätön juttu, jonninjoutava asia meidän varsinaisen tehtävämme rinnalla, nimittäin kirjeen löytämisen ja Euroopan pelastamisen selkkauksesta. Vain yksi ainoa tärkeämpi tapaus on sattunut näiden kolmen päivän kuluessa, nimittäin ettei mitään ole tapahtunut. Minä saan joka tunti tietoja hallitukselta ja varmaa on, ettei missään Euroopan kulmassa voida huomata minkäänlaista selkkausta. Jos kirje olisi tullut tunnetuksi, näetkös — olisi asiat kyllä aivan hullusti — mutta koska se ei ole päässyt julkisuuteen, niin missä se sitten on? Kenen hallussa se on? Mitä tämä ken odottaa, kun hän ei päästä asiaa julkisuuteen? Nämä kysymykset askaroivat yötä päivää aivoissani. Oliko tuo vain pelkkä sattuma, että Lucas menetti henkensä samana yönä kuin kirje katosi? Ennätkö hän saadakaan sitä käsiinsä? Ja jos hän olisi sen saanutkin, niin miksi sitä ei sitten löytynyt hänen paperiensa joukosta? Veikö tuo hullu ihminen, hänen vaimonsa, sen mukanaan? Onko se nyt siis hänen asunnossaan Pariisissa, ja miten voin minä etsiä sitä sieltä herättämättä Ranskan poliisien epäluuloa? On tapauksia, hyvä Watson, joissa laki on yhtä vaarallinen kuin rikoksentehtäjätkin. Meillä on kaikki vastassamme, ja juuri tällä kerralla, jolloin suunnattomat asiat ovat kyseessä. Jos onnellisesti saisin tämän asian ajetuksi päätökseen, niin olisi se varmaan paras ennätysistäni. Ahah! Uutta rintamalta." Hän silmäili ahnaasti kirjelijoppua, joka oli hänelle tuotu ja jatkoi: "Mitä nyt! Lestrade näyttää tavanneen jotakin mieltäkiinnittävää. Pistä hattu päähäsi, Watson, käväisemme Westminsterissä".

Ensi kertaa kävin nyt murhapaikalla. Talo oli yhtä synkkä, jäykkä ja juhlallinen kuin vuosisatakin, jonka perintöä se oli. Lestrade katseli ikkunasta ja lausui meidät tervetulleiksi, kun kookas konstaapeli päästi meidät sisään. Meidät vietiin huoneeseen, jossa murha oli tapahtunut, mutta siitä ei enää näkynyt muuta jälkeä kuin kauhea tahra matolla. Matto oli neliskulmainen, tavallisen kokoinen sekä keskellä kiiltäväksi kiilloitettua, kaunista, vanhanaikaista parkettilattiaa. Kamiinin yläpuolella oli seinäkoristuksena aseita, joista yhtä oli käytetty murhayönä. Ikkunan ääressä oli kookas kirjoituspulpetti, ja kaikki, mitä huoneessa oli, taulut, matot, oviverhot, osoittivat loistonhalua.

"Oletteko nähneet Pariisin uutisia?" kysyi Lestrade.

Holmes nyökäytti päätään myöntävästi.

"Ranskalaiset virkakumppanimme näyttävät tällä kerralla osuneen oikeaan. Varmasti on asia niin kuin he sanovat. Rouva kolkutti ovelle, mies hämmästy, arvaan, sillä hän kai luuli rouvansa olevan Ranskassa. Mies laski hänet sisään — hänhän ei voinut jättää rouvaansa kadullekaan. Vaimo kertoi millä tavalla hän oli löytänyt hänet, nuhteli miestänsä, suuttui ja lopuksi aivan mukavasti lopetti koko jutun tällä tikarilla. Kaikki ei tapahtunut aivan niin käden käänteessä, sillä kaikki tuolit olivat kumossa ja mies piti yhtä niistä kädessään ikäänkuin suojellakseen itseään. Me tiedämme kaikki aivan yhtä täydellisesti kuin jos olisimme itse olleet saapuvilla ja nähneet tapahtuman."

Holmes kohautti kulmiaan.

"Ja kuitenkin te olette kutsunut minut tänne."

"Niinpä niin. Nähkääs, on olemassa toinenkin seikka — aivan mitätön tosin, mutta sellainen, joihin te tavallisesti kiinnitätte huomionne — omituinen seikka, jota te varmaankin sanotte kummalliseksi. Se ei kuulu ollenkaan pääasiaan, murhaan — eikä voikaan kuulua."

"No mikä se sitten on?"

"Nähkääs. Tiedättehän, että me tällaisten rikosten jälkeen hyvin tarkasti säilytämme kaikki samassa kunnossa. Ei mitään ole siirrelty. Joku mies on yötä päivää ollut vahdissa. Tänä aamuna, kun ruumis oli haudattu ja tutkimus lopetettu — mikäli se tätä huonetta koskee — luulimme me voivamme täällä

jonkun verran puhdistella. Tuo matto ei ole kiinni naulattu, se on vain irtaallaan lattialla. Me nostimme sitä ja löysimme -"

"Löysitte, mitä? —" Holmesin kasvoilla kuvastui sanomatonta levottomuutta.

"Olen varma siitä, ettette sadassakaan vuodessa voisi arvata, mitä me löysimme. Näettekö tuota tahraa? Paljon verta on täytynyt tunkeutua sen lävitse, eikö niin?"

"Epäilemättä."

"Niinpä niin. Sitten kai hämmästyitte kuullessanne, ettei valkeassa parketissa ole vastaavaa tahraa."

"Eikö ole tahraa? Mutta siinähan täytyy —"

"Niin te sanotte. Mutta siinä ei ole tahraa."

Hän tarttui maton nurkkaan, kohotti sitä ja näytti, että asianlaita oli niin.

"Mutta toinen puolihan on yhtä tahrautunut kuin päällyspuolikin. Merkkihän sellaisesta tietysti on jäänyt."

Lestrade pudisti iloisesti päätään saatuaan kerran kuuluisan ammattimiehen hämilleen.

"Minä selitän nyt lopultakin teille asian. On olemassa toinenkin tahra, mutta se ei ole samalla kohdalla kuin matossa, katsokaa itse", ja puhuessaan nosti hän maton toista laitaa ja paljasti lattian valkoisissa parkettiruuduissa olevan punaisen tahrän. "Mitä arvelette tästä, herra Holmes?"

"Tuohan on hyvin yksinkertaista. Nämä molemmat tahrat ovat olleet toistensa kohdalla, mutta matto on käännetty toisinpäin. Koska se on neliskulmainen ja irtomainen, on se helposti käynyt päinsä."

"Virallinen poliisi ei tarvitse lähettää teitä noutamaan kuullakseen, että matto on pyöräytetty ympäri. Sehän on päivän selvää, sillä tahrat vastaavat juuri toisiaan, kun mattoa käännetään tällä tavalla. Mutta tahdomme tietää, kuka on muuttanut mattoa ja miksi se on tapahtunut?"

Holmesin liikkumattomista piirteistä huomasi, että hän sisällisesti tärisi jännityksestä.

"Kuulkaa, Lestrade", sanoi hän, "onko portailla oleva konstaapeli vartioinut taloa koko ajan?"

"On."

"Hyvä. Totelkaa sitten neuvoani. Kuulustelkaa häntä. Ei, älkää tehkö sitä meidän läsnäollessamme. Me odotamme täällä. Voittehan mennä hänen kanssaan pihan puoliseen huoneeseen. Te saatte hänet pikemmin tunnustamaan ollessanne kahden kesken. Kysykää häneltä, miten hän uskalsi päästää ihmisiä tänne ja jättää heidät yksinään tähän huoneeseen. Olkaa asiasta varma. Sanokaa hänelle tietävänne jonkun käyneen täällä. Ahdistakaa häntä. Sanokaa hänelle, että täydellinen tunnustus pelastaa hänet rangaistuksesta. Tehkää aivan niinkuin olen sanonut!"

"Hitto soikoon, jos hän jotakin tietää, niin kyllä pakotan hänet tunnustamaan", karjaisi Lestrade. Hän riensi eteiseen, ja muutamia silmänräpäyksiä myöhemmin kuului hänen karjuva äänensä pihan puolisesta huoneesta.

"Nyt, Watson, nyt!" huudahti Holmes aivan kuin raivoissaan. Hän sieppasi maton syrjään ja oli samassa silmänräpäyksessä polvillaan lattialla ja tutkisteli parkettiruutujen liitoksia. Yksi ruutu antoi perään, kun hän työnsi kyntensä liitokseen ja se aukesi saranoilla liikkuvan luukun tavoin. Pieni musta reikä näkyi ja Holmes pisti kätensä sinne tutkistellen sitä ympärinsä, mutta vetäisi sen pian takaisin vihasta ja pettymyksestä karjaisten. Piilopaikka oli tyhjä.

"Joutuin, Watson, sukkelaan! Pane se paikoilleen!" Parkettilevy pantiin paikoilleen ja matto oli tuskin ennätetty levittää lattialle, kun Lestraden ääni kuului eteisestä. Hän tapasi Holmesin veltosti nojaamassa kamiinin reunaa vasten, kärsivällisenä ja levollisena, turhaan koettaen salata vastustamatonta haukotusta.

"Minua harmittaa, että olen antanut teidän odottaa. Koko asia näyttää teitä ikävystyttävän. No niin, hän tunnusti. Tule sisään, Mac Pherson. Kerro näille herroille, miten ajattelemattomasi olet menetellyt."

Tulipunaisena ja katuvaisten näköisenä vetäytyi suurikasvuinen konstaapeli oven sisäpuolelle.

"En tarkoittanut mitään pahaa, herra, vannon sen teille. Eräs nuori nainen koputti eilen ovelle — hän erehtyi talosta ja niin jouduimme me keskusteluun. Aika tulee niin pitkäksi, kun koko päivän saa olla

virantoimituksessa."

"No, mitä sitten tapahtui?"

"Hän tahtoi nähdä, missä murha oli tehty, hän oli lukenut siitä sanomalehdistä", sanoi hän. "Hän oli hyvin arvokas nuori nainen ja puhui oikein hyvästi, enkä minä voinut huomata siinä mitään pahaa, että hän sai katsoa tänne. Kun hän huomasi tahran matolla, pyörtyi hän äkkiä ja kaatui kuin kuollut lattialle. Juoksin pihalle noutamaan vettä, mutta en saanut, jonka vuoksi riensin nurkan toiselle puolelle, tuonne, hakemaan viinaa. Mutta ennen kuin ennätin takaisin, oli nainen vironnut ja mennyt tiehensä. Häntä kai hävetti, arvelen, eikä senvuoksi tahtonut enää tavata minua."

"Mikä tämän maton siirsi paikoiltaan?"

"Kävi niin, herra, että kun minä tulin takaisin, oli se hiukan rutussa. Hän kaatui lattialle, nähkääs; se ei ole millään kiinni ja lattia on liukas, minä oikaisin sen jäljestäpäin."

"Oppikaa nyt tästä, ettette voi salata asioita minulta, konstaapeli Mac Pherson", sanoi Lestrade arvokkaasti. "Te arvelitte luonnollisesti, ettei teidän tottelemattomuuttanne milloinkaan havaittaisi, mutta tarkastaessani tätä mattoa huomasin heti, että joku asiaan kuulumaton oli saanut käydä huoneessa. On onneksi teille, ettei mitään ole hävinnyt, sillä muuten teille olisi käynyt huonosti. Olen pahoillani, että olen narrannut teidät liikkeelle tällaisen mitättömän asian vuoksi, herra Holmes. Mutta minä arvelin, että tuo seikka, ettei toinen tahra ollut toisen kohdalla, kiinnittäisi huomiotanne."

"Tietenkin huvitti se minua hyvinkin suuresti. Onko tuo nainen käynyt useammin kuin sen kerran, konstaapeli?"

"Ei, herra."

"Kuka hän on?"

"En tiedä hänen nimeään, herra. Hän oli viemässä vastausta ilmoitukseen, jossa tarjottiin koneella kirjoittamista, mutta erehdyksestä tuli hän väärään taloon. Hän oli erittäin miellyttävä ja hieno nuori nainen."

"Pitkä ja kaunis?"

"Niin, herra. Hän oli kookas. Arvelen, että sanoisitte häntä kauniiksi, ehkäpä toiset pitäisivät häntä erittäin kauniina. 'Ai konstaapeli, sallikaa minun pikkuisen vilkaista tuonne sisään', sanoi hän. Hänen käytöksensä oli niin kohteliasta, jos saan luvan sanoa, enkä luullut mitään vahinkoa koituvan siitä, että hän sai katsoa ovelta."

"Millaisessa puvussa hän oli?"

"Hänellä oli päällään pitkä nuttu, joka ulottui jalkoteriin saakka."

"Mihinkä aikaan hän oli täällä?"

"Juuri pimeän tullessa. Sytytettiin jo lamppuja, kun palasin viinaa hakemasta."

"Hyvä", sanoi Holmes. "Tule Watson, arvelen meillä olevan tärkeämpiä tehtäviä muualla."

Poistuessamme talosta, jäi Lestrade kadun puoliseen huoneeseen, ja katuvaivainen konstaapeli avasi meille oven. Portailta pyörähti Holmes ympärinsä ja näytti hänelle jotakin, joka hänellä oli kädessään. Konstaapeli tuijotti hämmästyneenä esineeseen. "Hyvä Jumala!" huudahti hän. Holmes pani sormen huulilleen, työnsi kätensä rintataskuun ja purskahti nauramaan, kun me käännyimme menemään.

"Oivallista, Watson", sanoi hän. "Esirippu nousee murhenäytelmän viimeiseen näytökseen. Sinua kai ilahduttaa kuulla, ettei tule mitään sotaa, että hänen korkea-arvoisuutensa Trelawney Hope ei tule pysähtymään loistavalla urallaan, ettei ajattelematon hallitsija tarvitse kärsiä ajattelemattomuudestaan, ettei pääministeri saa hoitaakseen mitään eurooppalaista selkkausta ja että me pienoisella sukkeluudella ja kekseliäisyydellä voimme järjestää asian niin, ettei se, vaikka se olisikin voinut muuttua hyvin kiusalliseksi jutuksi, tule tuottamaan kellekään mitään ikävyyksiä."

Olin aivan ihastuksissani Holmesin nerokkaisuudesta.

"Oletko jo löytänyt asialle ratkaisun?" huudahdin minä.

"Tuskinpa, Watson. Muutamat kohdat ovat vielä yhtä hämäriä kuin ennenkin. Mutta meillä on sellaiset kortit kädessämme, että oma vikamme on, jollemme loppuakin saa selvitettyksi. Mennään nyt suoraan Whitehall Terraceen saattamaan asia hyvään loppuun."

Kun saavuimme Euroopan asiain sihteerin asunnolle, tiedusti Sherlock Holmes, ottaisiko rouva Hilda Trelawney Hope meidät vastaan. Meidät käskettiin vierashuoneeseen.

"Herra Holmes", sanoi rouva punastuen hämmästyksestä. "Teette todellakin pahoin nyt. Kuten selitin, tahdoin, että te pitäisitte käyntini teidän luonanne salassa, jottei mieheni luulisi minun sekautuvan hänen asioihinsa. Ja kuitenkin saatatte te minut huonoon valoon tulemalla tänne ja siten osoittamalla, että olemme keskenämme jossakin tekemisessä!"

"Ikävä kyllä, mutta muutakaan en voinut, hyvä rouva. Olen saanut tehtäväkseni etsiä tuota äärettömän tärkeätä paperia ja sen tähden on minun pakko, hyvä rouva, pyytää teitä olemaan niin erinomaisen hyvä ja antamaan sen minulle."

Nainen hypähti ylös ja hänen kauniit kasvonsa muuttuivat kalman kalpeiksi. Hänen silmänsä olivat lasimaiset; hän änkytti ja minä pelkäsin hänen pyörtyvän. Mielenlujuudellaan selvisi hän kuitenkin pian hämmästyksestään.

"Te — te solvaatte minua, herra Holmes."

"En, hyvä rouva, en. — Tästä ei ole mitään hyötyä, antakaa vain kirje minulle!"

Hän hyökkäsi kellonnauhan luo.

"Kamaripalvelija saa näyttää teidät ulos!"

"Rouva, älkää soittako. Jos sen teette, menevät ponnistukseni hukkaan, enkä saa häväistysjuttua vältetyksi. Jos luotatte täydellisesti minuun, käy kaikki hyvin. Jos taas asetutte minua vastaan, niin täytyy minun ilmaista teidät."

Rouva seiso i ylpeän uhmailevana, hän oli todellakin ruhtinaallinen olento katsoessaan tuikeasti Holmesia silmiin, ikäänkuin olisi hän tahtonut lukea hänen sisimmät ajatuksensa. Kellonnauha oli hänellä kädessään, mutta hän ei soittanut.

"Te koetatte säikyttää minua. Onko sellainen miehekästä, herra Holmes. Tulette tänne peloittamaan minua, onnetonta naisraukkaa. Sanotte tietävänne jotakin — mitä te sitten tiedätte?"

"Pyydän teitä istuutumaan, hyvä rouva. Voitte loukata itseänne kaatuessanne. En puhu mitään, ennen kuin suvaitsette istua. Kiitoksia."

"Saatte aikaa viisi minuuttia, herra Holmes."

"Yksikin riittää, Hilda rouva. Tiedän, että kävitte Eduardo Lucasin luona ja annoitte hänelle kyseessä olevan paperin. Kävitte talossa eilisiltana ja otitte kirjeen piilopaikastaan maton alta."

Rouva tuijotti häneen kasvot tuhkan harmaina ja nieli pari kertaa ennen kuin sai sanan suustaan.

"Te olette hullu, herra Holmes — hullu!" huudahti hän viimein.

Holmes otti taskustaan pienen pahvipalan, joka oli leikattu eräästä naisen valokuvasta.

"Otin tämän mukaani, sillä arvelin siitä olevan jotakin hyötyä", sanoi hän, "Poliisi tunsi tämän henkilön."

Rouva huohotti ja hänen päänsä heilahti taaksepäin tuolin selkänöjaa vasten.

"Rouva, kirje on teillä. Asia voidaan vielä järjestää. En tahdo mitenkään tuottaa teille ikävyyksiä. Tehtäväni loppuu heti, kun olen antanut tuon kadonneen kirjeen miehellenne. Kuulkaa neuvoani ja olkaa suora — se on ainoa keino."

Rouvan mielenlujuus oli kerrassaan ihmeteltävä. Vieläkin hän pysyi yhtä jäykkänä.

"Sanon teille vielä kerran, herra Holmes, että puheenne aiheutuu mielettömästä pähänpistosta."

Holmes nousi.

"Surkuttelen teitä, rouva. Olen tehnyt voitavani puolestanne — mutta huomaan kaiken olevan turhaa."

Holmes soitti kelloa. Kamaripalvelija astui sisään

"Onko herra Trelawney Hope kotona?"

"Hän tulee kello 12.15."

Holmes katsoi kelloaan.

"Siis neljännestantonin kuluttua", sanoi hän. "Hyvä, minä odotan."

Kamaripalvelija sai tuskin oven suljetuksi jälkeensä, kun Hilda rouva jo oli polvillaan Holmesin jalkojen juuressa ja ojensi kätensä häntä kohtaan kyynelten vieressä; pitkin hänen kauniita kasvojaan.

"Oi, säästäkää minua, herra Holmes! Säästäkää minua!" rukoili hän epätoivoissaan. "Älkää taivaan nimessä sanoko sitä hänelle! Minä rakastan häntä niin suunnattomasti, etten soisi pienimmänkään varjon himmentävän hänen elämäänsä, ja minä tiedän, että tämä murtaisi hänen jalonsydämensä!"

Holmes nosti hänet seisomaan. "Olen kiitollinen teille, rouva, että vaikkapa aivan viime hetkessä, tulitte järkiinne. Nyt emme saa hukata sekuntiakaan. Missä on kirje?"

Rouva riensi pulpettinsa luo, avasi sen ja otti sieltä pitkän sinisen kirjekuoren.

"Tässä se on, herra Holmes. Kumpu en milloinkaan olisi sitä nähnyt!"

"Millä tavalla annamme sen takaisin?" mumisi Holmes. "Joutuin, joutuin! Meidän on mietittävä joku keino. Missä on hänen salkkunsa?"

"Makuuhuoneessa."

"Sepä sattui onnellisesti. Joutukaa rouva ja hakekaa se tänne!"

Minuuttia myöhemmin saapui hän takaisin punainen salkku kädessään.

"Millä tavalla aukaisitte sen ensikerralla? Onko teillä toinen avain?
— Niin luonnollisesti teillä on. Avatkaa se, tehkää hyvin!"

Hilda rouva veti poveltaan pienen avaimen. Salkku avattiin. Se oli täynnä papereita. Holmes pisti sinisen kirjekuoren syvälle muiden asiapaperien joukkoon. Salkku lukittiin ja vietiin makuuhuoneeseen.

"Kaikki on nyt sitä myöten valmista", sanoi Holmes, "ja meillä on vielä kymmenen minuuttia aikaa. Olen mennyt pitkälle teitä suojellessani, Hilda rouva. Olkaa hyvä ja vastapalvelukseksi kertokaa tässä odottaessamme, mikä oli todellinen aihe tähän perin omituiseen tekoonne — mutta peittelemättä."

"Herra Holmes, kerron teille kaikki", huudahti rouva. "Oi, herra Holmes, ennen antaisin oikean käteni kuin tuottaisin hänelle pienintäkään surua! Ei koko Lontoossa ole yhtään naista, joka rakastaisi miestänsä niinkuin minä ja kuitenkin — jos hän tietäisi miten minun on ollut pakko näin menetellä, ei hän milloinkaan antaisi sitä minulle aneksi, sillä hänen oma kunniantuntonsa on niin suuri, ettei hän voi koskaan unhottaa tai antaa anteeksi toisten vikoja. Auttakaa minua, herra Holmes! Onneni, hänen onnensa, meidän elämämme on kyseessä."

"Joutukaa, rouva, aika kuluu!"

"Kaikkeen on syynä eräs kirje, herra Holmes, varomaan kirje, kirjoitettu ennen naimistamme, lapsellinen kirje, rakastuneen tytön kirje. En sillä mitään pahaa tarkoittanut, mutta kuitenkin olisi hän pitänyt sitä rikollisena. Jos hän olisi saanut lukea tuon kirjeen, olisi hänen luottamuksensa minuun hävinnyt ainaiseksi. Vuosia on kulunut siitä, kun sen kirjoitin. Luulin jo koko asian joutuneen unholaan. Silloin kuulin tuolta mieheltä, Lucasilta, että hän oli saanut kirjeen käsiinsä ja hän aikoi antaa sen miehelleni. Rukoilin häntä olemaan armollinen. Hän vastasi antavansa kirjeen minulle vain sillä ehdolla, että hankkisin hänelle erään asiakirjan, jonka näön hän selitti minulle, ja joka oli mieheni salkussa. Hänen vakoojansa oli kertonut sen hänelle ja sanonut missä kirje on. Hän vannoi, ettei se tuottaisi miehelleni mitään ikävyyksiä. Ajatelkaa itseänne asemassani, herra Holmes! Mitä olisinkaan voinut tehdä?"

"Puhua miehellenne asiasta."

"Minä en voinut, herra Holmes. Minä en voinut! Toiselta puolelta uhkasi minua täydellinen häviö ja toiselta puolelta, niin kauheana kuin pidinkin mieheni paperien, ja päälle päätteeksi valtiollisten anastamista, en käsittänyt seurauksia, jota vastoin kuitenkin liiaksi selvään tajusin, mikä uhkasi rakkauttamme ja keskinäistä luottamustamme. Ja niin tein minä sen, herra Holmes! Otin vahaan kuvan hänen avaimestaan, Lucas hankki minulle toisen ja sillä avasin salkun. Otin kirjeen ja vein sen Lucasille."

"Mitä tapahtui hänen luonaan rouva?"

"Kolkutin ovelle, kuten olimme sopineet. Kun Lucas avasi, jätin oven raolleen jäljestäni, sillä minua peloitti olla kahden hänen kanssaan. Muistan erään naisen seisseen ulkopuolella, kun menin sisään. Asiamme oli pian selvitetty. Kirjeeni oli hänen kirjoituspöydällään; annoin hänelle asiapaperin ja hän minulle kirjeen. Silloin kuulin jonkun kulkevan ovesa ja tulevan portaita ylös. Lucas hyppäsi pöydän äärestä, käänsi kiireesti mattoa, kätki asiapaperin salaiseen kätköön lattiassa ja levitti maton paikoilleen. Silloin astui nainen sisään. Mitä sen jälkeen tapahtui, on minusta kuin kauheaa unennäköä. Muistan naisen, jolla oli synkkä, raivoava katse, ja joka huusi ranskankielellä: 'Luuloni ei ollut turhaa. Viimeinkin tapasin sinut yhdessä hänen kanssaan!' — Sitten syntyi hurja tappelu. Näin Lucasin liehuvan tuoli kädessään, veitsi kiilsä naisen kädessä. Hyökkäsin ulos huoneesta päästäkseni näkemästä tätä kauheaa näytelmää ja juoksin yhtä päätä kotiin; seuraavana aamuna näin sanomalehdistä, miten se oli päättynyt. — Olin onnellinen sinä yönä, sillä olin saanut kirjeeni takaisin, enkä silloin vielä tiennyt mitään seurauksista.

"Sain tietää samana aamuna, että olin vaihtanut pahan vieläkin pahempaan. Mieheni epätoivo, että asiapaperi oli hävinnyt, viilsi sydäntäni. Tuskin voin pidättäytyä heti heittäytymästä hänen jalkoihinsa ja tunnustamasta, mitä olin tehnyt. Mutta silloin olisin ilmaissut sen, mitä olin tahtonut salata menneiltä ajoilta. Samana aamuna tulin sitten teidän luoksenne saadakseni tietää rikokseni täyden merkityksen. Siitä hetkestä saakka, kun te sen ilmoititte, keskittyivät kaikki ajatukseni siihen, että paperi oli hankittava miehelleni takaisin. Sen täytyi edelleenkin olla siellä, mihin Lucas sen pisti, sillä hän kätki sen ennen kuin tuo kamala nainen astui sisään. Mutta millä tavalla voisin päästä huoneeseen, jossa se oli? Kaksi päivää tarkastin taloa, mutta ovea ei milloinkaan avattu. Eilisliltana tein viime yritykseni. Millä tavalla menettelin ja miten onnistuin, tiedätte jo. Toin paperin mukana ja aioin hävittää sen, kun en keksinyt mitään keinoa, miten olisin sen antanut takaisin miehelleni paljastamatta itseäni. Hyvä Jumala — kuulen hänen askeleensa jo portaista!"

Herra Trelawney Hope riensi samassa huoneeseen.

"Tiedättekö jotakin uutta, herra Holmes, jotakin uutta?" huudahti hän.

"Minulla on hiukan toiveita."

"Luoja kiitos!". Hänen kasvonsa loistivat. "Syön tänään aamiaista pääministerin kanssa. Voiko hänkin saada tietoa toiveistanne? Hänellä on rautaiset hermot ja kuitenkin tiedän, että hän on tuskin silmäänsä ummistanut sen jälkeen kuin tämä kauhea tapahtuma sattui. Jacobs, pyydä pääministeri sisään."

"Rakkaani, suo anteeksi, meillä on valtiollisia asioita, odota meitä viiden minuutin kuluttua ruokasalissa."

Pääministeri näytti hillitsevän itseään, mutta minä voin nähdä hänen silmänsä kiillosta ja hänen suonikkaiden käsiensä nykäyksistä, että hänkin oli yhtäläisessä jännityksessä kuin nuori virkaveljensä.

"Teillä kuuluu olevan jotakin kerrottavaa, herra Holmes."

"Vain kielteisiä asioita toistaiseksi", vastasi ystäväni. "Olen etsinyt kirjettä kaikista mahdollisista paikoista, joissa se olisi voinut olla, ja olen varma, ettei mitään vaaraa ole pelättävissä."

"Mutta tuo ei riitä, herra Holmes. Emmehän iäti voi elää sellaisella tulivuorella. Meidän täytyy tietää jotakin varmasti."

"Minulla on hyviä toiveita, että pääsemme varmuuteen asiassa, jonka vuoksi olemme täällä. Kuta enemmän olen ajatellut tätä asiaa, sitä enemmän olen alkanut luulla, ettei kirje milloinkaan ole päässytkään tämän talon seinien ulkopuolelle."

"Herra Holmes!"

"Jos se olisi viety muualle, olisi se aivan varmaan jo julkaistu."

"Mutta miksi joku olisi ottanut sen säilyttääkseen sitä täällä?"

"En ole varma, onko sitä kukaan ottanutkaan."

"No miten se sitten olisi hävinnyt salkusta?"

"En ole varma, onko se hävinnytään sieltä."

"Herra Holmes, tämä pila ei ole paikoillaan. Vakuutan teille, ettei se ole salkussani."

"Oletteko tutkinut salkkuanne tiistaiaamun jälkeen?"

"En, sehän olisi tarpeetonta."

"Ehkä ette sitä huomannut."

"Se on mahdotonta, sanon sen teille."

"Mutta minä en ole asiasta ollenkaan varma; olen nähnyt sellaista ennenkin tapahtuvan. Siellä on ehkä muitakin papereita. Ja kirje on voinut sotkeutua niiden joukkoon."

"Se oli päällimmäisenä."

"Joku on voinut liikutella salkkua niin, että se on muuttanut paikkaa."

"Ei, ei. Minä tarkastin kaikki paperit."

"Asiahan saadaan pian ratkaistuksi, Hope", sanoi pääministeri. "Tuodaan salkku tänne ja tarkastetaan."

Sihteeri soitti kelloa.

"Jacobs, tuo tänne salkkuni. Tämä on kauheaa ajan hukkaamista. Mutta jollei mikään muu riitä, niin teen teidän mielenne mukaan. Kiitos, Jacobs, anna se tänne. Avain on aina kellonperissäni. Tässä ovat paperit, nyt näette ne. Kirje lordi Mellowilta, Charles Hardyn raportti, muistiinpanot Belgradista, nootti viljan hinnoista Venäjällä ja Saksassa, kirje Madridista, loordi Flowersin nootti — Jumalani, mitä tämä merkitsee — lordi Bellinger, lordi Bellinger!"

Pääministeri tempaisi sinisen kirjekuoren hänen kädestään.

"Tässä se on — ja kirje on aivan vahingoittumaton. Hope, onnittelen teitä!"

"Kiitos; kiitos! Tuntuu kuin olisi paino pudonnut hartioiltani. Mutta tämä on käsittämätöntä, mahdotonta. Herra Holmes, te olette velho, ihmeitten tekijä."

"Koska tiesin, ettei se voinut olla missään muualla!"

"En voi uskoa silmiäni!" Ihastuksissaan hyökkäsi hän ulos ovesta. "Missä on vaimoni? Minun täytyy kertoa hänelle, että kaikki on jälleen paikoillaan. Hilda! Hilda!" kaikui hänen äänensä portaissa.

Pääministeri katsoi Holmesiin veitikkamaisesti.

"Tässä on jotakin, jota emme näe silmillämme. Sanokaa millä tavalla kirje tuli takaisin salkkuun?"

Hymyillen väisti Holmes pääministerin omituisten silmien terävää, läpituokevaa katsetta.

"Meilläkin on valtiolliset salaisuutemme", sanoi hän ottaen hattunsa ja läksi.

KUUSI NAPOLEONIN RINTAKUVAA.

Sattui useinkin, että tarkastaja Lestrade Scotland Yardista pistäytyi illoin luonamme, ja hänen käyntinsä olivat aina tervetulleita Sherlock Holmesille, koska hän siten saattoi seurata tapahtumia poliisikunnan pääkonttorissa. Lestraden kertomia uutisia palkitsi Holmes olemalla aina tarkkaavainen kuulija, hän seurasi suurella mielenkiinnolla salapoliisin yksityiskohtaisia kertomuksia ja antoi silloin tällöin jonkun viittauksen tai lausui otaksumisen, joka perustui hänen omaan suureen kokemukseensa.

Tänä iltana ei Lestrade ollut puhunut muusta kuin ilmasta ja sanomalehdissä kerrotuista tapahtumista. Sitten hän vajosi äänettämyyteen ja tupruutteli mietiskelevän näköisenä sikariansa. Holmes katseli häntä tutkivasti.

"Onko sattunut mitään merkillistä tapausta nykyään?" kysyi hän.

"Ei suinkaan, herra Holmes, ei mitään erittäin merkillistä."

"Kertokaa kumminkin."

"No niin, herra Holmes, kieltämättä eräs seikka tuottaa minulle paljon päänvaivaa. Mutta tapaus on niin naurettava, että minua epäilyttää vaivata teitä sillä. Juttu on kyllä toisaalta hyvinkin omituinen, ja

tiedänhän, että teitä miellyttää kaikki, mikä on tavallisuudesta poikkeavaa. Mutta minun mielestäni kuuluu se paremmin tohtori Watsonin alaan kuin teidän."

"Onko kysymys jostakin taudista?" tiedustelin minä.

"Ei, hulluudesta, joka on hyvin merkillistä laatua. Uskoisiko kukaan, että vielä meidän aikamme on sellaisia henkilöitä, jotka niin vihaavat Napoleonin, että tahtovat hävittää kaikki hänen rintakuvansa, jotka vain saavat käsiinsä."

"Tuo ei nähtävästi kuulu minun alaani", sanoi Holmes nojautuen taaksepäin tuolissaan.

"Niin, sitä minä juuri sanoin. Mutta jos mies murtautuu huoneihin särkeäkseen esineitä, jotka eivät ole hänen omiansa, niin saapihan poliisikin semmoiseen asiaan sekautua."

Holmes muuttui heti tarkkaavaiseksi.

"Murtautuuko hän huoneihin? Sehän on merkillisempää", sanoi hän.

"Kertokaapa minulle tuo asia."

Lestrade katsoi muistikirjaansa.

"Ensimmäinen tapaus ilmoitettiin neljä päivää sitten", sanoi hän. "Se sattui Moise Hudsonin taidekaupassa Kensington Roadin varrella. Kauppapalvelija oli poistunut puodista hetkeksi, mennäkseen sisempään huoneeseen, kun hän sai kuulla kauhean jyskeen. Hän riensi puotiin ja näki erään kipsisen Napoleonin rintakuvan, joka muiden taide-esineitten joukossa oli ollut pöydällä, nyt olevan palasina lattialla. Hän juoksi kadulle, mutta vaikka useat ohikulkijat olivatkin nähneet erään miehen syöksyvän puodista, ei kumminkaan voitu saada häntä kiinni, eikä saatu edes tyydyttävästi hänen ulkonäkönsäkään selville. Rintakuva ei kumminkaan ollut kuin muutaman markan arvoinen, ja koko juttu näytti liian vähäpätöiseltä vaatiakseen poliisin sekautumista."

"Toinen tapaus oli kumminkin vakavampi ja merkillisempikin. Se sattui eilen illalla."

"Vähän matkaa Hudsonin puodista Kensington Roadin varrella asuu eräs tunnettu lääkäri, tohtori Barnicot, jolla on melkein laajin toiminta Themsin eteläpuolella. Hänen asuntonsa ja vastaanottohuoneensa ovat Kensington Roadin varrella, mutta Lower Brixton Roadin varrella on hänellä kirurginen laitos ja sairaala. Tämä tohtori Barnicot on Napoleonin innokas ihailija, ja koko hänen talonsa on täynnä kirjoja suuresta keisarista, sekä kuvia ja muistomerkkejä hänestä. Joku aika sitten osti hän Moise Hudsonilta kaksi kipsijäljennöstä ranskalaisen kuvanveistäjä Devinin tekemästä Napoleonin rintakuvasta. Toinen näistä on hänen talossaan Kensington Roadin varrella ja toinen Lower Brixtonin varrella. No niin, tullessaan huoneestaan aamulla, huomasi tohtori Barnicot, että hänen taloonsa oli tehty murtovarkaus, mutta muuta ei oltu otettu kuin hallissa sijaitseva Napoleonin rintakuva. Se oli viety ulos ja särjetty puutarhan muuria vasten, sillä sieltä löytyivät sirpaleet."

Holmes hieroi käsiään.

"Tämä kuulostaa omituiselta", sanoi hän.

"Niin, minä ajattelin, että tämä huvittaisi teitä. Mutta en ole vielä päässyt loppuun. Tohtori Barnicotin täytyi olla sairaalassaan kello kaksi, ja voitte ajatella hänen hämmästyksensä, kun hän sinne saapuessaan huomasi ikkunan avatuksi ja näki toisenkin Napoleonin rintakuvan sirpaleina lattialla. Kummassakaan tapauksessa ei ollut ainoatakaan merkkiä todistamassa, oliko tämän teon tehnyt joku hullu vai oliko sillä rikollinen tarkoitus. Sellainen on koko asia, herra Holmes."

"Se onkin merkillinen", sanoi Holmes, "hyvin kummallinen. Saanko kysyä, olivatko nämä molemmat rintakuvat aivan samanlaisia kuin se, joka särjettiin herra Hudsonin puodissa?"

"Kyllä, ne oli tehty aivan saman mallin mukaan."

"Tämä vastustaa mielipidettä, että niiden särkejä on toiminut yleisen Napoleonivihan vaikutuksesta. Kun ajatellaan, kuinka monta sataa Napoleonin kuvaa täytyy olla koko Lontoossa, niin on jokseenkin väärin luulla, että sellainen hulluus alkaa kolmen aivan samanlaisen rintakuvan särkemisellä."

"Minä olen samaa mieltä", sanoi Lestrade. "Mutta huomattakoon, että herra Hudson on ainoa taidekauppias tässä osassa Lontoota, eikä hänellä ole moneen vuoteen ollut sellaisia Napoleonin rintakuvia myytävänä. Vaikka siis Lontoossa voi ollakin monta sataa rintakuvaa, on hyvin luultavaa, että muita ei ole ollut tässä piirissä, ja joku hullu siis on voinut alkaa niistä, vai mitä luulette, tohtori Watson?"

"Tuollainen hulluus esiintyy melkein miten hyvänsä, siinä ei ole mitään rajoja", vastasin minä. "Joku

tuollainen mielijohde voi olla henkilöllä, joka kaikissa muissa teoissaan ja toimissaan on muuten aivan täysijärkinen.

"Joku henkilö, joka on lukenut kovin paljon Napoleonista, tai jonka suku mahdollisesti on saanut kärsiä jotakin vääryksiä Napoleonin sotien aikana, voi hyvin helposti saada päähänsä jonkun tuolla tavalla ilmenevän mielijohteen."

"Tuo ei kelpaa, rakas Watson", sanoi Holmes pudistaen päätään, "sillä mikään mielijohde maailmassa ei voi ilmoittaa sinun omituiselle hullullesi, missä kaikki nämä rintakuvat ovat."

"Mutta kuinka voit sen sitten selittää?"

"Minä en koetakaan sitä selittää. Minä vain huomautan, että tuon henkilön hulluudessa on paljon järkiperäistä suunnittelua. Niinpä hän esimerkiksi vei kuvan puutarhaan, sillä hän tiesi, että melu voisi herättää tohtori Bernicotin perheen, jos hän särkeisi sen hallissa, jossa se oli. Minusta tuntuu tämä asia naurettavalta, mutta minä en uskalla kohauttaa sille olkapäitäni, sitten kuin olen saanut kokea, että pari vaikeinta ja merkillisintä juttuani ovat alkaneet hyvin vähäpätöisellä tavalla. Muistatko, Watson, kuinka tuo kamala juttu Abermettyn perheestä ensiksi herätti huomiotani siten, että persilja oli vajonnut syvälle voihin eräänä hyvin kuumana päivänä? Minä en senvuoksi hymyile teidän kertomuksellenne noista kolmesta särkyneestä rintakuvasta, Lestrade, olenpa teille kiitollinenkin, jos annatte minun vielä kuulla tämän jutun kehityksestä, sikäli kun jotakin vielä saatte tietää."

Ystäväni saikin, kuten oli pyytänytkin, kuulla lisää, vieläpä paljon pikemmin ja melkoista surullisemmassa muodossa kuin oli aavistanutkaan. Olin juuri pukeutumassa seuraavana aamuna, kun ovelleeni koputettiin ja Holmes tuli sisään sähkösanoma kädessään. Hän luki sen ääneen:

"Tulkaa heti! 131 Pitt-katu, Kensington. Lestrade!"

"Mistä on kysymys?" kysyin minä.

"Sitä en tiedä, mutta otaksun, että tämä on tuon rintakuvajutun jatkoa. Siinä tapauksessa on ystävämme kuvansärkijä siirtänyt toimintansa toiseen osaan Lontoota. Kahvi on jo pöydällä, Watson, ja ajuri odottaa portilla."

Puolessa tunnissa olimme Pitt-kadulla, joka on pieni rauhallinen katu, ja jonka lähellä on eräs Lontoon vilkkaimpia liikkeitä. N:o 131 oli samoin kuin naapuritalotkin hyvin matala ja teki hyvin ikävän vaikutuksen. Saapuessamme perille, huomasimme joukon poikasia kokoontuneen portille. Holmes vihelsi heikosti.

"Tämä on ainakin murhayritys", sanoi hän. "Mikään vähäisempi tapaus ei voi saada lontoolaista sähkösanomapoikaa seisahtumaan. Katsohan vain hänen pyöreitä olkapäitään ja kurotettua kaulaansa... Ja kas tässä Watson, ylemmät portaat ovat märät ja toiset kuivat. Jälkiä tässä kyllä on tarpeeksi. Tuossa on Lestrade, nyt saamme pian tietää kaikki."

Tarkastaja näytti vakavalta kuljettaessaan meidät vierashuoneeseen, jossa eräs vanhanpuolinen herra, tukka harjaamattomana ja yönuttu yllään, kiihtyneessä mielentilassa kulki edestakaisin lattialla. Hänet esitettiin meille talon omistajaksi, herra Horace Harkeriksi, Central Pressin toimittajaksi.

"Napoleonin rintakuvat ovat taaskin kysymyksessä", sanoi Lestrade. "Juttu näytti teitä niin huvittavan, herra Holmes, että otaksuin teidän haluavan tietää, että asia on nyt saanut paljon vakavamman käänteen."

"Mitä on sitten nyt tapahtunut?"

"Murha. Herra Harker, tahdotteko kertoa tälle herralle, mitä on tapahtunut?"

Yönuttuun puettu herra tuli luoksemme kasvoillaan hyvin alakuloinen ilme.

"Koko elämäni", sanoi hän, "olen kerännyt uutisia muista ihmisistä, ja kun nyt jotakin oikein huomiota herättävää on sattunut minulle itselleni, olen niin hämmentynyt, etten saa kokoon yksinkertaisinta lausettakaan. Jos olisin tullut tänne sanomalehtimiehenä, olisin kysellyt itseltäni ja kirjoittanut kaksi palstaa asiasta. Nyt on laita niin, että saan kertoa tätä juttua ehtimiseen muille ihmisille, hyötymättä siitä ollenkaan. Mutta jos teiltä, herra Holmes, saan jotakin apua tämän selittämiseen, niin palkitsee se täydellisesti sen, että kerron jutun vieläkin kerran."

Holmes istuutui kuuntelemaan.

"Kaikki näyttää koskevan sitä Napoleonin rintakuvaa, jonka ostin neljä kuukautta sitten ja asetin

tähän huoneeseen. Minä sain sen halvalla Harding-veljeksiltä, joiden kauppa on aivan High-kadun aseman lähellä. Sanomalehtityöni on useimmin suoritettava yöllä, joten voi sattua, että istun täällä kirjoittamassa päivän valkenemiseen saakka. Kuten esimerkiksi tänäänkin. Istuin kirjoituspöytäni ääressä eräessä huoneessa talon yläkerroksen takaosassa, ja kello oli kolme, kun olin kuulevinani jonkun kulkevan täällä alhaalla. Kuuntelin, mutta silloin oli aivan hiljaista, jonka vuoksi otaksuin melun kuuluneen kadulta. Mutta äkkiä, viisi minuuttia myöhemmin, kuului kauhea huuto, kaikkein kamalin ääni, mitä milloinkaan olen kuullut, herra Holmes. Se tulee kaikumaan korvissani koko elämäni. Istuin ensin paikallani aivan jähmettyneenä kauhusta, mutta vihdoinkin voin ottaa uuniraudan ja lähteä alas. Tullessani tähän huoneeseen, huomasin ikkunan olevan selkiselällä ja näin heti, että rintakuva oli kadonnut. Mitä rosvo sillä tekee, on minulle käsittämätöntä, sillä se oli kipsinen ja tykkään arvoton.

"Te voitte itsekkin huomata, että rosvo mentyyän tästä ikkunasta ulos, voi pitkällä hypyllä päästä portin edessä oleville portaille. Niin on murtovaras selvästikin tehnyt. Minä taas menin avaamaan ovea päästäkseni ulos sitä tietä. Tullessani pimeyteen olin kompastua kynnyksellä makaavaan ruumiiseen. Juoksin sisään noutamaan kynttilää, ja silloin näin, että sillä raukalla oli syvä haava kurkussa ja oli yltäänsä veressä. Hän makasi selällään, polvet olivat hänellä koukussa ja suu auki. Minä tulen uneksimaan siitä öisin. Ehdin puhaltaa poliisipilliini, mutta sitten lienen pyörtynyt, sillä en muista muuta, ja herättyäni huomasin poliisimiehen seisovan luonani eteisessä."

"Kuka tuo murhattu on?" kysyi Holmes.

"Ei ole mitään, josta sen saisimme tietää", vastasi Lestrade. "Saatte nähdä ruumiin ruumishuoneessa, mutta me emme vielä ole saaneet tietää, kuka hän on. Murhattu on pitkä, vankkarakenteinen, päivän paahtama, korkeintaan kolmenkymmenen vuoden vanha mies. Hän on köyhästi puettu, mutta ei näytä työmieheltä. Hänen vieressään olevasta verilammikosta löydettiin veitsi. En tiedä, onko murha tehty sillä, vai oliko se vainajan. Hänen liinavaatteissaan ei ole nimimerkkiä, eikä hänen taskuissaan ollut mitään muuta kuin omena, nuoranpätkä, halpa Lontoon kartta ja eräs valokuva. Tässä se on."

Se oli silmänräpäysvalokuva, joka oli otettu pienellä käsikoneella. Se kuvasi laihaa miestä, jolla oli terävät piirteet ja paksut kulmakarvat sekä omituisesti ulkoneva leuka.

"Ja mihin on rintakuva joutunut?" kysyi Holmes tutkittuaan tarkasti valokuvaa.

"Sen saimme tietää vähää ennen teidän tuloanne. Se on löydetty sirpaleina erään asumattoman talon pihalta Campden Hours Roadin varrelta. Minä lähden sitä nyt katsomaan. Tuletteko mukaan?"

"Luonnollisesti. Katselen vain hetkisen ympärilleni täällä."

Hän tutki ikkunan ja maton.

"Hänen jalkansa ovat olleet joko tavattoman pitkät, tai on hän ollut hyvin notkea mies. Ei ole ollut helppo päästä ikkunan luo ja avata sitä portailta — palaaminen taasen ei ole ollut kovinkaan vaikea. Tuletteko mukaan katsomaan rintakuvanne jäännöksiä, herra Harker?"

Sanomalehtimies oli alakuloisena istunut erään pöydän ääreen.

"Minun täytyy koettaa tehdä tästä jotakin", sanoi hän, "vaikka varmaan tiedän, että iltalehdet jo palstottain siitä kertovat. Tämä juuri kuvaa, kuinka huono onni minulla on. Muistatteko lehterin sortumista Doncasterilla? No, minä olin ainoa saapuvilla oleva sanomalehtimies, mutta minun lehteni oli ainoa, joka ei sisältänyt sanaakaan asiasta, sillä minä olin liian säikähdyksissäni voidakseni kirjoittaa siitä mitään. Ja nyt olen taaskin tullut liian myöhään, kun on tehty murha omassa talossani."

Kun me lähdimme, oli hän jo alkanut kirjoittaa, sillä kuulumme hänen kynänsä rapisevan paperilla.

Rintakuvan jäännösten löytöpaikka ei ollut etäällä. Ensimmäisen kerran saivat silmämme nähdä sen kuvan keisarista, joka näytti tuossa tuntemattomassa herättävän niin sammumatonta vihaa. Se oli ruohostossa rikki lyötynä. Holmes poimi siitä useita kappaleita ja tutki niitä tarkasti. Hänen kasvojensa jännitetystä ilmeestä ja hänen hitaista liikkeistään ymmärsin, että hän oli päässyt jäljille.

"No?" kysyi Lestrade.

Holmes kohautti olkapäitään.

"Paljon on vielä jäljellä", sanoi hän. "Ja kumminkin ... ja kumminkin ... niin. tässä on kohtia, joista voi aloittaa tutkimisen. Tämän yksinkertaisen kipsikuvan haltuunsa saaminen on tuon tuntemattoman silmissä ollut arvokkaampi kuin ihmiselämä. Se on yksi seikka. Ja sitten vielä yksi, hän ei särkenyt sitä talon sisällä eikä sen ulkopuolella, jos nyt hänen ainoa tarkoituksensa oli sen särkeminen."

"Tuo toinenhan yllätti hänet, ja tuskinpa hän oikein tiesi, mitä hän tekikään."

"Niin, onhan se luultavaa. Mutta minä tahtoisin huomauttaa teille erästä tätä taloa koskevasta seikasta."

Lestrade katsoi ympärilleen...

"Talo on asumaton, ja siitä hän tiesi, ettei häntä täällä puutarhassa häirittäisi."

"Niin, mutta onhan tuolla etempänä tämän kadun varrella toinenkin asumaton talo, jonka ohitse hänen on täytynyt mennä, ennen kuin hän tuli tänne. Miksi ei hän mennyt siihen, varsinkin kun vaara jonkun kohtaamisesta tuli sitä suuremmaksi, kuta kauemmin hän kantoi rintakuvaa."

"Minä luovun kaikesta", sanoi Lestrade.

Holmes osoitti suoraan edessämme olevaa lyhtyä.

"Tässä hän saattoi nähdä mitä hän teki, tuolla ei", sanoi hän.

"Siinä olette oikeassa", huudahti salapoliisi. "Kun nyt ajattelen asiaa, särjettiin tohtori Barnicotilta otettu kuva aivan hänen punaisen yölamppunsa vieressä. Mutta mitä hyötyä on tämän tietämisestä, herra Holmes?"

"Meidän tulee muistaa se. Vastaisuudessa voimme keksiä jotakin, johon tämä yhtyy. Mutta mitä meidän teidän mielestänne nyt on tekeminen, Lestrade?"

"Järjellisin keino on ehkä koettaa saada selville, kuka murhattu on. Se ei voine olla vaikeaa. Kun olemme saaneet tietää, kuka hän on ja keitä tovereita hänellä on ollut, niin voimme sen johdolla päättää, mitä hänellä on voinut olla tekemistä Pitt-kadulla sekä kuka tuli häntä vastaan ja surmasi hänet herra Harkerin portailla. Ettekö usko sitä?"

"Ehkä, vaikka minä puolestani en menettelisi siten."

"No, miten sitten?"

"Ah, älkää antako minun mitenkään vaikuttaa teihin. Minä ehdotan, että toimitte oman suunnitelmanne mukaan ja minä samoin. Sitten voimme verrata huomioitamme ja täydentää niitä."

"Niin, se on hyvä", vastasi Lestrade.

"Jos palaatte Pitt-kadulle, tapaatte kyllä herra Harkerin. Tervehtikää häntä minulta ja sanokaa minun olevan varma siitä, että joku vaarallinen mielenvikainen on käynyt hänen talossaan viime yönä."

"Mutta ettehan sitä itse uskone?" sanoi Lestrade hämmästyneenä.

"Enkö? Ehkä en", vastasi Holmes hymyillen. "Mutta, joka tapauksessa se huvittaa herra Harkeria ja Central Pressin lukijoita. Ja nyt, Watson, on meillä edessämme pitkä työpäivä. Hyvä olisi, herra Lestrade, jos voisitte tulla meille Baker-kadun varrelle kello kuusi iltapäivällä. Ja siihen asti pyydän saada pitää tämän valokuvan, joka löytyi murhatun taskusta. On mahdollista, että pyydän teitä avukseni pienessä yrityksessä illalla, jos nimittäin minun todistelmani sattumalta näyttäytyvät oikeiksi. Hyvästi niin kauaksi ja onnea toimillenne?"

Holmes ja minä menimme yhdessä High-kadulle, ja siellä hän meni Harding-veljesten puotiin, josta viimeinen rintakuva oli ostettu. Eräs puotipalvelija ilmoitti meille, että herra Harding oli poissa kotoa, eikä palaisi ennen kuin illalla; hän itse oli äsken tullut, eikä voinut antaa meille minkäänlaisia tietoja. Holmesin pettymys oli suuri.

"No niin, emmehän voi odottaakaan, että kaikki kävisi niin onnellisesti, Watson", sanoi hän vihdoin. "Me saamme nyt palata tänne iltapäivällä hakemaan herra Hardingia. Kuten ymmärrät, tahdon saada selville näiden rintakuvien lähtökohdan, sillä tavalla saadakseni ilmi, onko niissä jotakin erikoista, joka aiheuttaa kaikkien niiden rikkomisen. Menkäämme nyt herra Hudsonin luo Kensington Roadin varrelle nähdäksemme voiko hän valaista asiaa."

Tunnin ajettuamme saavuimme toisen taidekauppiaan puotiin. Herra Hudson oli pieni, tanakka, kasvoiltaan punakka mies, jonka käytös oli hieman levoton.

"Niin, sir, juuri tässä pöydällä", sanoi hän. "Minun täytyy maksaa kalliit vuokrat ja tullit ja kaikki muut, ja siten tulee joku mies kadulta lyömään tavarat kappaleiksi. Niin, minä myin nuo kaksi rintakuvaa tohtori Barnicotille. Mitäkö ovat? Anarkisteja, tietysti! Muut kuin anarkistit eivät voisi saada semmoista päähänsä. Mistäkö sain nuo rintakuvat! Jos sen tahdotte tietää, niin olen saanut ne Gelder & Comp:lta Church-kadun varrelta Stepneystä. Se on vanha hyvämaineinen liike tällä alalla. Montako minulla oli? Kolme — kaksi ja yksi on kolme, nuo, jotka tohtori Barnicot osti, ja sitten vielä se,

joka keskellä selvää päivää viskattiin alas pöydältäni. Tunnenko tuon valokuvan? En — kyllä, minä tunnen sen! Onhan Beppo, eräs italialainen, jota olen käyttänyt kaikenlaiseen työhön täällä puodissa. Hän lähti luotani viikko sitten, enkä sen jälkeen ole hänestä mitään kuullut. En, minä en tiedä, mistä hän tuli tai mihinkä hän joutui. Minulla ei ollut mitään muistutettavaa häntä vastaan sinä aikana, kun hän oli täällä. Hän luopui paikastaan paria päivää ennen kuin rintakuva särjettiin."

"Tämä on selvästikin kaikki, mitä voimme saada tietää Moise Hudsonilta", sanoi Holmes tullessamme puodista. "Olihan Beppon nimi joka tapauksessa tämän ajoretken arvoinen. Menkäämme nyt etsimään Gelder & Comp:ia! Ihmettelen, ellemme sieltä saa jotakin johtoa."

Nopeaa vauhtia ajoimme hienon Lontoon ohitse, Lontoon teatterien, Lontoon suurten hotellien, Lontoon liikepaikkojen ohitse ja vihdoin tulimme laivatelakoiden sivu erääseen esikaupunkiin, jossa on satatuhatta asukasta. Sen leveältä pääkadulta, jonka varrella ennen rikkaat City-kauppiaat asuivat, löysimme etsimämme kuvanveistoliikkeen. Sen ulkopuolella oli piha, joka oli täynnä muistomerkkejä ja muuta sellaista, ja siihen kuului suuri huone, jossa viisikymmentä työmiestä puuhaili. Pitkäkasvuinen, vaaleatukkainen saksalainen johtaja otti meidät hyvin kohteliaasti vastaan ja antoi selviä, varmoja vastauksia Holmesin kysymyksiin. Silmäys kirjoihin osoitti, että oli valmistettu sata kipsijäljennöstä Devinin Napoleoninkuvasta, ja nuo kolme, jotka puoli vuotta sitten oli lähetetty Hudsonin taidekauppaan, muodostivat puolet yhdestä "ryhmästä", jonka toinen puoli oli lähetetty Harding-veljeksille Kensingtoniin. Nämä kuusi olivat varmasti samallaisia kuin muutkin. Saksalainen ei voinut keksiä syytä, miksi tahdottiin hävittää juuri ne, ja nauroi niin järjettömälle ajatukselle. Tehtaanhinta oli kuusi shillinkiä, mutta jälleenmyyjät saivat kaksitoista tai enemmänkin. Rintakuva oli kokoonpantu kahdessa valinmuotissa, yksi kumpaakin kasvojen puoliskoa varten. Tämän työn tekivät tavallisesti italialaiset siinä huoneessa, jossa nyt olimme. Kun valaminen oli tehty, asetettiin kuvat erään huoneen ulkopuolella olevalle pöydälle kuivamaan ja sitten ne siirrettiin varastoon. Muuta hän ei voinut sanoa.

Mutta sitten sai hän nähdä valokuvan, ja sillä oli hyvin omituinen vaikutus häneen. Hän tuli tummanpunaiseksi vihasta ja kulmakarvat rypistyivät kokoon hänen aitosaksalaisten sinisten silmiensä päällä.

"Ah, tuoko roisto!" huudahti hän. "Niin, hänet kyllä hyvin tunnen. Tämä on aina ollut hyvin arvossapidetty toiminimi, ja ainoan kerran, jolloin poliisi sekautui asioihimme, tapahtui se tuon vintiön vuoksi. Se sattui enemmän kuin vuosi sitten — hän puukotti erästä toista italialaista kadulla ja tuli tänne poliisit kintereillään sekä vangittiin täällä. Beppo oli hänen nimensä, sukunimeä en tiedä. Se oli vallan oikein minulle, että sain ikävyyksiä hänen tähtensä, koska olin ottanut hänet työhöni; niiden kasvojen olisi pitänyt varoittaa minua. Mutta hän oli kumminkin minun parhaita työmiehiäni."

"Minkä rangaistuksen hän sai?"

"Hän pääsi yhdellä vuodella, sillä hänen puukottamansa mies toipui jälleen. Hän on varmaankin taasen vapaalla jalalla, mutta tänne ei hän ole uskaltanut astua jalallaankaan. Eräs hänen serkuistaan on täällä työssä ja hän voi varmaankin ilmoittaa teille, missä hän on."

"Ei, ei", huudahti Holmes, "älkää puhuko sanaakaan serkulle, sitä pyydän teiltä! Tärkeä asia on kysymyksessä ja kuta enemmän siihen syvennyn, sitä suurempiarvoiseksi näyttää se tulevan. Kun katsoitte kassakirjaan, huomasin minä, että myitte nuo rintakuvat kolmantena päivänä kesäkuuta viime vuonna. Voitteko sanoa minulle, milloin Beppo vangittiin?"

"Sen saan helposti selville kirjoistani. Katsotaanpa, hän sai palkkansa toukokuun 20 päivänä."

"Kiitos", sanoi Holmes. "Nyt en kauemmin tahdo kuluttaa aikaanne."

Kiitetyämme vielä saksalaista ja pyydettyämme häntä olemaan ilmaisematta mitään meidän kyselyistämme, lähdimme me pois.

Päivä oli pitkälle kulunut ennen kuin ehdimme syömään erääseen ravintolaan. Sisäänastuessamme ostimme sanomalehden, jossa oli "Huomiota herättävä murha. Murhaaja hullu", ja se osoitti, että herra Harker oli kuin olikin onnistunut saamaan jotakin kokoon asiasta. Kahden palstan pituudelta oli siinä mitä pöyristyttävempiä kuvauksia murhatapauksesta. Holmes asetti sanomalehden syrjään leipäkoria vasten ja luki syödessään. Pari kertaa nauroi hän itsekseen.

"Tämä on erinomaista, Watson", sanoi hän. "Kuulehan vain: 'Lohdullista on tietää, ettei voi olla erilaisia mielipiteitä tästä surkeasta tapauksesta sen jälkeen kuin herra Lestrade, eräs poliisikuntamme etevimpiä jäseniä, ja hyvin tunnettu yksityissalopoliisi herra Sherlock Holmes ovat yksimielisiä siitä, että se omituinen tapahtumain jakso, joka on saanut niin kamalan käänteen, on kotoisin jonkun hullun eikä rikoksenteikijän hämmentyneistä aivoista.' Sanomalehdistö on hyödyllinen laitos, Watson, kun vain osaa sitä käyttää. Jos olet jo lopettanut, lähdemme taaskin Kensingtoniin kuulemaan, mitä Harding-

veljeksillä on kerrottavaa."

Veljekset Harding-nimisen toiminimen perustaja oli vilkas, valpas ja pirteä pieni herra, jolla oli sangen sukkela kieli.

"Kyllä sir, olen jo lukenut asian iltalehdistä. Herra Horace Harker osti meiltä rintakuvan pari kuukautta siteen. Me tilasimme kolme samanlaista kuvaa Gelder & Comp:lta ja ne on kaikki myyty. Minnekö? Sen voin teille heti sanoa, kunhan vain ehdin silmätä kirjoihini. Ensimmäinen myytiin herra Harkerille kuten tiedätte, toinen herra Josiah Brownille, Labarnum Hodge, Chiswick, ja kolmas herra Sanderfordille, Lower Grove Road, Reading. En, minä en ole milloinkaan nähnyt miestä, jota tuo kuva esittää. Muussa tapauksessa en olisi voinut häntä unhottaa, sillä rumempia kasvoja tuskin olen nähnyt. Josko meillä on italialaisia palveluksessamme? Niitä on montakin työmiestemme joukossa. Te voitte kyllä silmätä tähän kassakirjaan, jos tahdotte, meillä ei ole mitään syytä pitää sitä salassa. Niin, tämä on merkittävä juttu ja sangen huvittavaa olisi saada tietää, onko teidän tutkimuksillanne oleva mitään tuloksia."

Herra Hardingin puhuessa oli Holmes tehnyt useita muistiinpanoja ja hän näytti tyytyväiseltä saamiinsa tietoihin. Mutta hän ei kumminkaan sanonut mitään muuta kuin, että meidän tuli kiirehtiä ehtiäksemme kotiin kello kuudeksi, jolloin meidän piti tavata Lestradea. Kun ehdimme perille, oli tarkastaja kumminkin siellä ennen meitä. Hän kulki levottomana edestakaisin lattialla, eivätkä hänenkään tutkimuksensa näyttäneet olleen turhia.

"No", sanoi hän, "oletteko onnistunut hyvin, herra Holmes?"

"Meillä on ollut paljon tekemistä, emmekä ole työskennelleet menestyksettä", vastasi ystäväni. "Olemme käyneet kummankin taidekauppiaan luona sekä siinä tehtaassa, jossa kuvat on valmistettu, ja minä tiedän nyt, mistä nuo rintakuvat ovat lähtöisin."

"Kuvatko!" huudahti Lestrade. "Niin teillähän on omat menettelytapanne, herra Holmes, enkä minä voi sanoa niistä mitään, mutta luulen kumminkin käyttäneen päiväni paremmin kuin te. Olen saanut selville, kuka murhattu on."

"Todellako?"

"Ja tiedän murhan syyn."

"Suurenmoista!"

"Meillä on eräs tarkastaja, jonka tehtävänä on pitää silmällä italialaisten asuntopaikkoja. No, murhatulla oli katolilainen taikakalu kaulassaan, ja tuo seikka, samoin kuin hänen tumma ihonsa, saattoivat minut otaksumaan hänet etelämaalaiseksi. Tarkastaja Hill tunsi hänet heti. Hän on Pietro Venucci Neapelista, ja on ollut Lontoon pahimpia puukottajia. Hän kuuluu maffian-liittoon, joka kuten tunnette, on salainen valtiollinen puolue, joka ei kammoksu murhiakaan päästäkseen päämääräänsä. Nyt voinette huomata, kuinka asia alkaa selvitä! Tuo toinen on varmaankin myös italialainen ja maffian jäsen. Hän on kai rikkonut sääntöjä vastaan jollakin tavalla. Pietro on lähetetty häntä etsimään. Luultavasti esittää murhatun taskusta löytämämme valokuva tuota toista, ja Pietrolla täytyi olla se, voidakseen varmaan tuntea kysymyksessä olevan henkilön. Hän pääsee uhrinsa jäljille, näkee hänen menevän erääseen taloon ja odottaa häntä ulkopuolella. Taistelussa hän kumminkin itse saa kuoliniskun. Mitä arvelette, herra Holmes?"

"Erinomaista, Lestrade, erinomaista", sanoi hän. "Mutta minä en ole vielä saanut selville, miksi rintakuvat on särjetty."

"Rintakuvatko! Niitä ette voi saada päästänne. Sehän ei ole mitään, siitä saa hän korkeintaan kuusi kuukautta. Meidän on syytettävä häntä murhasta, ja minulla ovat kaikki langat käsissäni."

"Ja mihin ensiksi ryhdytte?"

"Lähden yksinkertaisesti Hillin seurassa Italialaiskortteliin etsimään sitä, jota tuo valokuva esittää, ja vangitsen hänet murhasta. Tuletteko meidän mukaamme?"

"En luule tulevani. Kuvittelen voivamme saavuttaa tarkoituksemme paljon yksinkertaisemmalla tavalla. Minä en voi sanoa sitä varmasti, koska se riippuu — niin, se riippuu eräästä asiasta, jota on meidän kokonaan mahdoton valvoa. Mutta minä toivon — minä voin itse asiassa uskaltaa kaksi yhtä vastaan — että saamme miehemme kiinni tänä iltana, jos tahdotte tulla meidän mukaamme, Lestrade."

"Italialaiskortteliinko?"

"Ei, Chiswickiin, niin on osoite. Jos te seuraatte minua sinne tänä iltana, Lestrade, niin minä tulen

huomenna teidän mukanaan italialaiskortteliin, ja silloinhan ei ole mitään vahinkoa tapahtunut. Mutta nyt tarvitsemme ensin nukkua pari tuntia, sillä minä en aio lähteä ennen kuin kello yksitoista illalla, emmekä varmaankaan ehdi takaisin ennenkuin aamulla. Te syötte päivällistä kanssamme, Lestrade, ja sitten saatte tuon sohvan haltuunne, kunnes on aika lähteä. Tahdotko sinä, Watson, nyt lähettää noutamaan pikalähettiä, sillä minun täytyy kirjoittaa eräs kirje, joka on heti lähetettävä."

Holmes vietti illan penkomalla vanhoja sanomalehtikasoja vinnillä. Kun hän vihdoinkin tuli alas, loistivat hänen silmänsä voitonriemusta, mutta hän ei sanonut mitään. Minä puolestani olin askel askeleelta seurannut hänen kulkuansa tässä omituisessa tapauksessa, mutta vaikka en ymmärtänytkaan, mihin hän tahtoi tulla, saatoin kumminkin käsittää, että Holmes otaksui tuon kummallisen rikollisen yrittävän saada käsiinsä molemmat jäljellä olevat rintakuvat, joista toinen oli Chiswickissä. Retkemme tarkoitus oli varmaankin vangita hänet itse työssä ja minä ihmettelin ystäväni viisasta menettelyä, koska hän sanomalehdissä päästi julkisuuteen tiedon väärästä otaksumisesta saadakseen itse häiritsemättä seurata suunnitelmaansa. Minä en kummastunut, kun Holmes kehoitti minua ottamaan revolverin mukaani. Itsekin hän oi aseilla varustettu.

Kello yksitoista olivat vaunut portin edessä. Ajoimme vähän matkaa Hammersmith-sillan toiselle puolelle. Siinä sai ajuri käskyn odottaa. Lyhyt kävely vei meidät eräälle kadulle, jota reunustivat pienet, yksinäiset rakennukset, joilla kullakin oli edessään pieni puutarha. Erään lyhdyn valossa luimme portin päältä: "Villa Laburnum." Talon asukkaat olivat nähtävästi kaikki menneet levolle, sillä koko talo oli pimeä, lukuunottamatta erästä heikkoa valoa, joka säteili ulko-oven yläpuolella olevasta ikkunanruudusta. Aita, joka erotti puutarhan kadusta, loi synkän varjon sisäänpäin, ja siihen me pysähdyimme.

"Pelkään, että saamme odottaa kauan", kuiskasi Holmes. "Saamme kiittää onneamme, ettei sada. En edes usko, että me uskallamme tupakoidakaan aikamme kuluksi. Mutta varmaan saammekin vaivamme palkituksi sitten."

Odotuksemme ei tullutkaan pitkälliseksi. Se keskeytyi hyvin omituisella tavalla. Aivan äkkiä, hiljaisimmankaan äänen meitä varoittamatta, aukeni portti ja pieni tumma olento riensi sisään, notkeasti ja nopeasti kuin apina. Näin hänen kulkevan ovesta tulevan valon ohitse ja katoavan talon mustaan varjoon. Sitten seurasi pitkä odotus, jolloin tuskin uskalsimme hengittää. Senjälkeen kuului heikko, nariseva ääni; avattiin joku ikkuna. Melu lakkasi ja taaskin seurasi pitkä äänettömyys. Mies oli päässyt taloon. Näimme valon tuikkivan parista ikkunasta.

"Menkäämme avatun ikkunan luo ja vangitkaamme hänet, kun hän tulee ulos", kuiskasi Lestrade.

Mutta ennen kuin olimme ehtineet liikkua, oli hän palannut. Kun hän saapui valoon, huomasimme hänen kantavan jotakin valkeata esinettä kainalossaan. Äänettömyys teki hänet rohkeaksi. Hän kääntyi meihin selin, iski taakkansa maahan ja seuraavassa hetkessä kuului rasahtava ääni. Hän oli niin kiintynyt hävitystyöhönsä, ettei hän kuullut askeleitamme, kun hiivimme ruohokentän yli. Tiikerihypyllä syöksyi Holmes äkkiä hänen päälleen ja sekuntia myöhemmin olimme Lestrade ja minä panneet hänelle käsiraudat. Kun käänsimme hänet, tunsin minä hänen kamalan rumat, raivon väärästä kasvonsa samoiksi, joita valokuva esitti.

Mutta Holmes ei kiinnittänyt mitään huomiota vankiin, vaan alkoi sensijaan huolellisesti tutkia esinettä, jonka mies oli tuonut ulos. Se oli aivan samanlainen Napoleonin rintakuva kuin aamulla näkemämme. Holmes tutki joka sirpaletta valoa vasten, mutta mitään merkillistä niissä ei näkynyt. Hän oli juuri lakannut tästä, kun ulko-oven päällä oleva ikkuna tuli täydelleen valaistuksi. Ovi aukenikin ja talon isäntä, rehevä, tyynen näköinen mies, puettuna vain paitaan, housuihin ja tohveleihin, näyttäytyi kynnyksellä.

"Herra Josiah Brown?" sanoi Holmes.

"Niin, minä se olen, ja te olette luultavasti herra Sherlock Holmes? Sain kirjeenne pikalähetiltä ja olen tehnyt juuri siten kuin käskitte. Me suljimme kaikki ovet sisäpuolelta ja olimme hiljaa. Minua ilahduttaa, että otitte kiinni tuon konnan. Ettekö tahdo tulla sisään nauttimaan hieman virvokkeita?"

Mutta Lestrade tahtoi saada vankimme pian turvalliseen paikkaan, jonka vuoksi heti lähdimme paluumatkalle. Vankimme ei sanonut mitään, tuijotti vain meihin takkuisen tukkansa alta, ja kerran kun käteni joutui lähelle häntä, yritti hän purra sitä niinkuin vihainen susi. Viivymme poliisikonttorissa, kunnes olimme saaneet tietää, ettei vangilla ollut muuta päällään kuin pari shillinkiä rahaa ja veitsi, jonka pää oli verinen.

"Hill tuntee tuonkaltaisen väen", sanoi Lestrade, kun meidän piti erota hänestä. "Saattepa nähdä, että minun arveluni maffiasta on oikea. Mutta minä olen teille joka tapauksessa erittäin kiitollinen siitä nopeasta, taitavasta tavasta, jolla vangitsitte hänet. Minä en vielä voi oikein sitä ymmärtää."

"Aika on vähän myöhäinen selitysten antamiseen", vastasi Holmes. "Sitäpaitsi on minulla pari pikku seikka vielä jäljellä, ja tämä tapaus ansaitsee kyllä tulla viedyksi perille asti. Mutta jos tahdotte tulla minun luokseni kello kuusi huomenna, niin luulenpa olevani tilaisuudessa näyttämään teille, ettette ole päässyt täyteen selvyyteen tässä jutussa, jolla ei ole vertaistakaan rikosten aikakirjoissa. Ja jos ensinkään annan sinulle lupaa enää merkitä muistiin ainoatakaan minun ratkaisemistani arvoituksista, Watson, niin tämä juttu kuudesta Napoleonin rintakuvasta hyvin tulee puoltamaan paikkaansa sinun tarinoissasi."

Kun kohtasimme toisemme seuraavana iltapäivänä oli Lestradella useampia tietoja annettavana vangista. Hänen nimensä oli Beppo, sukunimi tuntematon. Hän oli italialaiskorttelissa hyvin tunnettu roisto, joka oli ennen kunniallisesti elättänyt itsensä kuvanveistotyöllä, mutta sitten joutunut harhateille ja nyt istunut vankilassa kaksi kertaa, ensi kerran varkaudesta ja toisen kerran, kuten tiesimme, puukottamisesta. Hän puhui englannin kieltä täydellisesti. Vielä ei tiedetty, miksi hän oli särkenyt rintakuvat, ja hän kieltäytyi antamasta mitään tietoja siitä. Mutta poliisi otaksui, että hän itse oli ne valmistanut, koska hän oli ollut Gelder & Comp:in työssä. Kaikkia näitä tietoja, jotka oikeastaan eivät olleet uusia Sherlock Holmesille, kuunteli hän kohteliaalla huomaavaisuudella. Mutta minä tunsin ystäväni hyvin ja huomasin, että hänen ajatuksensa olivat kaukana, ja hänen kasvoillaan, niiden tavallisen tyyneyden alla, ilmeni epävarmuutta ja odotusta. Äkkiä kumminkin hänen katseensa kirkastui, kuului soitto ovelta ja pian senjälkeen astui tulija sisään. Hän oli vanhanpuolinen herra, jolla oli harmahtava poskiparta ja punakat kasvot. Kädessään oli hänellä vanhanmallinen matkalaukku, jonka hän asetti pöydälle.

"Onko herra Sherlock Holmes kotona?"

Ystäväni kumarsi hymyillen.

"Herra Sandeford Readingistä, otaksun?"

"Niin, minä tulen kyllä hieman myöhään, mutta se on junan syy. Te olette kirjoittanut minulle eräästä rintakuvasta, joka on minun hallussani."

"Niin olen."

"Minulla on tässä teidän kirjeenne. Sanotte tahtovanne maksaa minulle kymmenen puntaa siitä Devinen Napoleonin kuvan jäljennöksestä, joka minulla on?"

"Niin, aivan oikein."

"Minä aivan hämmästyin saatuaani kirjeenne, sillä en voi ymmärtää, kuinka te tiedätte, että tuo kuva on minulla."

"Voin käsittää teidän kummastuksenne, mutta selitys on hyvin yksinkertainen: Herra Harding, joka möi teille viimeisen jäljennöksen, ilmoitti osoitteenne minulle."

"Ah, niinkö! Sanoiko hän, mitä minä siitä olin maksanut?"

"Ei."

"Mutta minä olen rehellinen mies, vaikka minulla ei olekaan runsaasti rahaa. Minä olen maksanut rintakuvasta vain viisitoista shillinkiä, ja se täytyy mielestäni teidän tietää, ennen kuin minä otan teiltä siitä kymmenen puntaa."

"Tuo tuottaa teille kunniaa, herra Sandeford, mutta minä pysyn kumminkin teille antamassani tarjouksessa."

"Siinä tapauksessa kiitän teitä paljon, herra Holmes. Olen ottanut kuvan mukaani, kuten pyysitte."

Hän avasi matkalaukun, ja nyt me saimme nähdä eheän kappaleen sitä rintakuvaa, jonka jo niin usein olimme nähneet särjettynä.

Holmes otti taskustaan kirjoitetun paperin ja laski kymmenen punnan setelin sen vieren pöydälle.

"Tahtoisitteko hyväntahtoisesti allekirjoittaa tämän paperin, herra Sandeford, näiden kahden todistajan läsnäollessa? Se sisältää ainoastaan, että te luovutatte kaikki oikeudet rintakuvaan minulle. Tämä on vain järjestyksen vuoksi, sillä eihän milloinkaan tiedä, mitä voi tapahtua. Tuhansia kiitoksia, herra Sandeford! Olkaa hyvä, tässä ovat rahat. Hyvää yötä!"

Kun herra Sandeford oli mennyt, ryhtyi Holmes hyvin omituisiin puuhiin. Hän otti eräästä laatikosta puhtaan valkoisen liinan ja levitti sen pöydälle. Sitten asetti hän rintakuvan liinan päälle ja vihdoinkin löi hän raskaalla kepillänsä kuvaa voimakkaasti päähän. Kuva särkyi sirpaleiksi ja Holmes tarkasteli niitä

innokkaasti, kunnes hän huudahtaen voitonriemusta otti yhden sirpaleen, johon joku pyöreä esine oli leivottu ikäänkuin manteli leipään.

"Hyvät herrat", sanoi hän, "sallikaa minun näyttää teille Borgia-suvun kuuluisaa mustaa helmeä."

Lestrade ja minä istuimme hetken aivan mykkinä, mutta äkkiä aloimme me saman vaiston ohjaamina taputtaa käsiämme, ikäänkuin hyvin suoritettulle taidetempulle. Holmesin muuten niin kalpeille poskille oli ilmestynyt puna; hän ei tässä silmänräpäyksessä ollut vain terävä pää, vaan myöskin tarpeeksi ihminen voidakseen tuntea iloa ihailusta ja ylistyksestä. Hänen ylpeän, vaatimattoman luonteensa kaltaista oli muutenkin, että hän vieroi yleisön tunnustusta, mutta lämpeni ystävän kiitoksesta.

"Niin", sanoi hän, "tämä on kuuluisin helmi, mitä maailmassa on, ja minä olen nyt onnistunut askel askeleelta seuraamaan sitä tuohon rintakuvaan saakka aikain Colonnaan ruhtinaan makuuhuoneesta Daere Hotellista, josta se katosi. Te muistatte kyllä, Lestrade, mitä huomiota tämän kallisarvoisen helmen katoaminen herätti ja myöskin muistatte Lontoon poliisien turhat ponnistukset sen löytämiseksi. Minun apuani myöskin pyydettiin, mutta minä en mitenkään voinut saada selvyyttä asiaan. Epäluulot kohdistuivat ruhtinattaren kamarineitsyeeseen, joka oli italialainen, ja saatiinkin selville, että hänellä oli veli Lontoossa, mutta emme onnistuneet saamaan tietoa siitä, oliko heillä jotakin yhteyttä keskenään. Tytön nimi oli Lucretia Venucci, enkä minä nyt ensinkään epäile, että murhattu oli hänen veljensä Pietro. Tutkiessani vanhoja sanomalehtiä siltä ajalta huomasi, että hän katosi kahta päivää ennen Beppon vangitsemista eräästä väkivaltaisesta teosta Gelder & Comp:in luona, jossa nämä rintakuvat valmistettiin. Nyt voitte seurata tapahtumain kulkua, vaikka päinvastaisessa järjestyksessä kuin minä ne näin. Helmi oli Beppon hallussa. Hän lienee varastanut sen Pietrolta; hän oli ehkä tämän rikostoveri tai välittäjä Pietron ja hänen sisarensa välillä.

"Pääasia on kumminkin, että helmi oli hänellä ja se oli hänen mukanaan silloin, kun poliisi ajoi häntä takaa. Hän syöksyi työhuoneeseensa ja tiesi, että hänellä oli vain pari minuuttia aikaa kätkeäkseen kalleutensa, joka pian olisi tarkastuksessa löydetty. Kuusi Napoleonin rintakuvaa oli juuri asetettu kuivamaan. Yksi niistä oli vielä pehmeä. Beppo, joka oli taitava työmies, tarvitsi vain silmänräpäyksen tehdäkseen reijän märkään kipsiin, pistääkseen helmen sinne ja sulkeakseen aukon. Sehän oli erinomainen piilopaikka, jota ei kukaan voinut keksiä. Mutta sitten Beppo tuomittiin vuodeksi vankeuteen, ja sillä aikaa myytiin nuo kuusi rintakuvaa eri tahoille Lontoota, eikä hän tiennyt, missä niistä aarre oli kätkettyä. Siitä saattoi hän päästä selvyyteen ainoastaan särkemällä ne kaikki. Ja hän ryhtyi viipymättä työhön. Eräältä serkultaan, joka oli työssä Gelderillä, sai hän tietää, mihin nuo kuusi rintakuvaa oli myyty. Sitten hän pääsi työhön Moise Hudsonille ja saattoi siten löytää ja hävittää kolme niistä. Eräältä Harding-veljesten puotipalvelijalta sai hän tiedon muista rintakuvista. Ensin lähti hän Harkerin taloon ja kohtasi siellä Pietron, joka vaati häntä edesvastuuseen helmestä. Riidellessään hänen kanssaan on Beppo surmannut rikostoverinsa."

"Mutta miksi tämä piti taskussaan hänen valokuvaansa?"

"Saadakseen hänet käsiinsä, tiedustelemalla häntä muilta. Murhan jälkeen otaksuin minä, että Beppo mieluummin kiiruhtaisi toimiaan kuin vitkastelisi pelosta, että poliisi saisi tiedon hänen salaisuudestaan. Luonnollisesti en voinut tietää, löysikö hän jo helmen siitä kuvasta, jonka Harker oli ostanut; minä en edes ollut varma siitä, että tästä helmestä oli kysymys, mutta selvää oli minusta, että hän etsi jotakin, koskapa hän vei pois rintakuvat ennen kuin hän ne särki. Nyt oli kaksi kuvaa jäljellä, ja helpostihan saattoi otaksua, että hän ensin etsisi sen, joka oli Lontoossa. Minä annoin talon asukkaille varoituksen estääkseni vielä yhtä murhaa tapahtumasta. Tällä kertaa onnistuimme vangitsemaan hänet, ja nyt olin varma siitä, että helmestä oli kysymys. Murhatun nimihän vielä enemmän vahvisti minun uskoani. Nyt olisi vain yksi rintakuva jäljellä, ja siinä täytyi helmen olla. Minä olen teidän läsnäollessanne ostanut sen omistajaltaan ja tässä se on."

Me istuimme hetken ääneti.

Vihdoin vastasi Lestrade:

"Minä olen nähnyt teidän käsittelevän monta mutkikasta asiaa, herra Holmes, mutta milloinkaan ennen en ole nähnyt taitavampaa ratkaisua. Me emme vähintäkään kadehti teitä Scotland Yardissa, ei päinvastoin, me olemme ylpeät teistä, ja jos tulisitte sinne huomenna, ei olisi ketään vanhimmasta tarkastajasta alkaen nuorimpaan poliisimieheen saakka, joka ei pitäisi kunnianaan saada puristaa teidän kättänne."

"Kiitos!" sanoi Holmes. "Kiitos!"

Ja kun hän kääntyi, näytti hän minusta olevan enemmän liikutettu kuin milloinkaan ennen. Hetken päästä oli hän kumminkin yhtä tyyni ja kylmä kuin tavallisesti.

"Pane helmi kassakaappiin, Watson", sanoi hän, "ja hae esiin

Cook-Singletonin väärennysjuttua koskevat paperit. Hyvästi, Lestrade!
Jos saatte jonkun uuden jutun haltuunne, annan mielihyvällä parhaan
kykyäni mukaan teille neuvoja."

KOLME YLIOPPILASTA.

Vuonna 1895 sattui ne tapaukset, jotka pakottivat Sherlock Holmesia ja minua viettämään muutamia viikkoja eräällä suuressa yliopistossamme. Syytä, miksi siellä olimme, ei minun tarvitse lähemmin selittää, enkä myöskään voi ilmoittaa, missä yliopistossa olimme tai kutka olivat rikolliset. Olisi sangen väärin ilmaista heitä, sillä niin suuri häväistys kuin tämä saa todellakin jäädä unohduksiin. Mutta tarpeellista arkatuntoisuutta huomioonottamalla voi jutun kumminkin kertoa, koska se antaa selvän kuvan ystäväni Sherlock Holmesin erinomaisesta taitavuudesta salapoliisina. Minä vältän vain kaikkea, mikä voisi ilmaista, missä tämä tapaus sattui ja kutka henkilöt siihen sekaantuivat.

Me asuimme parissa huoneessa lähellä kirjastoa, jossa Sherlock Holmes suurella vaivalla tutki vanhoja englantilaisia kartoja — nämä tutkimukset johtivat niin hämmästyttävään tulokseen, että se jo yksin ansaitsi tulla muistiin merkityksi. Eräänä iltana tuli sinne muudan tuttavamme, herra Hilton Soames, S:t Lukasien yliopiston opettaja. Herra Soames oli pitkä, laiha herra ja luonteeltaan hyvin hermostunut ja tulinen. Hän oli aina levoton esiintymisessään, mutta tässä tapauksessa oli hän niin kiihtynyt, että selvästi huomasi jotakin tavatonta tapahtuneen.

"Voitteko luovuttaa minulle muutamia tunteja kallisarvoisesta ajastanne, herra Holmes? On sattunut eräs hyvin ikävä asia, ja ellette te olisi ollut kaupungissa, en todellakaan olisi tiennyt, mihin olisin ryhtynyt."

"Minulla on hyvin paljon työtä nykyään", vastasi ystäväni. "Ettekö voi turvautua poliisiin?"

"Ei, ei, se on aivan mahdotonta. Jos poliisi kerran saa tiedon asiasta, ei sitä voida peruuttaa, ja tässä tapauksessa on välttämätöntä, että kaikenlaista julkisuutta vältetään. Teidän tarkka vaiteliaisuutenne on yhtä tunnettu kuin kykynnekin, ja te yksin voitte minua auttaa. Minä pyydän teitä, herra Holmes, tekemään mitä voitte."

Kun Holmes oli ulkopuolella Baker-kadun varrella olevaa "luolaansa" ilman hakemistojansa, ilman kemiallisia seoksiansa, ja kun hänen täytyi luopua mukavista tavoistansa, silloin ei hän juuri ollut hyvällä tuulella. Hän kohautti vain olkapäitensä, ja herra Soames jatkoi vilkasta puhettansa tehden innokkaasti liikkeitä käsillään:

"Minun on selitettävä teille, herra Holmes, että huomenna alkavat tutkinnot, ja minä olen yksi tutkijoista. Aineeni on kreikka ja minulla on kreikkalainen käänös jota tutkittavat eivät saa nähdä. Se on painettu, ja selvää on, että oppilaille olisi suureksi hyödyksi, jos he saisivat silmätä sitä ennakolta. Senvuoksi säilytetäänkin juuri tuota paperia erittäin huolellisesti.

"Tänään kello kolme saapui tuon käänöksen korehtuuri. Minun täytyi tarkastaa se erittäin tarkoin, sillä tekstin pitää olla ehdottomasti virheetön. Kello puoli viiden aikaan en vielä ollut saanut sitä valmiiksi, mutta koska olin luvannut tulla erään veljeni luo juomaan teetä, jätin korehtuurin pöydälleni. Olin poissa noin tunnin ajan.

"Te tiedätte, herra Holmes, että meidän ovi on kaksinkertainen, sisempi ovi on verhottu vihreällä vaatteella ja ulompi ovi on tammesta. Avatessani ulko-ovea huomasin ihmeekseni lukossa avaimen. Ensiksi luulin unhottaneeni oman avaimeni oveen, mutta koetellessani taskuani löysin sen sieltä. Ainoa kaksoisavain, joka minun tietääkseni on olemassa, on vahtimestari Bannisterilla, joka on siivonnut minun huonettani toistakymmentä vuotta, jonka rehellisyys on kaiken epäluulon yläpuolella. Avain oli luonnollisesti hänen, hän oli mennyt huoneeseeni kuullakseen tahdoinko minä teetä, ja lienee unhottanut avaimen oveen. Hän on selvästikin tullut huoneeseeni heti minun mentyäni, eikä hänen unohduksensa tavallisissa oloissa olisi merkinnytäkään mitään, mutta nyt se tuli turmiokkaaksi.

"Tultuani pöydän luo huomasin, että joku oli koskenut minun papereihini. Korrehtuuri oli painettu kolmelle pitkälle kaistaleelle. Olin jättänyt ne kaikki pöydälle, mutta nyt sain nähdä, että ensimmäinen oli lattialla, toinen eräällä sivupöydällä ikkunan luona ja kolmas siinä, mihin olin sen pannut."

Holmes katkaisi nyt vaitiolonsa:

"Ensimmäinen lehti lattialla, toinen pöydällä ikkunan luona ja kolmas siinä, mihin te olitte sen pannut", sanoi hän.

"Juuri niin."

"Olkaa hyvä ja jatkakaa huvittavaa kertomustanne."

"Ensin luulin Bannisterin olleen niin tavattoman rohkea, että hän oli uskaltanut katsoa papereihini. Mutta hän on ehdottomasti kieltänyt sen ja minä luotan hänen sanoihinsa. Nyt on kai joku nähnyt avaimen ovesa ja tiennyt minun olevan poissa sekä mennyt sisään katsomaan papereita.

"Bannisteriin koski kovasti, kun hän sai kuulla puhuttavan tästä. Hän oli kaatumaisillaan kumoon pelästyksestä, ja minun täytyi kaataa hänen suuhunsa hieman konjakkia sekä antaa hänen istua sillä aikaa kuin minä tutkin huonetta. Huomasin heti, että tuo kutsumaton vieras oli jättänyt muitakin jälkiä käynnistään. Ikkunanlaudalla oli lyijykynän lastuja ja pieni palanen lyijyä. Tuo lurjus oli varmaankin jäljentänyt käännöstä sellaisella kiireellä, että hän oli katkaissut kynänsä kärjen ja ollut pakotettu teroittamaan sen uudelleen."

"Erinomaista!" sanoi Holmes, joka sai takaisin hyvän tuulensa, kuta enemmän hän kiintyi asiaan. "Teillä on kumminkin ollut hyvä onni."

"Siinä ei kumminkaan ollut kaikki. Minulla on uusi kirjoituspöytä, joka on päällystetty hienolla, punaisella nahalla. Sekä minä että Bannister voimme vanhoa, että se oli aivan eheä ennen, mutta nyt huomasin siinä railon, ei naarmua, vaan oikean railon, ainakin kolmen tuuman pituisen. Ja pöydällä oli vielä pieni, jostakin mustasta tahnasta tai savesta valmistettu pallo, johon oli sekoitettu sahanjauhoja. Minä tiedän varmaan, että nämä merkit oli jättänyt se, joka oli käynyt sisällä jäljentämässä käännöstä. Mutta matolla ei näkynyt mitään jälkiä, eikä muitakaan merkkejä hänen käynnistään. Olin aivan neuvoton, kun äkkiä muistin, että olette kaupungissa, ja kiiruhdin luoksenne. Auttakaa minua, herra Holmes! Te käsitätte kyllä, kuinka vaikeassa asemassa olen: joko minun täytyy saada selville, kuka tuon on tehnyt, tai myöskin on koko tutkinto lykättävä, kunnes on ehditty valmistaa uusi kirjoitus, eikä tätä taasen voida tehdä antamatta täydellistä selitystä, josta syntyisi ääretön häväistysjuttu, ja joka tuottaisi häpeätahrان koko yliopistolle. Ennen kaikkea tahdon saada asian hiljaisuudessa ja pian järjestetyksi."

"Mielelläni otankin sen haltuuni", sanoi Holmes nousten ja ottaen päällystakin ylleen. "Asia ei ole mitätön. Onko kukaan ollut huoneessanne sen jälkeen kuin saitte paperin haltuunne?"

"Kyllä, Daulat Ras, eräs hindulainen oppilas, joka asuu samassa rakennuksessa kuin minä. Hän tuli sisään kysymään minulta jotakin tutkinnosta."

"Tuleeko hän ottamaan siihen osaa?"

"Kyllä."

"Ja paperit olivat silloin pöydälläne?"

"Mikäli muistan, oli ne silloin kokoon käärittynä."

"Mutta hän saattoi nähdä, että ne olivat korehtuuria."

"Se on mahdollista."

"Eikö kukaan muu käynyt sisällä?"

"Ei."

"Tiesikö joku, että korehtuuri oli siellä?"

"Kukaan ei nähnyt sen tuojaa."

"Tiesikö Bannister mitään?"

"Ei, siitä ei tiennyt kukaan."

"Missä Bannister nyt on?"

"Häneen raukkaan koski tapaus niin, että minä jätin hänet istumaan tuolilleen. Minulla oli kiire puhuttelemaan teitä."

"Jätittekö oven auki?"

"Kyllä, mutta paperit lukitsin ensin laatikkoon."

"Siis, herra Soames, jollei hindulainen nähnyt, että nuo paperit olivat korehtuuria, niin on lukija tullut sisään ja nähnyt ne sattumalta, tietämättä ennakoita niiden olevan siellä?"

"Niin, siltä minusta tuntuu."

Holmesin kasvoilla näkyi selittämätön hymy.

"Hyvä", sanoi hän. "Menkäämme nyt paikalle. Tämä ei kuulu sinun alaasi, Watson, sillä tämä ei ole mitään sairautta. Mutta tule mukaan, jos haluat. Nyt, herra Soames, olen valmis teitä palvelemaan."

Herra Soamesin työhuoneessa oli leveä, matala ikkuna iäkkään oppilaitoksen vanhanaikuiselle pihalle päin. Goottilaiskaarinen ovi vei kuluneille kiviportaille. Opettajan huone oli alakerrassa. Ylempänä asui kolme ylioppilasta, kukin eri kerroksessa. Oli jo hämärä, kun saavuimme paikalle, jossa tämä salaperäinen juttu oli tapahtunut. Holmes pysähtyi ikkunan eteen ja katseli ylös. Sitten meni hän sen luo ja kohosi varpailleen voidakseen katsoa sisään.

"Hänen on täytynyt tulla sisään ovesta", sanoi opettaja. "Ainoastaan yhden ikkunanruudun voi avata."

"Vai niin", sanoi Holmes hymyillen entiseen tapaansa. "No, sitten lienee parasta, että menemme sisään."

Herra Soames avasi oven ja käski meidän mennä sisään. Me pysähdyimme kynnykselle ja Holmes tarkasteli mattoa.

"Tässä ei ole mitään", sanoi hän, "eikä sitä voinut odottaakaan näin kuivana päivänä. Teidän vahtimestarinne näyttää täydellisesti toipuneen. Mille tuolille jätitte hänet istumaan?"

"Tuohon ikkunan luo."

"Vai niin, tämän pienen pöydän ääreen. Voitte tulla sisään, maton olen jo tutkinut. Tarkastakaamme sitten tätä pöytää. Onhan helppo ajatella kuinka kaikki on tapahtunut: henkilö on tullut sisään ja ottanut paperit, kaistaleen toisensa jälkeen kirjoituspöydältä. Hän siirsi ne ikkunanpöydälle, koska hän silloin saattoi nähdä, milloin te palasitte kotiin pihan yli."

"Sitä hän ei itse asiassa voinut", sanoi Soames, "sillä minä tulin erästä sivuportista."

"Vai niin! Mutta joka tapauksessa oli se hänen tarkoituksensa. Näyttäkää minulle nuo kaistaleet. Eikö sormienkaan jälkiä — ei? No, hän otti tämän ensin ja jäljensi sen. Kuinka kauan aikaa siihen saattoi kulua, ottamalla huomioon kaikki mahdolliset lyhennykset? Neljäntuntti korkeintaan. Sitten hän viskasi pois sen kaistaleen ja otti toisen. Sitä hän juuri oli jäljentämässä, kun teidän tulonne säikäytti hänet pois ja hänellä oli varmaankin kiire, koska hän ei edes ehtinyt panna papereita järjestykseen, jotta te ette huomaisi kenenkään käyneen sisällä. Ettekö kuullut askelia portaista tullessanne ulkovesta sisään?"

"En, sitä en erityisesti pannut merkille."

"No, hän kirjoitti niin innokkaasti, että hän taittoi kynänsä kärjen ja oli pakotettu vuolemaan sen uudelleen, kuten olette kertoneet. Tämä on hyvin tärkeää, Watson. Kynä ei ollut tavallinen. Se oli hyvin suuri ja pehmeä, ulkopuolelta oli se sininen, tehtailijan nimi oli painettu hopeakirjaimilla ja kappale, joka oli jäljellä, oli vain puolentoista tuuman pituinen. Ottakaa selko sellaisesta kynästä, herra Soames, niin on mies käsissänne. Jos lisäksi, että hänellä on suuri, karkea veitsi, niin voihan sekin on teille hyödyksi."

Herra Soames näytti hieman hämmästyneeltä saadessaan näin seikkaperäisiä tietoja.

"Voin kyllä ymmärtää kaiken muun", sanoi hän, "mutta en lyijykynän pituutta."

Holmes näytti pientä puunsirua, jossa näkyi kirjaimet "nn" sekä niiden perässä pieni tyhjä kohta.

"Näettekö tämän?"

"Kyllä, mutta kumminkaan en voi..."

"Watson, minä huomaan tehneeni sinulle vääryyttä. On muitakin sinunlaisiasi. Mitä tämä 'nn' voi olla? Te tiedätte, että Johann Faber on tunnetuin lyijykynätehtailija. Tämä on luonnollisesti sirpale kynästä, jossa nämä kirjaimet ovat olleet, ja kynästä on vielä jäljellä 'Faber' tai vähän enemmän."

Hän nosti pientä pöytää sähkövaloa vasten.

"Minä toivoin, että kirjoituksesta olisi jäänyt merkkejä kiilloitetulle pinnalle, jos paperi olisi ollut

kyllin ohutta. Mutta en näe mitään. Katsokaamme nyt kirjoituspöytä. Tämäkö on tuo taikinapallo, josta puhuitte? Kartionmuotoinen ja sisältä osaksi onntto sekä sahajauhon sekainen, kuten sanoitte. Tämä on todellakin huvittavaa. Ja railo pöydässä — ensin alkaa se pienellä naarmulla ja päättyy leveään rakoon ja kuoppaan. Minä olen hyvin kiitollinen teille siitä, että huomautitte minulle tästä, herra Soames. Mihin tämä ovi vie?"

"Makuuhuoneeseeni."

"Oletteko käynyt siellä sen jälkeen kuin kaikki tämä tapahtui?"

"En, riensin suoraan teidän luoksenne."

"Minä tahtoisin silmätä sinne sisään, jos saan luvan. Mikä ihana, vanhanaikainen huone. Tahdotteko olla hyvä ja odottaa, kunnes olen tutkinut lattian. Ei — ei mitään, ja tämä verho — ah! — sen takana pidätte vaatteitanne. Jos jonkun täytyisi kätkeytyä tähän huoneeseen, niin ei hän voisi päästä piiloon muualle kuin tämän verhon taakse, koskapa sänky on liian matala, jotta sen alle voisi ryömiä. Eihän täällä liene ketään?"

Holmes veti verhon syrjään jonkunlaisella innolla ja jännityksellä, mutta sieltä ei tullut näkyviin muuta kuin kolme tai neljä pukua. Holmes lasi verhon paikalleen ja kääntyi jälleen huoneeseen päin.

Äkkiä kumartui hän alas.

"Mutta mitä tämä on?" sanoi hän.

Se oli pieni kartio jostakin mustasta, pehmeästä aineesta, aivan samanlainen kuin se, jonka olimme nähneet kirjoituspöydällä. Holmes piti sitä kädessään ja katseli sitä tarkasti.

"Vieraanne näkyy olleen täälläkin, herra Soames."

"Mutta mitä hänellä on ollut täällä tekemistä?"

"Sehän lienee kyllin selvää. Te tulitte takaisin aivan odottamatta ja hän riensi tänne piiloon."

"Mutta, Herra Jumala, silloinhan mies oli täällä koko tuon ajan, kun puhuin Bannisterin kanssa!"

"Siltä näyttää."

"Ei, te erehdytte varmaankin. Katsoitteko makuuhuoneen ikkunaa?"

"Kolme erilaista ikkunaa samoissa puitteissa. Yhden niistä voi avata ja se on niin suuri, että siitä voidaan kulkea."

"Ja sitten se on sellaisessa nurkassa, joka näkyy hyvin vähän. Hän on varmaankin tullut sisään ikkunasta, pudottanut tullessaan tuon esineen ja vihdoin, nähtyään sen olevan auki, paennut sitä tietä."

Holmes pudisti kärsimättömästi päätään.

"Olkaamme toki käytännöllisiä", sanoi hän. "Muistelen teidän kertoneen, että nuo kolme ylioppilasta käyttävät samoja portaita kuin tekin, kulkien teidän ovenne ohitse."

"Aivan niin."

"Ja kaikki aikovat he tutkintoon?"

"Kyllä."

"Onko teillä jotakin syytä epäillä ketään heistä enemmän kuin muita?"

Soames epäröi.

"Tuo on arkaluontoinen kysymys", sanoi hän. "En kernaasti tahtois herättää epäluuloja, kun ei ole todistuksia."

"Antakaa meidän kuulla epäluulonne, niin minä koetan löytää todistukset."

"No, sitten tahdon muutamilla sanoilla kuvata teille noita kolmea nuorukaista. Ensimmäisenä yläpuolella asuu eräs Gilchrist, joka on erinomainen oppilas ja taitava urheilija, ja on hankkinut oppilaitoksellemme useita palkintoja krikettipelissä, kilpajuoksussa ja hyppäämisessä. Hän on reipas, kunnan nuorukainen. Hänen isänsä on tuo tunnettu sir Jabeg Gilchrist, joka joutui vararikoon kilpa-ajojen vuoksi. Hänen poikansa on köyhä, mutta tarmokas ja ahkera. Hän tulee varmaankin

onnistumaan."

"Hänen yläpuolellaan asuu hindulainen Daulat Ras. Hän on tyyni ja hiljainen, kuten hindulaiset tavallisesti, taitava muutamissa aineissa, vaikka kreikassa heikko. Luotettava ja säännöllinen.

"Ylimpänä asuu Miles Mc Caren. Hän on erinomainen, kun hän vain tahtoo tehdä työtä, eräs yliopiston parhaimmista päistä, mutta hän on nuori ja huikentelevainen. Kun hän oli täällä ensi vuottansa, oli hän tulla karkoitetuksi erään pelijutun vuoksi. Koko tämän lukukauden on hän laiskoitellut ja hän odottaa varmaan tutkintoa levottomasti."

"Häntä siis epäilette?"

"Minä en tahdo juuri sitäkään väittää, mutta näistä kolmesta on hän ainoa, josta voidaan ajatella sellaista kuin tässä on tapahtunut."

"Minä ymmärrän. Nyt tahtoisin puhutella vahtimestari Bannisteria."

Hän oli pieni, parraton, laiha, harmaatukkainen viidenkymmenen tienoilla oleva mies. Hän ei vielä ollut ehtinyt rauhoittua tämän hänen tyyneessä elämässään sattuneen häiriön jälkeen. Hänen kasvoillaan näkyi hermostuneita tempauksia ja hänen oli vaikea pitää sormiaan hiljaa.

"Me tutkimme parhaillaan tätä ikävää juttua, Bannister", sanoi herra Soames.

"Niin, sir."

"Te unhotitte avaimen oveen, vai kuinka?" kysyi Holmes.

"Niin, sir."

"Tuntuu omituiselta, että teitte sen juuri tänään, kun nuo paperit olivat täällä sisällä?"

"Se on suuri onnettomuus, sir. Mutta samoin on käynyt minulle ennenkin."

"Milloin menitte huoneeseen?"

"Noin puoli viisi. Silloin herra Soames tavallisesti juo teetä."

"Kauanko olitte täällä?"

"Nähdessäni, ettei hän ollut sisällä, käännyin heti pois."

"Katsoitteko papereita pöydällä?"

"En, sir, kuinka voisitte sellaista luulla?"

"Kuinka tulitte unhottaneeksi avaimen oveen?"

"Minulla oli teetarjotin kädessäni ja aioin palata noutamaan avainta, mutta unhotinkin sen."

"Ja ovi oli lukitsematta koko ajan?"

"Niin sir."

"Ja kuka tahansa saattoi tulla ulos huoneesta?"

"Niin sir."

"Kun herra Soames huusi teitä, niin kai te pelästyitte?"

"Kyllä, sir. Mitään tällaista ei ole tapahtunut milloinkaan sinä aikana, kun minä olen ollut täällä. Olin melkein pyörtyä, sir."

"Voin arvata sen. Missä olitte, kun aloitte tuntea itsenne heikoksi?"

"Missäkö olin, sir? Aivan lähellä ovea, tietysti."

"Mutta tehän istuudutte tuolille ikkunan läheisyyteen? Miksi menitte muiden tuolien ohi?"

"Sitä en tiedä, sir, minä en välittänyt siitä, mihin istuuduin."

"Minä en luule hänen olleen erittäin selväpäinen juuri silloin, herra Holmes. Hän näytti todellakin surkealta, hän oli aivan harmaa kasvoiltaan."

"Te olitte ehkä täällä, kun herra Soames lähti?"

"Kyllä, mutta vain pari minuuttia. Sitten lähdin pois, lukitsin oven ja menin omaan huoneeseeni."

"Ketä epäilette?"

"Oh, minä en milloinkaan uskaltaisi epäillä ketään. En usko, että yliopiston nuorissa herroissa on ainoatakaan, joka voi ryhtyä sellaiseen tekoon. Ei, sir, minä en sitä usko."

"Kiitos, hyvä on", sanoi Holmes. "Mutta odottakaapa sentään: oletteko kertonut jollekin noista kolmesta herrasta, joita palvelette, että jotakin on hullusti?"

"Ei, sir, en sanaakaan."

"Ettekö ole nähnyt ketään heistä."

"En, sir."

"Hyvä. Nyt, herra Soames, tahtoisin kulkea pihan ylitse, ellei teillä ole jotakin sitä vastaan."

Noissa kolmessa ikkunassa oli kaikissa valoa.

"Teidän kettunne ovat luolissaan, huomaan", sanoi Holmes. "Eräs niistä näkyy sitäpaitsi olevan jokseenkin levoton."

Se oli hindulainen, jonka varjo lakkaamatta näkyi kierreutimissa, osoittaen, että hän käveli edestakaisin huoneessa.

"Minä tahtoisin nähdä heitä lähempää", sanoi Holmes. "Käykö se päinsä?"

"Kyllä toki. Heidän huoneensa ovat vanhimmat koko laitoksessa, eikä ole suinkaan tavatonta, että niitä näytetään vieraille. Minä seuraan teitä itse."

"Mutta ei mitään nimiä!" sanoi Holmes, kun koputimme Gilchristin ovelle.

Pitkä, solakka, pitkätukkainen nuorukainen avasi oven ja kuultuaan asiamme pyysi hän kohteliaasti meitä astumaan sisään. Huoneessa oli todellakin muutamia esimerkkejä keskiaikaisesta rakennustaitteesta, ja Holmesia ne huvittivat niin, että hän välttämättä tahtoi piirustaa ne muistikirjaansa; siinä hän sattui katkaisemaan kynän kärjen, sai uuden kynän nuorukaiselta ja pyysi lopuksi vielä veistä teroittaakseen omansa. Sama onnettomuus sattui hänelle hindulaisenkin luona, joka oli hiljainen ja käyränenäinen poika ja istui syrjäsilmillä katsellen meitä sekä tunsu nähtävästi suurta helpotusta, kun lähdimme. En voinut huomata, että Holmes vielä olisi päässyt rikollisen jäljille. Kolmannen oven luona kävi meille vielä huonommin, sitä ei avattu ensinkään, vaan sensijaan saimme kuulla sisältä joukon kirouksia ja haukkumasanvoja.

"Minua ei liikuta, keitä te olette! Menkää helvettiin!" ärjyi kiukkuinen ääni. "Minulla on tutkinto huomenna, enkä salli kenenkään häiritä itseäni."

"Mikä häpeämätön lurjus", sanoi herra Soames, kun menimme alas portaita. "Eihän hän kyllä tiennyt minun olevan mukana, mutta joka tapauksessa oli hänen käytöksensä kovin hävytöntä ja melkein epäiltävää näissä oloissa."

Holmesin vastaus oli hyvin omituinen:

"Voitteko sanoa minulle, kuinka pitkä hän on?" sanoi hän.

"Sitä en voi varmaan sanoa, herra Holmes. Hän on pitempi hindulaista, mutta ei niin pitkä kuin Gilchrist. Ehkä noin viisi jalkaa ja kuusi tuumaa."

"Hyvä", sanoi Holmes. "Ja nyt hyvää yötä, herra Soames!"

"Mutta hyvä herra Holmes!" huudahti seuralaisemme mitä suurimmalla pettymyksellä, "ettehän aikone poistua luotani tällä tavalla. Teillä ei varmaankaan ole asia selvillä. Huomenna on tutkinto ja tänä iltana täytyy tehdä jotakin. Minä en voi sallia tutkinnon tapahtua, jos käännös on luettu."

"Teidän tulee antaa asian olla näin. Huomenna varhain tulen tänne takaisin ja silloin voin ehkä sanoa, mitä on tehtävä. Mutta siihen mennessä ette saa ryhtyä mihinkään, ette ensinkään mihinkään."

"En, minä ymmärrän."

"Voitte olla aivan levollinen. Me selvitämme kyllä tämän vaikeutenne."

Minä otan mukaani nämä savikappaleet ja puusirut. Hyvää iltaa."

Kun olimme tulleet pimeälle pihalle, katsoimme taaskin noihin ikkunoihin. Hindulainen kulki yhä edestakaisin, mutta toisista emme nähneet mitään.

"No, Watson, mikä on sinun mielipiteesi asiasta?" kysyi Holmes tultuamme kadulle. "Tämä on vain pieni seurapeli, eikö niin? Meillä on kolme nuorukaista. Joku heistä on syyllinen. Kenen sinä valitset?"

"Tuon hävyttömänpä tietenkini! Ja hindulainen tuntuu myöskin hieman salaperäiseltä. Miksi hän käveli edestakaisin?"

"Se ei merkitse mitään. Niin tekee moni koettaessaan oppia jotakin ulkoa."

"Hän katseli meitä omituisella tavalla."

"Niin sinäkin tekisit, jos joukko vieraita tulisi häiritsemään sinua päivää ennen tutkintoa, jolloin jokainen minuutti on kallisarvoinen. Ei, siitä minä en välitä. Kynä ja veitset — kaikki oli järjestyksessä. Mutta tuo toinen..."

"Kuka?"

"Bannisteria tarkoitan. Mikä osa hänellä on asiassa?"

"Hän tuntuu olevan ehdottomasti rehellinen."

"Niin kyllä, mutta se juuri hämmentääkin asiaa. Miksi ehdottomasti rehellinen ihminen ... niin, niin ... tässä on nyt suuri paperikauppa. Menkäämme sinne sisään."

Kaupungissa oli neljä sellaista kauppapuotia ja Holmes koetti jokaisesta ostaa samanlaista kynää kuin se, josta nuo puusirut olivat. Joka paikassa luvattiin hankkia sellainen, mutta missään ei ollut sellaisia varastossa; sellaiset kynät ovat tavattoman suuria. Ystäväni ei kumminkaan näyttänyt tulevan alakuloiseksi tästä epäonnistumisesta, vaan kohautti puolittain leikillisesti olkapäitään.

"Se ei maksanut vaivaa", sanoi hän. "Se oli viimeinen ja melkein ainoa jälki, jota saatoin seurata ... ja kello on melkein yhdeksän — muistelen emäntämme puhuneen jotakin viheriöistä herneistä, joiden piti olla keitettyjä kahdeksan ajoissa. Jos sinä säännöllisine elintapoinesi otaksut minun nukahtavan samalla kertaa kuin sinä itse, erehdyt, sillä siitä ei tule mitään, ennen kuin olen selittänyt tämän arvoituksen hermostuneesta yliopistonopettajastamme, hänen huolimattomasta vahtimestaristaan ja kolmesta ylioppilaasta."

Sitten ei Holmes enää puhunut asiasta mitään, vaan hän istui ajatuksiin vaipuneena myöhäisen päivällisemme jälkeen. Kahdeksan ajoissa seuraavana aamuna tuli hän sisään juuri kun olin ehtinyt pukeutua.

"Meidän on lähdettävä nyt, Watson", sanoi hän. "Voitko tulla toimeen aamiaisetta?"

"Voin kyllä."

"Soames on luonnollisesti hyvin kiihtyneessä mielentilassa, kunnes olemme ehtineet ilmoittaa hänelle jotakin."

"Onko sinulla jotakin hänelle puhuttavaa?"

"Eipä ilmankaan."

"Oletko tehnyt joitakin johtopäätöksiä?"

"Olen, rakas Watson, olen ratkaissut arvoituksen."

"Ainoastaanko noilla eilen saamalla tiedoillasi?"

"Oh, enhän minä turhan tähden noussut ylös kello kuusi. Kas tässä."

Hän ojensi kätensä ja näytti minulle kolmea pientä mustasta savesta tehtyä kartiota.

"Eilenhän sinulla oli vain kaksi?"

"Niin, ja tänään olen löytänyt vielä yhden. Voidaan aivan täydellä syyllä otaksua, että nuo kaksi ensimmäistä ovat syntyneet samalla tavalla kuin tämä kolmaskin, mutta vapauttakaamme nyt ystävämmme Soames levottomuudestaan."

Surkuteltava opettaja oli todellakin säälittävässä mielentilassa. Parin tunnin kuluttua piti tutkinnon alkaa, eikä hän vielä tiennyt, oliko hänen saatava aikaan julkinen häväistys, vaiko annettava rikollisen suorittaa tutkintonsa muiden kanssa. Kun Holmes tuli, riensi hän häntä vastaan ojennetuin käsin.

"Jumalalle kiitos, että tulitte. Minä pelkäsin, että te tyytymättömänä olitte luopunut koko asiasta. Mitä minun on tekeminen? Onko tutkinto tapahtuva?"

"On."

"Mutta tuo lurjus, joka..."

"Hän ei tule ottamaan siihen osaa."

"Tiedättekö kuka hän on?"

"Kyllä, niin luulen. Jollei asia saa tulla julkiseksi, täytyy teidän luovuttaa meille itsellemme jonkunlainen tuomarivalta, ja meidän on muodostettava pieni tuomioistuin. Istu sinä tuohon, Watson, ja te tähän, Soames, jos tahdotte olla niin hyvä. Minä asetun nojatuoliin tähän keskelle. Nyt voimme kyllä säikäyttää rikollista omaatuntoa. Tahdotteko olla hyvä ja soittaa?"

Bannister tuli sisään ja säpsähti, kun näki meidät yhdessä.

"Olkaa hyvä ja sulkekaa ovi", sanoi Holmes. "Ja nyt Bannister, tahdotteko hyväntahtoisesti sanoa meille koko totuuden eilisestä tapahtumasta."

Hän tuli yhtä valkoiseksi kuin hänen tukkiansakin. "Minä olen sanonut kaikki, sir."

"Eikö teillä ole mitään lisättävää?"

"Ei, sir."

"Siinä tapauksessa täytyy minun tehdä pari kysymystä. Kun istuitte eilen tuolle tuolille, niin eikö tarkoituksenne ollut salata jotakin esinettä, joka olisi osoittanut, kuka oli käynyt huoneessa?"

Bannister oli tuhkanharmaa kasvoiltaan.

"Ei, sir."

"Otaksuin vain niin", sanoi Holmes. "Minä myönnän suoraan, etten voi mitenkään sitä todistaa. Mutta se tuntuu yhtä uskottavalta kuin sekin, että te heti herra Soamesin lähdettyä päästitte ulos sen, joka oli makuuhuoneessa."

Bannister kostutti kuivia huuliaan.

"Siellä ei ollut ketään, sir."

"Sepä oli vahinko, Bannister. Tähän saakka olette puhunut totta, mutta nyt tiedän teidän valehtelevan."

Miehen kasvoille ilmeni jäykkää uhmaa.

"Siellä ei ollut ketään, sir."

"Kas niin, Bannister."

"Ei, sir! Siellä ei ollut ketään."

"No, sitten en tahdo olla itsepäinen. Mutta minä pyydän teitä jäämään tänne. Seisahtukaa tuohon makuuhuoneen ovelle. Ja nyt, herra Soames, pyydän teitä ystävällisesti noutamaan tänne nuoren Gilchristin."

Hetken kuluttua palasi Soames tuoden oppilasta mukanaan. Hän oli ulkonäöltään miellyttävä nuorukainen, solakka ja jäntevä, ja hänellä oli avonaiset, kirkkaat kasvot. Hänen silmänsä harhailivat levottomasti yhdestä toiseen ja pysähtyivät alakuloisin ilmein Bannisteriin.

"Sulkekaa ovi", sanoi Holmes. "Nyt ei voi kukaan meitä kuulla, herra Gilchrist, eikä kenenkään tarvitse tulla tietämään, mitä meidän kesken puhutaan. Voimme olla aivan suoria toisiamme kohtaan. Me tahdomme tietää, kuinka te, herra Gilchrist, joka olette kunniallinen nuorukainen, tulitte tehneeksi sellaisen teon kuin tuo eilinen oli?"

Poika parka säpsähti ja katsoi pitkään ja moittivasti Bannisteriin.

"Ei, sir", huudahti tämä, "ei herra Gilchrist, minä en ole puhunut sanaakaan!"

"Mutta nyt te sen teitte", sanoi Holmes. "Bannisterin sanojen jälkeen ymmärtänette, herra Gilchrist, että teidän asemanne on horjuva, ja että ainoastaan avoin tunnustus voi pelastaa teidät."

Hetken seisoi Gilchrist hiljaa ja koetti hillitä itseänsä, mutta sitten viskautui hän äkkiä silmilleen kirjoituspöytää vasten ja puhkesi kiivaisiin nyyhkytyksiin, kasvot käsiin kätkettyinä.

"No, no", sanoi Holmes osaaottavasti, "inhimillistä on erehtyä, eikä kukaan voi syyttää teitä kylmäveriseksi rikolliseksi. Ehkä olisi teille helpompaa, jos minä kertoilisin herra Soamesille, mitä on tapahtunut? Te voitte oikaista minua, jos erehdyn. Tahdotteko? Älkää huoliko vastata, vaan kuunnelkaa, etten tekisi teille vääryyttä.

"Siitä hetkestä, jolloin te, herra Soames, sanoitte, ettei kukaan, ei edes Bannister, voinut tietää paperien olevan teidän huoneessanne, alkoi asia sukeutua varmaan muotoon minun mielessäni. Hänen, joka oli painanut käännöksen, saatoin jättää pois laskuistani, sillä hänellähän oli tilaisuus jäljentää se silloin, kun se oli hänen hallussaan.

"Mutta myöskin tuntui minusta uskomattomalta sattumalta se, että joku olisi uskaltanut muitta mutkitta tulla tänne, tietämättä, että paperit juuri sinä päivänä olivat täällä. Tuon ajatuksen minä hylkäsin. Sisääntulija tiesi niiden olevan täällä. Mutta kuinka hän sen tiesi?"

"Kun tuin huoneenne ulkopuolelle, katsoin ikkunaa. Huvititte minua otaksumalla minun luulevan, että joku voisi keskellä valoisaa päivää ja vastapäätä kaikkia noita toisia ikkunoita hiipiä huoneeseen sitä tietä. Olisihan se täysin mahdotonta. Minä vain otin selon siitä, kuinka pitkä pitäisi olla, voidakseen sivumenessään nähdä paperien olevan pöydällä. Minä olen kuusi jalkaa, mutta en voinut vaivatta nähdä kirjoituspöytää. Kukaan minua lyhempi ei voisi nähdä sitä ensinkään. Nyt voitte ymmärtää, miksi minulla oli syytä luulla, että pisin teidän ylioppilaistanne oli enemmän epäiltävä.

"Tulin tänne sisään ja puhuin teidän kanssanne siitä pöydästä. Kirjoituspöydästä en voinut saada mitään selkoa, ennen kuin te kerroitte Gilchristin olevan kilpajuoksija ja hyppääjä. Silloin ymmärsin koko asian, tarvitsin vain pari lopullista todistusta mielipiteelleni.

"Tämä juttu tapahtui seuraavasti: Tämä nuori mies oli harjoitellut hyppäämistä ulkona kentällä. Hän tuli kotiin puettuna urheilukenkänsä, joissa kuten tiedätte on suuria nauloja. Mennessään teidän ikkunanne ohi, saattoi hän, pitkä kun oli, nähdä paperit pöydällä ja arvata mitä ne olivat. Nähtyään tämän, juolahti äkkiä hänen mieleensä mennä sisään katsomaan, oliko käännös todellakin siinä. Sehän ei ollut vaarallista, sillä saattoihan hän sanoa tulleensa katsomaan olitteko te sisällä, tehdäkseen teille jonkun kysymyksen.

"No, kun hän sai nähdä, että se todellakin oli käännöksen korehtuuri, ei hän voinut vastustaa kiusausta. Hän laski pöydälle kenkensä. Mitä te panitte tuolille ikkunan luo?"

"Sormikkaani", vastasi nuorukainen.

Holmes silmäsi voitokkaasti Bannisteriin.

"Hän pani sormikkaansa tuolille ja otti liuskan toisensa perästä jäljentääkseen ne. Hän luuli herra Soamesin tulevan pääportista ja voivansa silloin nähdä hänet. Kuten tiedämme, tulikin hän sivuportista! Äkkiä kuuli hän tulevan ovelle ja pakeneminen oli mahdotonta. Hän unhotti sormikkaansa, mutta otti kenkensä syöksykseen makuuhuoneeseen. Te näette että pöydässä oleva railo on syvempi siihen suuntaan; se osoittaa, että kengät vedettiin sinne päin ja herra Gilchrist pakeni sinne. Yhteen kengän naulaan tarttunut multa jäi pöydälle, ja makuuhuoneeseen putosi toinen samanlainen pala. Minun pitää lisätä, että olen ollut tänään katsomassa kentällä mustaa muhaa, ja minä otin siitä palan mukaani sekä hiukan sahajauhoja, joita sirotetaan päälle estämään lipeämistä. Olenko esittänyt asian oikein, herra Gilchrist?"

Tämä oli noussut.

"Kyllä, sir", sanoi hän.

"Mutta taivaan Jumala, Gilchrist, eikö teillä ole mitään lisättävää?" huudahti Soames.

"On, sir, vaikka tämä kuulustelu kohtaus on saanut minut suunniltani. Minulla on tässä teille, herra Soames kirje, jonka kirjoitin varhain aamulla unettoman yön jälkeen. Se tapahtui ennen kuin tiesinkään rikokseni tulleen tunnetuksi. Tässä se on, sir. Siitä saatte lukea, että olen päättänyt olla menemättä tutkintoon. Minulle on tarjottu paikka Rhodesiassa, ja minä matkustan ensi tilassa etelä-Afrikaan."

"Olen kumminkin iloinen kuullessani, ettette aikonut käyttää hyväksenne vääryydellä hankkimaanne

etua", sanoi Soames. "Mutta miksi muutitte suunnitelmanne?"

Gilchrist viittasi Bannisteriin.

"Hän tuossa voi selittää asian", sanoi hän.

"Niin, Bannister", sanoi Holmes, "tunnustakaa nyt päästäneenne ulos tämän nuorukaisen, koska te olitte yksin sisällä ja sitten lukinneenne oven. Sillä en voi uskoa, että hän hyppäsi ulos ikkunasta. Tahdotteko nyt selittää syyn tähän tekoonne?"

"Te olette niin teräväjärkinen, sir, että teidän olisi ollut helppo keksiä se, jos vain olisitte tiennyt, että minä kerran olen ollut sir Jabeg Gilchristin, tämän nuoren herran isän, hovimestarina. Kun hän menetti omaisuutensa, tulin minä tänne, mutta en milloinkaan unhottanut entistä isäntääni, vaikka hänen oli käynytkin huonosti. En voinut korvata muuten entisiä aikoja kuin pitämällä huolta nuoresta herrasta. Ja tullessani tänne eilen, kun herra Soames huusi minua, näin ensimmäiseksi nuoren herra Gilchristin sormikkaat tuossa tuolilla. Tunsin ne heti ja ymmärsin, miksi ne olivat täällä. Jos herra Soames olisi saanut ne nähdä, olisi kaikki tullut heti ilmi. Lysähdin tuolille istumaan, eikä mikään olisi voinut saada minua siitä lähtemään, ennen kuin herra Soames oli mennyt. Silloin tuli nuori herrani makuuhuoneesta, hän, jota minä olin kantanut sylissäni, ja tunnusti minulle kaikki. Eikö ollut itsestään selvää, että minä tahdoin pelastaa hänet, ja eikö ollut luonnollista, että minä puhuin hänelle niinkuin hänen isävainajansa olisi puhunut ja koetin saada häntä olemaan käyttämättä hyväkseen rikostaan? Voitteko moittia minua, sir?"

"En todellakaan", sanoi Holmes sydämellisesti. "Niin, nyt on asia selvillä, herra Soames, ja aamiainen odottaa meitä kotona. Nyt menemme, Watson. Ja mitä teihin tulee, nuori mies, niin luulen, että teillä on valoisa tulevaisuus edessänne Rhodesiassa. Kerran olette vajonnut syvälle, näyttäkää nyt meille, kuinka korkealle voitte kohota."

ABBEY GRANGEN MURHA.

Eräänä purevan kylmänä talviaamuna 1897 heräsin siihen, että joku kosketti olkapäähäni. Se oli Holmes. Hänen kädessään oleva kynttilä valaisi hänen, minun ylitseni kumartuneita kasvoja, ja kiihko, jonka ensi silmäyksellä huomasin niissä, ilmaisi minulle jotakin olevan tekeillä.

"Tule, Watson, tule!" huudahti hän. "Asia on täydessä käynnissä. Ei sanaakaan nyt, hyppää vain vaatteisiisi ja tule!"

Kymmenen minuuttia myöhemmin istuimme vaunuissa, jotka kiidättivät meidät hiljaisia katuja myöten Charing Crossin asemalle. Ensimmäinen heikko aamusarastus alkoi näkyä, ja voimme silloin tällöin erottaa sumuisia olentoja — työmiehiä — jotka häilyvinä ja määrättöminä kulkivat ohitsemme opaalin värisessä Lontoon sumussa. Holmes kääriytyi laajaan kauhtanaansa, ja minä olin iloinen voidessani tehdä samoin, sillä pakkanen oli todellakin pureva, emmekä kumpikaan olleet vielä palaakaan maistaneet. Vasta sitten kuin asemalla saimme teetä ja istuuduttuamme paikoillemme Kentin junaan, olimme kylliksi sulaneet kontistuksestamme, hän puhuakseen ja minä kuunnellakseni.

Holmes otti taskustaan kirjelijun ja luki ääneen:

"Abbey Grange, Marsham, Kent.

Klo 3.30 a. p.

Arvoisa herra Holmes! Tuntisin itseni todella onnelliseksi, jos heti saisin teiltä apua eräässä asiassa, joka lupaa muodostua hyvin harvinaiseksi tapaukseksi. Se koskee jotakin, joka juuri kuuluu teidän erikoisalaanne. Mutta lukuunottamatta sitä, että rouva on vapautettu, tulen huolehtimaan, että kaikki on aivan samassa tilassa kuin minun tänne tullessanikin. Mutta pyydän teitä, ettette kuluttaisi minuuttiakaan hukkaan, varsinkin kun on vaikea jättää sir Eustacea tänne.

Kunnioituksella Stanley Hopkins".

"Hopkins on kutsunut minua seitsemän eri kertaa, eikä yhdessäkään tapauksessa hänen vetoamisensa minuun ole ollut turha", huomautti Holmes. "Luulen, että jokainen niistä on saanut sijansa sinun kokoelmassasi ja minun täytyy tunnustaa, veli Watson, että sinulla on jonkunmoista arvostelukykyä,

joka sovittakoon sen, mitä aiheettomasti olet ottanut kertomuksiisi. Sinun onneton tapasi, katsoa kaikkea kertomuksen eikä tieteellisen tehtävän kannalta, on kokonaan hävittänyt sen, joka olisi voinut olla ohjeena, jopa klassillisena todisteidenkin sarjana. Sinä syrjäytät äärimmäisen suuret tulokset kertoaksesi jännittäviä yksityiskohtia, jotka kyllä voivat kiihottaa lukijan mielikuvitusta, mutta eivät millään tavalla valaise eivätkä johda häntä."

"No miksi et sitten itse kirjoita?" vastasin hänelle hiukan tuikeasti.

"Sen aion tehdäkin, rakas Watson, aion tehdä sen vielä aikanaan. Mutta tätä nykyä minulla on, kuten tiedät, jotenkin paljon suuria tehtäviä. Aion käyttää nopeasti lähestyvät viimeiset vuoteni käsikirjan laatimiseen jossa yhteen vihkoon on keskitetty koko rikosten paljastamistaito. Tällä kerralla näyttävät hakemisemme koskevan murhaa."

"Sinä siis arvelet, että tuo sir Eustace on kuollut?"

"Niin luulen. Hopkinsin kirje osoittaa hänen olleen hyvin liikutettu, eikä hän suinkaan ole mikään herkkätunteinen ihminen. Niin, arvelen murhan tapahtuneen ja ruumis on jätetty meidän tarkastettavaksemme. Yksinkertainen itsemurha ei olisi antanut Hopkinsille aihetta kutsua minua paikalle. Rouvan vapauttaminen näyttää minusta siltä, että hän on ollut teljettynä huoneeseensa murhenäytelmän ajaksi. Me tulemme liikkumaan ylhäisön maailmassa, Watson: hienon hienoa paperia, nimimerkki 'EB', vaakuna ja romanttiselta kajahtava osoite. Arvelen, että Hopkins-ystävämme arvo tulee melkoisesti kohoamaan ja meillä tulee olemaan hauska aamuhetki. Rikos tehtiin ennen kello kahtatoista viime yönä."

"Mistä sinä osaat sen niin varmasti sanoa?"

"Ottamalla selvän junista ja laskemalla ajan. Paikallispoliisi keskusteli tultuaan Scotland Yardin kanssa, Hopkins matkusti sinne, ja lopuksi hän puolestaan lähetti sanan minulle. Kaikessa tässä riittää kylliksi tekemistä yhdeksi yöksi. Katso, nyt olemme jo Chislehurstin asemalla, ja pian emme tarvitse enää olla tietämättömiä."

Ajettuamme pari peninkulmaa kapeaa maantietä, saavuimme erään puiston portille, jonka meille avasi vanha portinvartija, jonka kalpeat kasvot ilmaisivat surkean onnettomuuden tapahtuneen. Tie oli komeaa puistikkoa, jonka kupeita vanhat lehmukset reunustivat, ja päättyi pitkän rakennuksen eteen, jonka julkisivua pilarit kaunistivat. Rakennuksen keskusosa oli nähtävästi hyvin vanha ja murattiköynnöksen peittämä, vaikka sen suuret ikkunat osoittivat äskettäin tehdyn uudistuksia sen ulkoasussa; rakennuksen toinen kylkiosa näytti olevan aivan uusi. Avonaisessa ovesa oli vastassamme Stanley Hopkinsin nuorekas vartalo ja ylevät eloiset kasvot.

"Iloitsen tulostanne, herra Holmes, ja teidänkin herra Watson! Kadun kuitenkin suuresti, että vaivasin teitä tulemaan tänne, sillä sitten kuin Lady tuli täyteen tajuunsa antoi hän tapahtumasta niin tarkan selityksen, ettei täällä ole meillä enää paljonkaan tehtävää. Muistanette kai Levishamin murtovarkaat?"

"Nuoko kolme Randallia?"

"Niin, isä ja kaksi poikaa. Tämä on heidän työtänsä, siitä ei ole epäilemistäkään. Heillähän oli hommia pari viikkoa sitten Sydenhamissa; heidät nähtiin ja tunnettiin. On kerrassaan kylmäveristä esiintyä niin pian ja samoilla seuduilla, mutta joka tapauksessa ovat he taasen yrittäneet. Tällä kertaa he joutuvat hirsipuuhun, siitä saavat he olla varmat."

"Eustace on siis kuollut?"

"Niin on, hänen pääkuorensa murskattiin hänen omalla hiilihangollaan."

"Kuski kertoi minulle, että murhattu on sir Eustace Brackenstall."

"Aivan oikein. Hän oli Kentin rikkaimpia miehiä. Rouva Brackenstall on teehuoneessa. Naisparka, hän on saanut kauheaa kokea. Hän oli aivan puolikuoliaana, kun hänet ensi kerran näin. Teidän pitää nähdä hänet ja kuulla hänen kertomuksensa tapahtumasta. Sitten tarkastamme yhdessä ruokasalin."

Rouva Brackenstall ei ollut mikään jokapäiväinen ihminen. Harvoin olen nähnyt niin ihanaa ja miellyttävää vartaloa, niin naisellista olentoa, niin kauniita kasvoja. Hän oli vaaleaverinen, tukka kullankeltainen ja silmät siniset, ja hänen ihonsa olisi aivan varmasti ollut vaaleaveriselle ominainen, ellei tapahtuma, jonka näkijänä hän juuri oli ollut, olisi karkoittanut veren hänen kasvoiltaan ja tehnyt ne kauhean kalpeiksi. Hän oli saanut kestää sekä ruumiin että sielun tuskia, sillä toisen silmän päällä oli kauheannäköinen, sininen kuhmu, jota hänen kamarineitonsa — suurikasvuinen, töykeännäköinen nainen — uutterasti hauteli etikkavedellä. Rouva makasi voimattomana sohvalla meidän sisään astuessamme, mutta hänen eloisa, kaunis katseensa ilmaisi, ettei äskeinen kauhea tapahtuma ollut

riistänyt hänen neuvokkaisuuttaan eikä rohkeuttaan. Hänellä oli päällään väljä, hopealla kirjailtu sininen aamupuku, ja musta päivällispuku oli heitetty hänen vieressään olevalla tuolille.

"Minähän olen jo kertonut koko tapahtuman teille, herra Hopkins", sanoi hän väsyneesti.

"Ettekö voisi kertoa sitä minun puolestani?"

"No niin, jos pidätte sen tarpeellisena, niin kerron näille herroille, mitä on tapahtunut. Oletteko jo käyneet ruokasalissa?"

"Pidin parempana ensin saada kuulla teidän armonne kertomuksen."

"Olen hyvin kiitollinen teille, jos järjestätte asian. On kauheaa ajatella hänen vielä makaavan siellä!"

Hän vapisi ja peitti hetkiseksi kasvot käsiinsä. Silloin laskeutui laaja hiha alas ja paljasti hänen kyynärvartensa. Holmes huudahti sen nähdessään.

"Tehän olette saanut muitakin vammoja, rouva! Mitä nämä ovat?" — Kaksi punaista pilkkua loisti hänen öisellä valkealla, täyteliällä käsivarrellaan. Hän vetäisi kiireesti hihansa alas.

"Ei ne ole mitään. Niillä ei ole mitään tekemisiä viime öisessä kamalassa tapahtumassa. Jos te ja ystävänne suvaitsette istua, niin kerron teille mitä tiedän.

"Olen sir Eustace Brackenstallin puoliso ja olen ollut naimisissa noin vuoden. En luule olevan miksikään hyödyksi salata sitä toiseikkaa, ettei meidän avioliittomme kuulunut onnellisimpiin. — Pelkään, että kaikki naapurimme kertoisivat sen teille, jos koettaisinkin sitä salata. Mahdollisesti olin minäkin siihen osaksi syynä.

"Olen kasvanut etelä-Austraalian vapaassa ilmastossa, eikä tämä englantilainen elämä säädylisyyksineen ja juhlallisine tapoineen ollenkaan sovi minun luonteelleni. Mutta pääsyynä oli tuo aivan yleisesti tunnettu seikka, että sir Eustace oli suuri juomari. Jo yhdenkin tunnin viettäminen sellaisen miehen seurassa on hirveää. Voinette kai käsittää, miltä itsenäisyytensä tuntevasta naisesta tuntuu ollessaan ainaseksi sidottu sellaiseen mieheen? Se on pyhyden loukkaamista, ilkityötä, rikollista, että sellaista avioliittoa pidetään sitovana, pätevänä. Sanon teille, että nämä teidän törkeät lakinne tuottavat kirousta maalle. Sallimus ei tule suomaan sellaisen kurjuuden jatkoa." Hetkiseksi hän nousi istualleen sohvassa, hänen poskensa hohtivat ja silmät säteilivät hänen otsallaan olevan kauhean merkin alla. Silloin painoi töykeän palvelijattaren voimakas käsi hänen päänsä jälleen takaisin tyynylle, ja hänen äkillinen mielenliikutuksensa purkautui äänettämiin, katkeriin kyyneliin. Viimein jatkoi hän:

"Tahdon kertoa kaiken, mitä viime yönä tapahtui. Olette kai huomanneet, että kaikki palvelijat nukkuvat talon uudessa kylkirakennuksessa. Tässä keskiosassa ovat meidän asuinhuoneemme; takana on keittiö ja sänkykamari on toisessa kerroksessa. Kamarineitini Theresa makaa minun huoneeni yläpuolella, kaikkein ylimpänä. Ketään muita ei asu täällä, eikä mikään ääni voi hälyyttää liikkeelle tuolla kaukaisessa kylkirakennuksessa olijoita. Sen ovat ryövärit varmaankin aivan hyvin tienneet, sillä muuten he eivät olisi uskaltaneet menetellä, kuten ovat tehneet.

"Sir Eustace meni makuukamariin kello 11. Palvelijat olivat silloin jo menneet puolelleen. Theresa vain oli tuolla ylhäällä, odottaen milloin minä menisin maata, auttaakseen silloin minua. Istuin tässä huoneessa ja lueskelin erästä kirjaa vielä kello 11 jälkeen. Sitten kiersin kaikki huoneet ennen kuin menin ylös, nähdäkseni oliko kaikki kunnossa. Teen sen aina itse, sillä kuten jo selitin, ei sir Eustaceen aina voinut luottaa. Kävin keittiössä, tarjoiluhuoneessa, kabinetissa, jossa sir Eustacen metsästys- ja muut aseet ovat, biljardisalissa, salongissa sekä viimeksi ruokasalissa. Lähestyessäni ikkunaa, jonka edessä ovat paksut verhot, hämmästyin, kun tuuli puhalsi minulle vasten kasvoja; ikkuna olikin auki. Työnsin verhon syrjään ja edessäni seisoi leveäharteinen vanhanpuolinen herra, joka avonaisesta ikkunasta oli juuri astunut huoneeseen.

"Ikkuna on korkea n.s. ranskalainen, ja muodostaa oikeastaan oven, joka vie talon edessä olevalle nimikolle. Minulla oli kynttilä kädessäni ja sen valossa näin mainitun miehen takana vielä toisen ja kolmannen, jotka kaikki olivat tulossa huoneeseen. Perädyin, mutta samassa hyökkäsi tuo roisto päälleni ja tarttui ensiksi käsivarteeni ja sitten kurkkuuni. Avasin suuni huutaakseni apua, mutta hän antoi nyrkillään minulle kauhean iskun silmään, ja minä kaaduin lattialle. Lienen kai ollut tainnoksissa jonkun aikaa, sillä tultuani jälleen tajuntaani huomasin heidän irrottaneen kellosta vetonuoran ja sillä kytkeneen minut ruokapöydän päässä olevaan tammituoliin. Minut oli nuoritettu niin kovasti, etten voinut liikahtakaan ja suuni eteen oli kääritty pyyheliina, joten en voinut ääntäkään päästää. Silloin astui onneton mieheni huoneeseen. Hän oli nähtävästi kuullut epäiltäviä ääniä ja oli varustautunut näytelmää vastaan, joka oli tapahtuva. Hänellä oli päällään vain paita, housut ja tohvelit jalassa, ja kädessään lempikeppinsä, tukeva orapihlajainen sauva. Hän hyökkäsi lähimmän roiston kimppuun, mutta toinen noista kahdesta — vanhin — kumartui nuolen nopeudella alas, sieppasi hiilihangan uunin

edustalta ja löi sillä häntä päähän kamalalla voimalla. Sir Eustace kaatui sanaakaan sanomatta eikä enää milloinkaan liikahtanut. Pyörryin uudelleen, mutta silloin se on voinut kestää vain muutamia minutteja. Kun taas avasin silmäni näin rosvojen koonneen hopeat astiakaapista ja avanneen siellä olleen viinipullon; heillä kaikilla kolmella oli lasi kädessään. Minä jo sanoin — enkö jo sanonutkin että muudan miehistä oli vanhanpuolinen; toiset taasen olivat nuoria parrattomia poikia. Luultavasti siis isä ja kaksi poikaa. He puhelivat keskenään kuiskaamalla. Sitten he tulivat luokseni ja tutkivat, olinko minä tarpeeksi lujasti kytketty. Lopuksi he poistuivat samaa tietä, jota olivat tulleetkin ja sulkiivat ikkunan päästyään ulos. Neljännestunti kului, ennen kuin voin saada huivin revityksi suultani. Huutamalla sain kamarineitoni tulemaan avukseni. Toisetkin palvelijat herätettiin heti ja sana lähetettiin paikallispoliisille, joka heti ilmoitti tapahtumasta Lontoon poliisille. Siinä kaikki, mitä voin teille kertoa, hyvät herrat, ja toivon, etten: enää kolmatta kertaa tarvitse tätä kauheaa tapahtumaa muistella."

"Tahdotteko kysyä mitään, herra Holmes?" kysäsi Hopkins.

"En tahdo enää vaivata rouva Brackenstallia", vastasi Sherlock Holmes. "Ennen kuin lähden ruokasaliin tahdon kuitenkin kuulla, mitä te tiedätte asiasta?" — hän katsoi palvelijattareen.

"Minä näin miehet jo ennen kuin he olivat talossakaan", vastasi hän. "Istuin huoneessani ikkunan ääressä ja näin kuunvalossa kolme miestä tuolla portilla, mutta en arvannut siihen kiinnittää huomiotani sen paremmin. Noin tuntia myöhemmin kuulin emäntäni hätähuudon. Riensin portaita alas ja tapasin hänet sellaisessa tilassa kuin hän itse jo kertoi, ja sir Eustacen lattialla pää halki ja verta ja aivoja ympäri huonetta. Tuohan olisi jo riittänyt tekemään vaimosta mielipuolen, kun hän oli sidottu tuoliin ja hänen vaatteensa olivat tahrautuneet miehen vereen. Mutta mielenlujuutta häneltä ei ole puuttunut milloinkaan, eikä miss Mary Fraser Adelaidesta rouva Brackenstallina Abbey Grangessa ole ottanut uusia tapoja. Te olette kuulustelleet häntä kyllin kauan, hyvät herrat, nyt on hänen seurattava vanhaa Theresaansa omaan kamariinsa lepäämään, joka hänelle on aivan välttämätöntä."

Vanha nainen kietoi suonikkaan käsivartensa äidillisellä hellyydellä rouvan vyötäisille ja talutti hänet varovasti ulos huoneesta.

"Hän on pitänyt huolta rouvasta kaiken hänen elinikänsä", sanoi Hopkins, "kasvattanut hänet lapsesta asti, seurannut häntä tänne Englantiin, kun he ensi kerran noin 18 kuukautta sitten läksivät Austraaliasta. Hänen nimensä on Theresa Wright, ja tuollaisia palvelijattaria et enää löydä meidän päivinämme. — Tätä tietä, herra Holmes, olkaa hyvä!"

Vilkas innostus oli hävinnyt Sherlock Holmesin ilmeikkäistä kasvoista, ja minä tiesin, että asia ei kiinnittänyt häntä enää salaperäisyydellään. Tässä oli vain vangitseminen toimeenpantava, mutta keitit olivat sitten nuo jokapäiväiset roistot, joihin hänen kätensä oli koskenut? Vaikeasti liikkeelle saatava, oppinut erikoislääkäri, joka huomaa itsensä kutsutuksi vain tuhkarokon tähden, tuntisi kai samanlaista pettymystä kuin nyt ystävänä silmissä voin havaita. Näky Abbey Grangen ruokasalissa oli kuitenkin siksi harvinainen, että se kiinnitti jälleen hänen huomiotansa ja elähdytti sammunutta mielenkiintoa.

Sali oli suuri ja korkea, laudoitus leikkauksilla varustetusta tammesta ja seinät oli koristettu peuran päillä ja aseilla. Vastapäätä ovea oli tuo mainittu ranskalaine suuri ikkuna. Oikealla puolella olevat kolme pienempää ikkunaa päästivät kylmän talviaamusarastuksen tulvimaan huoneeseen. Vasemmalla oli laaja, mahtava uuni, jonka vierellä seisoi raskas tamminen käsi- ja selkänojalla varustettu tuoli. Tuoliin oli kääritty punainen nuora, jonka molemmat päät oli kiinnitetty tuolin jalkojen ristikkoon. Kun rouva päästettiin siitä irti oli nuora liukunut hänen päältäään, joten solmut oli voitu jättää liikuttamatta. Näihin seikkoihin kiinnitimme huomiomme vasta myöhemmin, nyt sen veti puoleensa vain kauhea näky, joka kohtasi silmiämme uunin eteen levitetyltä tiikerin nahalta.

Siinä oli pitkän, rotevan noin 40 vuoden vanhan miehen ruumis. Hän makasi selällään, kasvot ylöspäin, valkeat hampaat näkyivät lyhyen mustan parran välistä. Hänen nyrkkiin puristuneet kätensä oli kohotettu pään yli ja raskas orapihlajakeppi oli poikittain käsivarsien päällä. Tummat kaunismuotoiset kasvot koukkunenineen olivat vääristyneet kuin vihasta, ja kuolon jähmetyttämässä piirteissä oli saatanallinen ilme. Hän oli nähtävästi noussut suoraan sängystä, sillä hänellä oli päällään kauniisti kirjailtu yöpaita ja lahkeiden suusta näkyivät tohveleissa olevat paljaat jalat. Pää oli kammottavasti murskattu ja kaikkialla huoneessa näkyi todistuksia sen iskun voimasta, joka oli hänet surmannut. Ruumiin vieressä oli lyönnin voimasta mutkalle taipunut raskas hiilihanko. Holmes tutki tarkasti sekä sen että ruumiin.

"Tuo Randall näyttää olevan vahva mies", huomautti hän.

"Vahva hän onkin", virkkoi siihen Hopkins. "Minulla on yhtä ja toista kokemusta hänestä; hän on vaarallinen henkilö."

"Tehän voitte vaikeudetta vangita hänet?"

"Niin voimme. Olemme pitäneet häntä silmällä. Huhu tiesi tosin kertoa hänen matkustaneen Amerikkaan, mutta nyt kun tiedämme hänen seurueineen olevan täällä, en voi käsittää, miten hän voisi välttää kiinni joutumista. Me olemme jo ilmoittaneet kaikkiin satamakaupunkeihin, ja ennen iltaa julistetaan vielä palkinto hänen kiinniottamisestaan. Minua ihmetyttää tässä asiassa se, että he olivat niin mielettömät, että tekivät tällaisen rikoksen, vaikka tiesivätkin, että rouva kyllä voi heidän tuntomerkinsä muistaa."

"Aivan oikea huomautus. Luulisi heidän varmuuden vuoksi tehneen myöskin rouva Brackenstallin mykäksi."

"He eivät ehkä huomanneet rouvan tulleen jälleen tuntoihinsa", virkoin minä.

"Eivät kai. Luullen hänen olevan tainnoksissa, pitivät he tarpeettomana ottaa häntäkin hengiltä. Mutta mitenkä tämän onnettoman miehen asiat oikeastaan olivat. Muistelen kuulleen ikäviä juttuja hänestä."

"Hän oli hyväsydäminen mies selvänä ollessaan, mutta oikea piru juovuksissa, tai oikeammin sanoen puolijuovuksissa, sillä hän ei milloinkaan juonut itseään sikahumalaan. Silloin tuntui hänessä itse pahahenki asustavan, ja hän saattoi tehdä mitä hyvänsä. Mikäli olen kuullut, joutui hän rikkauksistaan ja ylevästä nimestään huolimatta tekemisiin meikäläisten kanssa. Kerran aiheutti hän häväistysjutun siten, että hän valeli muutaman koiran petroleumilla ja sytytti sen palamaan — ja kaiken lisäksi sattui se olemaan hänen rouvansa koira — ja vain suurella vaivalla saatiin asia vaiennetuksi. Toisen kerran heitti hän karahvilla kamarineitsyttä, Theresa Wrightiä. Näin meidän kesken sanoen, tulee elämä talossa siedettävämmäksi sen jälkeen kuin hän on poissa. Mitä nyt etsitte?"

Holmes oli polvillaan ja tarkasteli mitä huolellisimmin tuon punaisen nuoran solmuja, jolla rouva oli ollut tuoliin sidottu. Sitten tarkasti hän nuoran liestynyttä päätä, josta se oli katkennut roiston kiskastessa sen seinältä.

"Tämän katketessa täytyi kellon keittiössä soida hyvin rajusti", huomautti hän.

"Kukaan ei voinut kuulla sitä. Keittiö on talon toisessa päässä."

"Mutta miten voi murtovaras luulla, ettei kukaan kuulisi kellon sointia? Miten uskalsi hän kiskaista kellonnuoran poikki niin rajusti?"

"En ymmärrä, herra Holmes. Te kysytte samaa, jota minäkin lakkaamatta mielessäni olen tutkistellut. Epäilemättä tunsit tuon roiston talon ja sen tavat. Hänen on täytynyt aivan tarkalleen tietää koko palvelusväen menneen levolle, vaikka vielä olikin niin verrattain aikainen, ja ettei yksikään heistä voinut kuulla kellon ääntä keittiöstä. Sen vuoksi on joku talon palvelija häntä auttanut. Mutta talossa on kahdeksan palvelijaa ja kaikki ovat puhdasmaineisia."

"Niin kauan kuin ei vielä muita epäillä, voi epäilyksensä kohdistaa häneen, jota isäntä heitti karahvilla, nim. Theresa Wrightiin. Mutta silloin emme menettelisi rehellisesti emäntää kohtaan, johon hän näyttää olevan niin lämpimästi kiintynyt. No, no, tämä on toisarvoinen kysymys; kun kerran saatte Randallin käsiinne, ei sitten enää ole ollenkaan vaikea kaapata hänen rikostovereitaan. Rouvan kertomus näyttää olevan tosi — jos tässä yleensä mitään todistuksia tarvitaan — kaikki näkemämme yksityiskohdat siihen viittaavat." Hän meni sitten ranskalaisen ikkunan luo ja avasi sen. "Tässä ei ole mitään jälkiä, mutta muutahan ei voi odottaakaan, sillä maa sen edessä on kova kuin kallio. Uunin reunalla olevissa kynttilöissä näyttää olleen tuli."

"Niin näyttääkin. Niiden ja rouvan kädessä olevan kynttilän valossa ovat roistot tehneet tekonsa."

"Ja mitä kaikkea he varastivat?"

"He eivät ole paljoakaan ottaneet, ainoastaan puolentusinaa hopea-astiaston esineitä kaapista. Rouva Brackenstall arvelee heidän itsensäkin joutuneen niin hämilleen sir Eustacen murhasta, etteivät he tulleet tarkastelleeksi taloa sen tarkemmin, niin kuin he muussa tapauksessa varmaankin olisivat tehneet."

"Epäilemättä, mutta kuitenkin joivat he viiniä, jos oikein kuulin?"

"Niin, rauhoittaakseen hermojansa."

"Se kyllä sopii. Näihin kolmeen tarjoilupöydällä olevaan lasiin ei kai sen koommin ole koskettu, vai kuinka?"

"Ei. Pullo on myöskin samalla paikalla, johon he sen asettivat."

"Tarkastelkaamme niitä hiukan. Aha, aha! Mitä tämä merkitsee!"

Kysymyksessä olevat kolme lasia olivat yhdessä ryhmässä, kaikki viinin punertamia, mutta yhdessä niistä oli sakkaa. Vieressä seisova pullo oli vielä melkein täynnä, ja korkkiin oli viini syvälle tunkeutunut. Sekä korkki että pullon päällä oleva tomu osoittavat, että murhaajat olivat virvoittaneet itseään tavaralla, jota ei oltu tuotu hyvin järjestetystä viinikellarista.

Sherlock Holmesin käyttäytymisessä oli tapahtunut muutos. Välinpitämätön ilme oli kadonnut, ja kerran toisensa jälkeen näin hänen terävään, syvällä olevain silmäinsä säihkyvän innostuksesta. Hän piti korkkia kädessään ja tarkasteli sitä tarkoin.

"Millä he vetivät sen pullosta?"

Hopkins osoitti puoliksi auki olevaa pöytälaatikkoa, josta näkyi pöytäliinoja ja suuri korkkiruuvi.

"Sanoiko rouva Brackenstall niiden käyttäneen tätä korkkiruuvia?"

"Ei. Hänhän oli tainnoksissa silloin kun pullo avattiin."

"Aivan oikein. Tätä korkkiruuvia ei olekaan käytetty. Tämä pullo on avattu tasku-korkkiruuvilla, luultavasti veitsessä olevalla, eikä ruuvi varmaankaan ollut puoltatoista tuumaa pitempi. Jos tarkastatte korkkia, niin huomaatte ruuvien kierretyksi siihen kolme kertaa, ennen kuin se aukesi. Se on täynnä reikiä. Tämä pitkä laitos olisi tunkeutunut koko korkin läpi ja yhdellä kerralla irroittanut sen. Kun saatte roiston käsiinne, saatte olla varma, että häneltä löydätte tuollaisen korkkiruuvilla varustetun taskuveitsen."

"Oivallista!" huudahti Hopkins.

"Mutta nämä lasit antavat minulle paljon ajattelemisen aihetta, sen tunnustan", sanoi Holmes. "Näkikö rouva Brackenstall todellakin noiden kolmen miehen juovan viiniä — näkikö hän?"

"Näki. Siitä hän on aivan varma."

"No, niin kai se sitten on, eikä tästä asiasta ole siis sen enempää sanottavaa. Kaikissa tapauksissa on teidän myönnettävä näiden kolmen lasin välisen suhteen olevan hyvin omituinen, herra Hopkins. Ettekö huomaa niissä mitään omituista? No jääköön nyt silleen. Ehkä joutuu spesialisti, jollainen minäkin olen, hakemaan monimutkaista ratkaisua siitäkin, jossa asia on aivan yksinkertainen. Luonnollisesti täytyy lasien välisen suhteen olla vain aivan satunnainen. Niin ollen saan jättää teille jäähyväiset, herra Hopkins. En voi huomata olevani teille miksikään hyödyksi, asia näyttää olevan täysin selvitetty. Tahdotteko olla hyvä ja ilmoittaa minulle Randallin vangitsemisesta ja asian enemmästä kehittymisestä. Olen varma siitä, että piakkoin saan onnitella teitä onnellisen lopun johdosta. Tule Watson, arvelen kotona voivamme aikamme hyödyllisemmän käyttää."

Kotimatalla huomasin Holmesista, että hän oli huomannut jotakin, joka antoi hänelle päänvaivaa. Tuon tuostakin koetti hän karkoittaa epäroimisensä ikäänkuin koko asia olisi ollut päivän selvä. Mutta sitten hän taas joutui epäilyksen valtaan, ja rypistyneet kulmat ja tiedoton katse ilmaisivat hänen vielä kerran ajatuksissaan palanneen Abbey Grangen suureen ruokasaliin ja tuumiskelevan siellä tapahtunutta murhenäytelmää. Viimein hän — juuri kun junamme läksi liikkeelle eräältä pikkukaupungin asemalta, hyppäsi äkillisen mielijohteen vaikutuksesta asemasillalle ja veti minut perässään.

"Suo anteeksi ystäväni", sanoi hän nähdessämme junan rientävän pois ja katoavan mutkan taa; "valitan, että tällä tavalla olen saattanut sinut ehkä joutuvan mielijohteen uhriksi, mutta niin totta kuin elän, Watson, en voi jättää asiaa tälle kannalle. Kaikki vaistoni ovat sitä vastaan. Se on väärin, kaikki on väärin — minä vannon, että kaikki on väärin. — Ja kuitenkin oli rouvan kertomus aivan tyhjentävä ja kamarineidin kertomus varmisti sen vielä täydellisesti; yksityiskohdat olivat oikeat. Mutta väitän sittenkin kaikkea tätä vastaan? Kolme viinilasia — siinä kaikki! Mutta jollen olisi pitänyt asiaa todistettuna, jos olisin tutkinut kaikkea sillä tarkkuudella, jota asiaan olisin pannut, jos olisimme olleet ensimmäisiä, jotka kävimme asiaan käsiksi, eikä valmiiksi tekaistua juttua olisi tuotu kuuluvillemme ohjaamaan minua harhaan, enköhän silloin mahdollisesti olisi löytänyt varmempaa lähtökohtaa, johon olisin voinut nojata? Luonnollisesti olisin sen löytänyt. — Istu tähän penkille, Watson, kunnes Chislehurstin juna tulee, ja salli minun esittää itsellesi kieltämätön totuus, mutta ennen kaikkea kehoitan sinua vapautumaan siitä olettamuksesta, että kaikki se, mitä kamarineiti ja hänen emäntänsä ovat sanoneet, välttämättömästi on totta. Rouvan ihana olento ei saa viedä harhaan arvostelutaitoamme.

"Varmasti on heidän kertomuksessaan yksityisseikkoja, joiden, jos niitä kylmäverisesti tarkastellaan, ehdottomasti täytyy herättää meissä epäilyksiä. Nämä murtovarkaat saivat melkoisen saaliin Sydenhamissa neljätoista päivää sitten. Sanomalehdissä selitettiin heistä yhtä ja toista, jollaiset seikat luonnollisesti pysyvät muistissa niillä, jotka haluavat tekaista jutun, jossa esiintyy keksittyjä ryöväreitä. Yleisesti tunnettu tosiseikkahan on, että murtovarkaat, jotka ovat saaneet hyvän saaliin, säännöllisesti ovat iloisia saadessaan nauttia menestyksensä hedelmiä levossa ja rauhassa, eivätkä he antaudu niin pian uudelleen vaarallisiin seikkailuihin. Ja edelleen: luonnotonta on, että murtovarkaat toimivat noin aikaisin; on tavatonta, että roisto lyö naista estääkseen häntä hälytytystä antamasta, sillä jokainenhan tietää sen juuri olevan parhaan keinon saada hänet huutamaan; tavatonta on murhaaminen silloin kun heitä on kylliksi monta pitämään aisoissa yhtä henkilöä; tavatonta on tyytyä mitättömään saaliiseen, kun suurempi on ulottuvilla; ja lopuksi tahdon muistuttaa sen melkein olevan mahdotonta, että sellaiset ihmiset jättävät viinipullon juomatta. Etkö sinäkin huomaa jotakin kummallista näissä asianhaaroissa, Watson?"

"Kokonaisvaikutus on tosin vaikuttava, mutta huolimatta kaikesta siitä, mitä olet maininnut epäiltäväksi, voi kaikki kuitenkin olla aivan mahdollista. Tavattomimpana koko jutussa pidän kuitenkin rouvan nuorittamista tuoliin."

"Niin tietenkin, Watson, mutta siitä kohdasta minä en ole täysin selvillä; ilmeistähän on, että heidän joko oli surmattava hänet tai muulla tavalla tehtävä hänet kykenemättömäksi heti viemään tietoa heidän paostaan. Olenhan siis kaikissa tapauksissa kuitenkin osoittanut — vai kuinka — että on olemassa jotakin valheellista rouvan kertomuksessa? Ja päälle päätteeksi tulevat siihen lisäksi nuo kolme viinilasiasia."

"No, mitä noissa viinilaseissa sitten huomasit?"

"Voitko olettaa näkeväsi ne nyt silmäisi edessä?"

"Näen ne aivan selvästi."

"Meille on kerrottu kolmen miehen juoneen niistä. Eikö tuo sinua ollenkaan hämmästyttä?"

"Ei ollenkaan. Niissä oli viiniä jokaisessa."

"Aivan oikein. Mutta vain yhdessä oli sakkaa, sen kai sinäkin huomasit? Mitä sinä siitä arvelet?"

"Viimeiseen lasiin tuli luultavasti sakkaa."

"Ei suinkaan. Pullossa oli sameata viiniä, ja on aivan käsittämätöntä, että viini kahdessa lasissa oli kirkasta ja kolmannessa jotenkin sameaa. Siihen on vain kaksi selitystä, ainoastaan kaksi, Toinen on, että pulloa äkisti pudistettiin, jonka vuoksi kolmanteen lasiin tuli sakkaa. Mutta tuo selitys ei minusta pidä paikkaansa."

"Mitä sinä sitten arvelet?"

"Että vain kahta lasia on käytetty ja sakka niistä molemmista on kaadettu kolmanteen sen väärän käsityksen antamiseksi, että kolme henkilöä on ollut siellä, ja sillä tavalla on kaikki sakka joutunut kolmanteen lasiin. Niin, olen varma siitä, että asia todellakin on sillä tavalla. Mutta jos olen keksinyt oikean selityksen tähän pieneen arvoitukseen, kasvaa tapahtuma heti jokapäiväisestä hyvin ihmeelliseksi, sillä se ei voi merkitä mitään muuta kuin, että rouva Brackenstall ja hänen palvelijattarensa tahallansa ovat valehdelleet, ja ettei sanaakaan koko heidän jutussaan ole totta. Joku painava syy pakottaa heitä suojelemaan todellista rikollista ja meidän on omin neuvoinemme otettava asiasta selvä saamatta vähintäkään apua heiltä. Tämä tehtävä on meillä nyt edessämme. Ja nyt, Watson, on Chislehurstin juna täällä."

Abbey Grangessa hämmästyttiin suuresti, kun me palasimme takaisin, mutta kun Holmes kuuli Stanley Hopkinsin poistuneen sieltä lähettämään ilmoitusta pääasemalle, ryhtyi hän ruokasalia tarkastelemaan, sulki oven sisäpuolelta ja käytti kaksi tuntia tähän tutkimukseen, joka oli yksi niitä vaikeimpia ja monimutkaisimpia, jotka ovat muodostaneet varman perustan hänen loistaville loppupäätelmilleen. Istuen huoneen yhdessä nurkassa kuin harras ylioppilas kuunnellen professorin selityksiä, seurasin kaikkia hänen liikkeitään tämän omituisen tutkimuksen aikana. Ikkuna, verho, matto, nuora, tuoli — kaikki tulivat vuoroonsa pienintä yksityisosaansa myöten tarkastetuiksi, koetelluiksi. Onnettoman sir Eustacen ruumis oli jo viety pois, mutta kaikki muu oli samassa kunnossa kuin aamullakin. Äkkiä kiipesi Holmes suureksi hämmästykseni uunin reunustalle. Korkealla hänen päänsä yläpuolella riippuivat nuo muutamat tuumat punaista kellonnuoraa, jotka vielä olivat kiinni metallilangassa. Hyvän aikaa tuijotti hän nuoran pätkään; sitten hän koetti päästä vielä lähemmäksi sitä, asetti polvensa seinällä olevaa kuvahyllyä vastaan ja kohottautui ylös niin, että hän yletti kädellään

melkein lähelle kellonnuoran tynkää, mutta hänen huomionsa ei näyttänyt olevan niin paljon kiinnitetty siihen kuin hyllyyn. Lopuksi hyppäsi hän maahan tyytymyksestä huudahtaen.

"All right, Watson", sanoi hän. "Olemme jo selvillä tästä tapahtumasta, joka on merkellisimpiä kokoelmassamme. Mutta, rakas ystävä, miten hidas ajatuksen juoksu minulla on ollutkin, ja miten vähällä olin tehdä oikein aimo erehdyksen. Nyt luulen ketjuni olevan kahta rengasta vaille täysi."

"Oletko päässyt selville jo miehistä?"

"Miehistäkö, Watson, vai miehistä. Olen yhden, mutta todella pelättävän henkilön jäljillä. Hän on vahva kuin jalopeura — sen todistaa vääntynyt hiilihanko. Kuusi jalkaa kolme tuumaa pitkä, sukkela kuin orava ja näppärä näppinen sekä huomattavan kekseliäs, sillä koko tämä nerokas juttu on hänen keksintöänsä.

"Niin, Watson, me olemme tavanneet teon, jonka on tehnyt hyvin huomattava henkilö. Mutta kuitenkin on hän tuonne kellonnuoraan jättänyt meille tukipaikan, joka poistaa epäilykset muustakin osasta."

"Minkä tukipaikan?"

"Jos tahdot kiskaista kellon nuoran poikki, Watson, mistä arvelet sen katkeavan? Varmaankin siitä paikasta, josta se on kiinnitetty metallilankaan. Miksi se katkeaisi kolmea tuumaa alemmaa, niin kuin tässä on tapahtunut?"

"Koska se on siitä kohti kulunut."

"Niin tietenkin. Tämä pää, jota voimme tutkia, on liestynyt, mutta toinen pää tuolla katon rajassa ei ole ollenkaan liestynyt. Sinä et voi nähdä sitä täältä, mutta jos nouset uunin reunalle, voit huomata, että nuora on leikattu suoraan poikki eikä siinä ole vähintäkään kulumisen merkkiä. Sinä voit seurata koko tapahtumaa. Mies tarvitsi nuoraa. Hän ei uskaltanut kiskaista kellon nuoraa poikki peläten sen keittiössä aikaansaamaa melua — mitä luulet hänen silloin tehneen? Hän kapusi uunin reunalle, mutta hän ei yllä kyllin ylös käsillään, ja sen vuoksi hän nojaa polvellaan hyllyyn — pölyssä voit nähdä polven jäljen. Minun käteni ei yllä niin korkealle, vaan kolme tuumaa alemmaksi, josta päätän hänen olevan vähintään kolme tuumaa minua pitempi. Katso tahraa tuon tammituolin istuimella — mitä se on?"

"Verta."

"Epäilemättä se on verta. Tämä tahra jo tekee rouvan kertomuksen perättömäksi. Jos hän istui tällä tuolilla silloin kun rikos tehtiin, miten maailmassa siihen sitten voi tulla verta. Hän istui tuolille vasta miehensä kuoleman jälkeen. Uskallan lyödä vetoa, että hänen mustassa hameessaan on vastaava merkki. Me emme ole vielä Waterloossamme, Watson, mutta tämä on meidän Marengomme, sillä työemme alkoi tappiolla, mutta päättyi voitolla. Nyt minä mielelläni puhuisin pari sanaa Theresalle. Meidän on jonkun aikaa meneteltävä varovaisesti, jos mielimme saada tarvitsemiamme tietoja."

Tuo katkera australialainen palvelijatar on mieltäkiinnittävä henkilö. Harvapuheinen, epäluuloinen ja epämiellyttävä kun hän oli, meni hyvän aikaa, ennen kuin Holmes miellyttävällä tavallaan ja nöyrällä suopeudellaan sai hänet taivutetuksi vastaavaan luottamukseen. Hän ei edes koettanutkaan salata vihaansa kuollutta isäntäänsä kohtaan.

"Niin herra, totta on, että hän heitti karahvilla minua. Minä kuulin hänen nimittävän emäntääni rumalla nimellä, ja minä sanoin hänelle, ettei hän uskaltaisi puhua sillä tavalla, jos rouvan veli olisi täällä. Silloin hän nakkasi karahvilla minua. Vaikka hän olisi viskannut niitä tusinan päälleni, en siitä olisi välittänyt, kunhan hän vain olisi antanut kyyhkyni olla rauhassa. Hän kohteli rouvaa aina huonosti, ja tämä taas on liian ylpeä välittääkseen. Hän ei edes minullekaan tahtonut sanoa kaikkea, mitä pahaa isäntäni teki hänelle. Hän ei milloinkaan ole puhunut minulle mitään käsivarsissaan olevista merkeistä, jotka tänä aamuna näitte, mutta minä tiedän varmaan, että ne on pistetty hattuneulalla. Se kavala piru — Jumala suokoon minulle anteeksi, kun puhun hänestä sillä tavalla, nyt kun hän jo on kuollut — mutta piru hän oli, jos nyt sellaisia maan päällä liikkuu. Hän oli pelkkää hunajaa, kun hänet ensi kerran kohtasimme vain kahdeksantoista kuukautta sitten, ja meistä kummastakin tuntuu kuin siitä jo olisi kahdeksantoista vuotta. Emäntäni oli juuri saapunut Lontooseen, se oli hänen ensimmäinen matkansa — hän ei ole milloinkaan ennen ollut kotoa poissa.

"Sir voitti hänen suosionsa nimellään, rahoillaan ja väärillä lontoolaisilla tavoillaan. Erehdyksensä on rouva saanut kalliisti maksaa, niin kalliisti kuin nainen vain voi. Missä kuussako tapasimme hänet? Heti tänne saavuttuamme — me saavuimme kesäkuussa ja se tapahtui heinäkuussa. Tammikuussa viime vuonna he menivät naimisiin. Jaha, rouva on jälleen alhaalla teehuoneessa, hän tahtoo kai puhella teidän kanssanne. Mutta te ette saa kysellä häneltä liian paljoa, sillä hän on saanut kärsiä niin paljon kuin ihminen suinkin voi kärsiä."

Rouva Brackenstall oli samassa asennossa kuin aamullakin, mutta hän näytti nyt virkeämmältä. Kamarineiti astui kanssamme huoneeseen ja alkoi jälleen haudella ajettumaa.

"Toivon", virkkoi rouva, "ettette ole tulleet jälleen kuulustelemaan minua."

"Emme", vastasi Holmes miellyttävimmällä äänellään, "minä en tahdo teitä tarpeettomasti rasittaa, rouva Brackenstall; muuta en tahdo kuin tehdä asian teille niin helpoksi kuin suinkin mahdollista. Olen varma siitä, että olette saanut paljon kokea. Jos tahdotte kohdella minua kuin ystävää ja osoittaa minulle luottamusta, niin olen näyttävä, että sen ansaitseen."

"Mitä te sitten tahdotte?"

"Että puhutte minulle totta."

"Herra Holmes!"

"Ei, ei niin, rouva Brackenstall, ei maksa vaivaa. Olette kai kuullut mainittavan, että minulle annetaan jonkunmoista arvoa. Rohkenen väittää, että koko teidän kertomuksenne on keksitty."

Sekä emäntä että kamarineiti seisoivat kalpeina ja levottomina edessämme.

"Te olette häpeämätön roisto," huusi Theresa. "Väitättekö emäntäni valehdelleen?"

"Eikö teillä ole minulle mitään sanottavaa?"

"Olen sanonut teille kaikki!"

"Ajatelkaa vielä kerran, rouva Brackenstall. Eiköhän olisi parasta olla nyt aivan suora?"

Hetkisen näkyi epäröimistä hänen kauneilla kasvoillaan. Sitten peitti ne äkisti joku voimakas mielijohde kuin naamio.

"Olen sanonut jo teille, mitä tiedän."

Holmes kohautti olkapäitään ja otti hattunsa. "Olen pahoillani", sanoi hän, ja enempää virkkamatta me yhdessä läksimme pois huoneesta ja koko talosta. Puistossa oli lammikko, ja sinne ohjasi ystäväni kulkunsa. Lammikko oli jäässä, pieni avanto vain oli avattu yksinäiselle joutsenelle. Holmes seisoi hetkisen katsoen avantoon ja sitten jatkoimme kulkuamme puistonportille.

"Osasinpa oikeaan tai erehdyn, on meidän kuitenkin tehtävä jotakin ystävämme Hopkinsin hyväksi", sanoi hän toisen käyntimme perustelemiseksi. "Kokonaan en vielä tahdo ilmaista hänelle arveluitani. — Seuraavan näytöksen luulen tulevan näyteltäväksi Adelaide-Southampton linjan toimituskonttorissa, joka on Pall Mallin päässä, ellen vain väärin muista. On olemassa toinenkin höyrylaivalinja, joka yhdistää Englannin etelä-Austraaliaan, mutta minusta meidän on metsästyksessämme ensiksi asettauduttava mukavimmalle odotuspaikalle."

Holmesin kirjelippu lähetettiin konttoripäällikölle, joka siihen heti kiinnitti huomionsa. Eikä kauan viipynytään, ennen kuin toverini sai kaikki haluamansa tiedot. Kesäkuussa 1895 oli vain yksi linjan laivoista käynyt kotimaassa. Nim. yhtiön laivaston suurin ja komein höyrylaiva, Rock of Gibraltar. Matkustajaluettelosta näkyi, että neiti Fraser Adelaidesta oli palvelijattarineen matkustajain joukossa laivassa, joka nyt parhaillaan oli jossakin Suezin kanavan etelä-päässä matkalla Austraaliaan. Päällikköinä laivassa olivat melkein poikkeuksetta samat henkilöt kuin v. 1895. Ensimmäinen perämies, herra Jack Droker, oli koroitettu kapteeniksi ja tuli päälliköksi yhtiön uuteen 'Bark Rock' nimiseen laivaan, joka parin päivän päästä oli lähtevä Southamptonista. Hän asui Sydenhamissa, mutta saapuisi luultavasti tänä päivänä aamupäivällä ottamaan vastaan määräyksiä, jos vain tahtoisimme häntä odottaa.

Holmes ei tahtonut tavata häntä, mutta sanoi olevansa kiitollinen, jos voisi saada joitakin tietoja hänen persoonastaan ja luonteestaan.

Arvostelu hänestä oli kerrassaan loistava. Ei ollut yhtään upseeria, joka olisi hänelle vertoja vetänyt. Luonteeltaan oli hän ehdottomasti luotettava. Jos hän olikin laivallaan tulinen ja pikavihainen, oli hän kuitenkin samalla kertaa oikeudenmukainen, rehellinen ja hyväsydäminen. Nämä tiedot saatuaan läksi Holmes Adelaide-Southampton linjan konttorista. Sieltä hän ajoi Scotland Yardiin. Mutta sen sijaan, että hän olisi mennyt sisään istui hän vaunuissa kulmat kurtussa ja syviin mietteisiin vaipuneena, viimein hän käski ajamaan Charing Crossin sähkölennätin asemalle, lähetti sähkösanoman, ja niin me lopuksi menimme takaisin Baker-kadulle.

"Ei, sitä minä en voinut tehdä, Watson", sanoi hän päästyämme jälleen omaan huoneeseemme. — "Jos hän kerran tulee juttuun sekoitetuksi, niin ei mikään maailmassa voi häntä sitten pelastaa. Pari kertaa

olen huomannut ottamalla selvän rikollisesta tehneeni enemmän vahinkoa kuin hän rikoksellaan milloinkaan oli tehnyt. Nyt olen oppinut jo olemaan varovainen ja mieluimmin loukkaan nyt Englannin lakeja kuin omaatuntoani. Ottakaamme tarkemmin selvää, ennen kuin ryhdymme toimimaan."

Tarkastaja Stanley Hopkins saapui luoksemme iltapäivällä. Hänelle ei käynyt oikein hyvin.

"Luulen teidän olevan noita, herra Holmes. Luulen teillä olevan yli-inhimillisen voiman. Esimerkiksi nyt, miten te voitte tietää, että varastetut hopeaesineet olivat lammikon pohjassa?"

"Enhän minä sitä tiennytkään."

"Mutta tähän pyysitte minua tutkimaan sitä."

"No löysittekö ne?"

"Löysin."

"Olen iloinen, jos minä todellakin olen auttanut teitä tässä suhteessa."

"Te ette ole auttanut minua, päin vastoin olette tehnyt asian paljon vaikeammaksi. Millaisia murtovarkaita ne ovat, jotka ensiksi varastavat hopeatavaroita ja sitten heittävät ne lähimpään lampeen?"

"Niin, tapaus on hyvin omituinen. Minä aivan yksinkertaisesti seurasin sitä ajatusta, että jos sellaiset henkilöt ovat varkauden tehneet, jotka eivät tarvitse varastamia hopeaesineitä, vaan ottivat ne vain asiaa sotkeaksensa, niin oli heidän luonnollisesti koetettava päästä niistä erilleen niin pian kuin mahdollista."

"Mutta miten voitte sellaista ajatellakaan?"

"Muuten vain ajattelin sellaisenkin voivan olla mahdollista. Kun varkaat poistuivat lasioven kautta, näkivät he edessään lammin ja siinä houkuttelevan pikku avannon. Voiko parempaa piilotuspaikkaa löytää?"

"Niin piilotuspaikkaa ... aivan niin!" huudahti Stanley Hopkins. — "Nyt ymmärrän kaiken. Oli vielä aikaista, ihmisiä oli teillä, he pelkäsivät joutuvansa kiinni, ja sen vuoksi heittivät he ne lampeen aikoen tulla takaisin sitten kuin oikea aika oli käsissä. Erinomaista, herra Holmes .. luulin teidän aikovan sekoittaa asiaa."

"Aivan niin; olette tehnyt hämmästyttävän keksinnön. Minä en ollenkaan epäile omien arvelujeni olleen mielettömiä, mutta se teidän kuitenkin on myönnettävä, että niiden tulos oli hopeiden löytäminen."

"Niin, herra Holmes, tietysti, tietysti. Tähän sen hommasitte. Mutta kyllä se oli minulle ikävä takaisku."

"Taka-iskuko?"

"Niin, herra Holmes, sillä Randallin seurue vangittiin tänä aamuna New-Yorkissa."

"Vähät siitä, Hopkins! Mutta silloinhan se sotii jyrkästi teidän arveluanne vastaan, että he viime yönä tekivät murhan Kentissä."

"Sehän on mahdotonta, herra Holmes, kerrassaan mahdotonta ... mutta ... on olemassa toisiakin rosvoseurueita, joihin kuuluu kolme henkilöä, tai voi se olla joku aivan uusi seurue, josta poliisilla ei ole vähintäkään tietoa."

"Aivan niin, se on aivan mahdollista. Mutta mitä nyt? Aiotteko jo mennä?"

"Niin aion, herra Holmes; en saa rauhaa, ennen kuin olen saanut asian selville ytimiään myöten. Ettekö voi antaa minulle mitään vihjausta?"

"Olen jo antanut yhden."

"Minkä?"

"Olen osoittanut sotkevani asiaa."

"Herra Holmes, miksi?"

"Niin, luonnollisesti tahdotte sen tietää. Kuitenkin suosittelen tuota selitystä harkittavaksenne. Ehkä voitte huomata siinä piilevän jotakin. Mutta ettekö tahdo syödä päivällistä kanssamme?... Ette! No, hyvästi sitten, ja antakaa meille tieto asian kulusta."

Olimme syöneet ja pöytä oli jo tyhjennetty, kun Holmes jälleen ryhtyi asiasta puhumaan. Hän syytti piippunsa ja piti tohveleihin pistettyjä jalkojaan kamiinissa iloisesti palavan tulen edessä. Mutta äkisti hän katsoi kelloansa.

"Odotan asian paljastumista, Watson."

"Milloinka?"

"Nyt juuri, muutamien minuuttien kuluttua. Varmaankin kohtelin mielestäsi ilkeästi Stanley Hopkinsia äsken?"

"Luotan sinun arvostelukykyysi."

"Hyvin hienotunteinen vastaus, Watson. Sinun on katsottava asiaa näin: mitä minä tiedän, ei kuulu keneenkään, mutta mitä hän tietää, se ei voi välttää lain kouraa. Minä olen oikeutettu seuraamaan omaa arvosteluani, mutta hän ei ole. Hänen täytyy ilmaista kaikki, tai muutoin hän menettelee virkavelvollisuuttaan vastaan. Epäilyttävässä asiassa en tahdo asettaa häntä niin kiusalliseen asemaan, ja sen vuoksi olen säästeliäs tiedonannoissani, kunnes itse olen täysin selvillä asiasta."

"Mutta milloinka saat selvän siitä?"

"Hetki on lyönyt. Saat olla läsnä tämän omituisen murhenäytelmän viimeisessä näytöksessä."

Portaista kuului ääniä ja ovi avattiin henkilölle, joka oli näöltään hienompi kuin kukaan muu, joka kynnyksemme yli oli astunut. Hän oli kookas nuori mies, jolla oli kellahtavat viikset, siniset silmät, iho trooppilisen auringon paahtama ja käynti notkea, joka osoitti, että hänen pitkä vartalonsa oli yhtä tarmokas kuin hän itsekin oli vahva. Hän sulki oven jälkeensä ja sitten hän seiso i kädet nyrkissä ja lähättäen. Hän koetti nähtävästi tukahduttaa mielenliikutustaan, joka pyrki saamaan hänet valtoihinsa.

"Tehkää hyvin ja istuutukaa, kapteeni Droker! Te näytätte saaneen sähkösanomani."

Vieras heittäytyi nojatuoliin ja katsoi tutkivasti vuorotellen meihin kumpaankin.

"Niin, sähkösanomanne sain ja tul in siinä määräämää nne aikaan. Kuulin teidän olleen poliisikonttorissa, mutta siellä eivät olleet saaneet teitä puhumaan. Antakaa nyt kuulua, mitä aiotte minulle tehdä? Luultavasti vangita? Sanokaa nyt suunne puhtaaksi, herra! Te ette saa siinä istua ja leikkiä kanssani kuin kissa hiirellä."

"Tarjoa hänelle sikari", sanoi Holmes minulle — "Purkaa sitä kapteeni Droker, älkääk ä antako hermoillenne valtaa. En istuisi tässä tupakoimassa kanssanne, jos pitäisin teitä tavallisena yksinkertaisena rikoksentekijänä, siitä saatte olla varma. Olkaa vain nyt suora minua kohtaan, niin voimme ehkä saada jotakin hyvääkin aikaan. Mutta koettakaapas vain petkuttaa minua, niin silloin en armahda teitä."

"Mitä tahdotte minulta?"

"Että te aivan rehellisesti kerrotte minulle kaiken, mitä viime yönä tapahtui Abbey Grangessa ... muistakaa, rehellisesti, sanon minä, lisäämättä mitään tai jättämättä mitään pois. Minä tiedän jo niin paljon, että jos hitusenkaan poikkeatte totuudesta, niin silloin vihellän tällä pillillä ikkunasta ja silloin on asia ainaiseksi pois käsistäni."

Merimies ajatteli hetkisen. Sitten hän hiveli päivettyneellä kädellään polveaan ja virkkoi:

"No niin, minä rohkaisen sitten itseni! Luulen teidän olevan mies, joka pysyy sanassaan. Tunnustan teille sen vuoksi koko jutun. Mutta ensiksi tahdon sanoa yhden asian. Itse puolestani en kadu ollenkaan, enkä pelkää mitään; olisin valmis tekemään sen uudelleen ja ylpeilemään teostani. Tuo villipeto, vaikka hänellä olisi niin monta elämää kuin kissalla, olisi hän ne kuitenkin kaikki minulle velkaa. Mutta rouva Maryn ... Mary Fraserin puolesta ... milloinkaan en voi häntä nimittää tuon kirotn koiran nimellä. Hänen puolestaan olen pahoillani. Kun ajattelen saattaneeni hänet levottomaksi, minä, joka antaisin vaikka elämäni, houkutellakseni hymyilyn hänen huulilleen, niin tahtoo sydämeni haljeta. Ja kuitenkin ... kuitenkin ... sanokaa, olisinko muutakaan voinut tehdä? Niin, minunhan on kerrottava teille koko juttu, hyvät herrat, ja sittenkin kysyn teiltä, olisinko muutakaan voinut tehdä?... Minun täytyy aloittaa vähän aikaisemmasta ajasta. Te näytätte tietävän kaiken, ja sen vuoksi luulen teidän myöskin tietävän, että tapasin rouvan silloin kun hän oli matkustajana ja minä ensimmäisenä perämiehenä 'Rock of

Gibraltarissa'. Ensi hetkestä kun hänet näin oli hän minulle ainoa nainen maailmassa. Päivä päivältä matkan kestäessä rakastin häntä yhä enemmän, ja monta kertaa olen yövahdissa ollessani pimeässä laskeutunut polvilleni ja suudellut laivan kantta, sillä tiesin hänen armaiden jalkojensa astuneen sillä.

"Hän ei milloinkaan antanut minulle mitään toiveita. Hän oli niin rehellinen minua kohtaan kuin nainen voi olla miestä kohtaan. Minä olin rakastunut, hän oli vain ystävällinen ja toverillinen. Kun me erosimme oli hän vapaa nainen, mutta minä en milloinkaan enää voinut päästä vapaaksi mieheksi.

"Seuraavalla kerralla, kun palasin meriltä, kuulin hänen menneen naimisiin. Tietysti sai hän mennä naimisiin rakastettunsa kanssa. Arvoa ja rikkautta — kuka voi niitä arvokkaammin kantaa kuin hän? Hän oli syntynyt kaikkeen kauniiseen ja jaloon. Minä en kadehtinut hänen naimisiin menoaan, sillä niin itsekäs en ole. Päin vastoin iloitsin siitä, että hän oli löytänyt onnensa eikä ollut heittäytynyt köyhälle merimiehelle. Sillä tavalla rakastin minä Mary Fraseria.

"En milloinkaan ajatellut jälleentapaamistamme. Mutta viime matkallani minut ylennettiin, ja kun uutta laivaa ei vielä oltu laskettu teloilta, oli minun miehistöineni pari kuukautta odotettava Sydenhamissa. Muutamana päivänä tapasin hänen kamarineitonsa Theresa Wrightin kylän tiellä. Tämä kertoi minulle hänestä ja kaikesta. Sanon teille, hyvät herrat, että hänen kertomuksensa teki minut melkein mielettömäksi. Uskalsiko tuo juoppo retkale nostaa kättään häntä vastaan, jonka kengännauhoja hän ei ollut arvokas aukaisemaan! Minä tapasin Theresan toistamiseen. Sitten tapasin Maryn itsensä ... ja tapasin vielä toisenkin kerran. Sitten hän ei enää tahtonut tavata minua. Mutta seuraavana päivänä sain tiedon, että minun oli viikkokauden kuluttua lähdettävä matkalle, ja silloin päätin vielä ennen lähtöäni koettaa tavata häntä. Theresa oli aina ystävällinen minulle, sillä hän pitää Marystä ja halveksi tuota miehen roikaletta melkein yhtä paljon kuin minäkin. Häneltä sain kuulla talon tavoista. Mary istui tavallisesti iltasin lukemassa pienessä huoneessaan alakerroksessa. Silloin hiivin viime yönä taloon ja naputin ikkunaan. Ensiksi hän ei tahtonut avata minulle, mutta minä tiesin hänen nyt sielunsa sisimmässä rakastavan minua eikä hän voinut antaa minun seistä ulkona kylmässä yössä. Hän neuvoi kuiskaamalla, että menisin talon toisella puolella olevalle suurelle lasiovelle, josta hän päästi minut ruokasaliin. Ja taaskin kuulin hänen huuiltaan asioita, jotka saivat vereni kuohumaan ja taaskin kirosin sitä elukkaa, joka pahoinpiteli naista, jota rakastin. No niin, hyvät herrat, minä seisoin hänen kanssaan oven vieressä kaikessa viattomuudessa, kun mies hyökkäsi huoneeseen kuin mielipuoli, lateli törkeimpiä sanoja, mitä voi naisesta sanoa, ja löi Marya kasvoihin kädessään olevalla kepillä. Minä sieppasin hiilihangon ja välillämme syntyi kaunis tappelu. Tässä käsivarressani voitte nähdä, mihin hänen ensimmäinen iskunsa sattui, mutta sitten oli minun vuoroni, ja minä murskasin hänet kuin hapanneen kurpitsan. Luuletteko, että sitä kadun? En hitustakaan! Kysymyksessä oli hänen henkensä tai minun, tahi oikeammin hänen elämänsä ja Maryn, sillä miten olisinkaan voinut heittää hänet moisen hirviön käsiin? Teinkö väärin, sanokaa? Mitä te hyvät herrat olisitte tehneet, jos olisitte olleet asemassani?

"Kun tuo roisto löi Marya, huudahti hän ja sen kuultuaan kiiruhti Theresa huoneeseen. Viinipullo oli astiakaapilla ja minä kaasun siitä muutamia tippoja Maryn suuhun, sillä hän oli kauhistuksesta puoli kuoliaana. Sitten join pisaran itseen. Theresa oli kylmäverinen kuin jää, ja hän ajatteli yhtä paljon kuin minäkin, mitä meidän olisi tehtävä. Meidän oli saatava näyttämään siltä kuin murtovarkaita olisi ollut talossa. Theresa opetti jutun emännälleen ja minä kiipesin katkaisemaan kellon nuoraa. Sitten sidoin hänet tuoliin ja liestyin nuoran päätä, jotta se näyttäisi katkenneelta, sillä muutoin olisi ajateltu, että murtovaras oli tahallaan leikannut sen poikki. Sitten kokosin muutamia hopeisia lautasia ja maljoja, jotta teko näyttäisi varkauden aiheuttamalta; ja siihen jätin heidät, käskien nostamaan hälyytyksen sitten kuin olin noin neljännestantunnin ollut poissa. Hopeaesineet heitin lammikkoon ja menin Sydenhamiin tuntien kerran elämässäni tehneeni hyvän yötyön. Ja tämä on kaikki totta, aivan totta, herra, vaikka se maksaisi kaulanikin."

Holmes poltteli hetken aikaa äänettömänä. Sitten hän astui lattian poikki ja pudisti miehen kättä.

"Niin, niin luulen", sanoi hän — "Tiedän joka sanan olevan totta, sillä te tuskin olette yhtäkään sanaa sanoneet, jota en edeltäpäin jo olisi tiennyt. Ei kukaan muu kuin joku voimistelija tai merimies voinut saada kellon nuoraa sieltä ylhäältä leikatuksi, eikä kukaan muu kuin merimies ollut voinut tehdä niitä solmuja, joilla nuora oli tuoliin kiinnitetty.

"Vain kerran elämässään oli tuo nainen ollut tekemisissä merimiehen kanssa, nim. matkallaan tänne; ja hänen täytyi olla hänen veroisensa yhteiskunnallisessa asemassa, koskapa hän kerran taisteli ankarasti suojelluksensa häntä ja siten osoitti häntä rakastavansa. Nyt näette miten helppo minun oli saada teidät käsiini, kun kerran pääsin oikeille jäljille."

"Luulin, ettei poliisi koskaan voisi päästä salaisuutemme perille."

"Poliisi ei ole päässytäkään siitä selville, eikä milloinkaan tule pääsemäänkään, mikä minun mielipiteeni mukaan onkin kaikkein parasta. Mutta tämä on hyvin arveluttava asia teille, kapteeni

Droker, vaikka minä mielelläni myönnänkin tekonne aiheutuneen vain itsepuolustuksesta. En ole varma, tuleeko teidän menettelyynne selitetyksi olleen oikeutettua oman henkenne puolustukseksi. Mutta kaikissa tapauksissa on tämä sellainen kysymys, joka on englantilaisen tuomioistuimen ratkaistava. Kuitenkin tunnen niin paljon osanottavaisuutta teitä kohtaan, että jos te häviätte täältä 24 tunnin kuluessa, niin lupaan, ettei kukaan teitä tule estämään."

"Ja sittenkö tulee kaikki tunnetuksi?"

"Luonnollisesti."

"Onko tämä nyt mikään ehdotus, joka tehdään aikamiehelle. Tunnen kylliksi lakia tietääkseni, että Mary tulee sotketuksi juttuun. Luuletteko minun jättävän hänet yksinään kestäämään myrskyä ja itse samalla puikkisin pakoon? Ei, hyvä herra, tehköt minulle mitä pahinta vain voivat. Mutta, taivaan nimessä, keksikää joku keino Mary raukan pelastamiseksi joutumasta oikeuden eteen!"

Holmes ojensi kätensä merimiehelle.

"Tahdoin vain koetella teitä. Malmi antaa oikean äänen koko ajan. No niin. Otan päälleni suuren edesvastuun, mutta olen antanut Hopkinsille oivan vihjauksen ja ellei hän voi päästä etemmäksi, en minäkään enempää voi hänen hyväksensä tehdä. Katsokaa, kapteeni Droker. Täten, täyttääkseni laillisen muodon, julistan teidät vangituksi; sinä Watson, olet englantilainen valamiehistö, enkä milloinkaan ole tavannut miestä, joka siihen paremmin sopisi. Minä olen tuomari. Siis, valamiehistö, olette kuulleet todistukset, onko vanki syyllinen vaiko syytön?"

"Syytön, herra tuomari", vastasin minä.

"Jumalan ääni on kansan ääni. Teidät on vapautettu, kapteeni Droker. Jollei oikeus löydä toista rikollista, olette tekin turvassa puolestani. Palatkaa vuoden jälkeen rakastettunne luo, ja tehkөөn teidän kummankin tulevaisuus tänä iltana langettamani tuomion oikeutetuksi."

KADONNUT JALKAPALLONPELAAJA.

Olimme tosin tottuneet saamaan Baker-kadulle arvoituksellisia sähkösanomia, mutta erityisesti on mielessäni pysynyt niistä yksi, joka saapui meille synkkänä helmikuun aamuna seitsemän tai kahdeksan vuotta sitten, ja josta Sherlock Holmes neljänneksen ajan koetti turhaan saada selvää. Se oli osoitettu hänelle ja kuului:

"Olkaa hyvä ja odottakaa minua. Kauhea onnettomuus. Oikeanpuolinen laitamies kadonnut; välttämätön huomenna — Overton."

"Strandin postileima ja lähetetty klo 10.38", sanoi Holmes lukiessaan sähkösanoman uudelleen ja yhä uudelleen. "Herra Overton on nähtävästi ollut hyvin liikutettu tätä lähettäessään ja on sen vuoksi selittänyt asian näin katkonaisesti. Arvelen hänen olevan täällä siksi, kunnes olen ennättänyt lukea Timesin ja siilon saamme asian tietää. Yksinpä kaikkein vähäpätöisinkin tehtävä on tervetullut tänä tapahtumista niin köyhänä aikana."

Aika oli tosiaankin ollut hyvin hiljainen, ja minä olin oppinut pelkäämään sellaisia toimittomuuden aikoja, sillä, minä tiesin ystäväni aivojen niin säännöttömästi työskentelevän, että oli vaarallista olla ilman aineistoa niiden työskentelemiselle. Vuosien kuluessa olin saanut hänet luopumaan käyttämästä kiihoittavia lääkkeitä, jotka kerran uhkasivat katkaista hänen ihmeellisen elämänuransa. Nyt tiesin, ettei hän enää tarvinnut keinotekoisia kiihoitusaineita, mutta hyvin hyvästi myöskin huomasin, ettei vihollinen ollut kuollut, vaan oli vain nukuksissa; ja sen olin myöskin tullut käsittämään, ettei tuo uni ollut raskasta, vaan herääminen voi helposti tapahtua silloin, kun toimittomuuden aikana huomasin ryppyjä Holmesin otsalla ja kaipaavan katseen hänen syvissä ja pohjattomissa silmissään. Siunasin sen vuoksi tätä herra Overtonia, olipa hän sitten ken tahansa, että hän arvoituksellisella sähkösanomallaan oli häirinnyt vaarallista lepoa, joka oli turmiollisempi ystävälleni kuin kaikki hänen levottoman elämänsä myrskyt:

Kuten olimme odottaneetkin, tuli heti sähkösanoman jälkeen sen lähettäjäkin. "Cyril Overton, Cambridgen yliopiston Trinity Collegen ylioppilas", voitiin lukea hänen nimikortistaan ja sisään astui suuri, ruumiikas mies — 100 kg luita ja lihaksia — jonka leveät hartiat peittivät koko oviaukon. Hän katseli levottomasti vuoroon meihin kumpaiseenkin.

"Herra Sherlock Holmes?"

Ystävänä kumarsi vastaukseksi.

"Kävin Scotland Yardissa, herra Holmes. Siellä tapasin poliisi-tarkastaja Stanley Hopkinsin. Hän sanoi tämän asian, mikäli hän sitä tunsii, paremmin kuuluvan teidän erikoisalaanne kuin varsinaisen poliisin toimintapiiriin."

"Tehkää hyvin ja istuutukaa, ja kertokaa asia."

"Tämä on kauheaa, herra Holmes, kerrassaan kauhistuttavaa! Minua ihmetyttää, ettei tukkani ole muuttunut harmaaksi. Godfrey Staunton — te olette luonnollisesti kuullut puhuttavan hänestä? Hän on keskipiste, josta koko peli riippuu. Ennen kadottaisin muista osanottajista vaikka parikin kuin hänet. Mitä minun on tehtävä? Tulin kysymään sitä teiltä, herra Holmes. Toisia on kyllä varalla, mutta he eivät yksikään kykene laitamieheksi. Stevenson on kyllä sukkela liikkeissään, mutta hän ei kelpaa 25:lle linjalle. Ei, herra Holmes, me häviämme, elle te kykene löytämään Godfrey Stauntonia."

Ystävänäni sekä huvitti että ihmetytti tämä esitys, joka esitettiin sellaisella tarmolla ja vakavuudella, ja jonka vakuudeksi jäntevä käsi iski tuon tuostakin polveen. Kun vieraamme oli päässyt loppuun, ojensi Holmes kätensä, otti esille luettelonsa ja haki siitä kirjaimen S. Tällä kerralla etsi hän turhaan tästä kaikenlaatuista tietoa sisältävästä kultakaivoksesta.

"Täällä on kyllä Arthur H. Staunton, toivorikas nuori väärentäjä", sanoi hän, "ja tässä on Henry Staunton jota autoin hirttämään itsensä, mutta Godfrey Staunton on minulle aivan tuntematon."

Vieraamme hämmästyivät nyt vuorostaan.

"Mutta herra Holmes, minä luulin teidän tuntevan asioita", sanoi hän. "Jollette ole milloinkaan kuullut puhuttavan Godfrey Stauntonista, niin ette kai tunne Cyril Overtoniakaan."

Holmes pudisti päätään.

"Hyvä Jumala!" huudahti atleetti. "Minä olin ensimmäinen varamies Englannin puolella Walesia vastaan ja olen johtanut yliopiston kilpailuja koko tämän vuoden. Mutta sehän ei merkitse mitään. Minä en uskonut Englannissa olevan yhtään ihmistä, joka ei tuntisi Godfrey Stauntonia, suosituinta laitamiestä Cambridgesta, Blackheathista ja viidestä kansainvälisestä kilpailusta. Hyvä Jumala, herra Holmes, missä olette elänyt?"

Holmes nauroivat nuoren jättiläisen hämmästykselle.

"Te elätte toisessa maailmassa kuin minä, herra Overton, hauskemmassa, terveemmässä maailmassa. Toimintani koskee monia yhteiskuntaluokkia, ja olen onnellinen senvuoksi, ettei minulla ole ollut vielä mitään tekemistä urheilumaailmassa, joka on yhteiskuntamme paras ja tervein osa. Kuitenkin osoittaa teidän käyntinne täällä, että siinäkin raikkaan ilman ja jalon urheilun maailmassa voi olla työtä minulle; olkaa nyt hyvä, herra, ja istuutukaa ja kertokaa sitten vitkaan ja rauhallisesti kaikki, mitä on tapahtunut ja miten minun on autettava teitä."

Nuoren Overtonin kasvoille levisi kiusaantunut ilme, joka osoitti, että hän oli enemmän tottunut käyttämään lihaksiaan kuin henkisiä kykyjään, mutta vähitellen, toistellen ja sotkien muita asioita joukkoon, jotka tässä kertomuksessani sivuutan, kertoi hän meille harvinaisen juttunsa.

"Asia on seuraava, herra Holmes. Kuten jo sanoin, olen minä 'Rugger'-puolueen johtaja Cambridgen yliopistosta ja Godfrey Staunton on paras mieheni. Huomenna meillä on Oxford-ottelu. Eilen me kaikki saavuimme tänne ja asetuimme asumaan Bentleyyn yksityishotelliin. Klo 10 pistäysin minä katsomaan, olivatko kaikki pojat jo menneet levolle; minä näet olen sitä mieltä, että ankara harjoitus ja riittävä uni ovat tärkeimmät menestymisen ehdot. Puhuin muutamia sanoja Godfreyyn kanssa, ennen kuin hän meni sisään. Hän näytti kalpealta ja levottomalta. Kysyin mikä häntä vaivasi. Hän sanoi voivansa aivan hyvin, päätti vain hiukan kivisti. Sanoin hänelle hyvää yötä ja poistuin. Puolta tuntia myöhemmin sanoi hotellin vartija parrakkaan herrasmiehen käyneen tuomassa Godfreylle kirjelijun. Hän ei ollut vielä mennyt levolle, ja niin vietiin kirje hänelle huoneeseen. Godfrey luki sen ja vaipui hervottomana tuolilleen. Ovenvartija oli siitä niin hämmästynyt, että hän oli aikonut tulla minua hakemaan, mutta Godfrey oli sen kieltänyt. Juotuaan hiukan vettä, oli hän rauhoittunut. Sitten hän meni alas, puhui muutamia sanoja miehen kanssa, joka odotti eteisessä, ja sitten he menivät yhdessä ulos. Ovenvartija näki, että he juoksivat katua pitkin Strandiin päin. Tänä aamuna oli Godfreyyn huone tyhjä, vuode koskematta ja hänen tavaransa samassa kunnossa kuin edellisenä iltana. Hän oli hävinnyt muukalaisen kanssa, enkä ole kuullut hänestä hiiskaustakaan. En luule hänen milloinkaan enää palaavan takaisin. Hän oli urheilija kiireestä kantapäähän, eikä hän olisi keskeyttänyt harjoittelemistaan ja jättänyt johtajaansa pulaan, ellei tuo asia olisi ollut erittäin tärkeä. Minusta tuntuu siltä, ettemme milloinkaan enää saa häntä

nähdä."

Sherlock Holmes kuunteli tätä omituista kertomusta hyvin hartaasti.

"No, mitä te teitte?" kysyi hän.

"Minä sähköitin Cambridgeen saadakseni tietää, oliko hänestä siellä kuultu mitään. Vastauksen sain. Kukaan ei ollut häntä nähnyt eikä kuullut hänestä."

"Olisiko hän voinut päästä takaisin Cambridgeen?"

"Olisi, yöjunassa — se lähtee klo 10.15."

"Mutta, teidän olette saanut selville, ettei hän ole matkustanut sillä?"

"Ei, häntä ei ole nähty."

"Mitä te sitten teitte?"

"Minä sähköitin lordi Mount-Jamesille?"

"Miksi juuri hänelle?"

"Godfrey on orpo ja lordi Mount-James on hänen lähin sukulaisensa — hänen enonsa luullakseni."

"Vai niin. Tuo saattaa asian uuteen valoon. Lordi Mount-James on Englannin rikkain mies."

"Niin olen kuullut Godfreyn sanovan."

"Ja teidän ystävänne on hänen läheinen sukulaisensa?"

"Hänen perillisensä, ja ukko on lähes 80 vuoden vanha ja luuvalon murtama sitäpaitsi. Hänen kerrotaan voivan liiduta biljaardikeppinsä rystysillään. Hän ei ole milloinkaan lainannut Godfreylle killinkiäkään, hän on nimittäin suuri saituri, mutta Godfrey saa kyllä kaiken vielä aikanaan."

"Oletteko saanut lordi Mount-Jamesilta vastausta?"

"En."

"Mitä syytä olisi ystävällänne mahdollisesti voinut olla mennä lordi Mount-Jamesin luo?"

"Olihan olemassa jotakin, jonka vuoksi hän oli levoton edellisenä iltana, ja jos se koski joitakin raha-asioita, niin onhan mahdollista, että hän kääntyi lähimmän omaisensa puoleen, jolla niitä on riittävästi, vaikka kuulemani mukaan hänellä ei juuri ollut suuria toiveita sillä taholla. Godfrey ei pitänyt ukosta. Hänen puoleensa ei hän olisikaan kääntynyt, jos hän muuten olisi saanut asian selvitettyksi."

"No, tuosta me piankin voimme saada selvän. Jos ystävänne on matkalla sukulaisensa, lordi Mount-Jamesin luo, niin miten selitätte tuon parrakkaan miehen myöhäisen käynnin ja ystävänne liikutetun mielentilan?"

Cyril Overton painoi kätensä otsalleen. "Minä en voi sitä selittää", sanoi hän.

"No, no, minulla on joutavaa aikaa tänäpäivänä ja ilolla teen, mitä voin", sanoi Holmes. "Vakavasti neuvon teitä olemaan ryhtymättä kilpailun valmistuksiin ilman häntä. Tuon syyn on täytynyt, kuten sanoitte, olla ehdottomasti pakottava, joka sai hänet poistumaan näin omituisella tavalla. Menkäämme yhdessä hotelliin saadaksemme nähdä, onko ovenvartijalla mitään uutta sanottavaa."

Sherlock Holmes oli kerrassaan mestari saamaan yksinkertaiset ihmiset puhumaan vapaasti ja pakottomasti, ja Godfrey Stauntonin huoneessa hän hyvin pian sai tietää kaiken, mitä ovenvartijalla oli kerrottavaa. Edellisenä iltana käynyt mies ei ollut mikään herra, eikä myöskään mikään työmies. Hän oli vain, kuten ovenvartija sanoi, tuollaisia "keskiluokan ihmisiä", noin 50 vuoden ikäinen, harmaapartainen, kalpea ja vaatimattomasti puettu mies. Hänkin näytti liikutetulta. Ovenvartija oli huomannut hänen kätensä tärisevän antaessaan kirjettä. Godfrey Staunton oli pistänyt kirjeen taskuunsa. Staunton ei ollut antanut kättä hänelle eteisessä. He olivat keskenään puhuneet muutamia sanoja, joista ovenvartija oli kuullut sanan "aikaa". Sen jälkeen olivat he rientäneet pois, kuten aikaisemmin on kerrottu. Eteisen kello oli silloin puoli yksitoista.

"Odottakaa", sanoi Holmes ja istuutui Stauntonin sänkyyn, "te olette päivä-vartija, vai kuinka?"

"Niin olen, minä menen pois klo 11."

"Yövärtija ei nähnyt arvatenkään mitään?"

"Ei. Teatterista tuli muudan joukkue myöhään kotiin. Muita ei ketään."

"Olitteko palveluksessa koko eilisen päivän?"

"Olin."

"Tuliko herra Stauntonille kirjeitä tai sähkösanomia?"

"Tuli sähkösanoma."

"Sepä hauskaa! Mihin aikaan?"

"Kuuden ajoissa."

"Missä herra Staunton otti sen vastaan?"

"Täällä omassa huoneessaan."

"Avasiko hän sen teidän läsnäollessa?"

"Avasi; odotin saadakseni tietää, tulisiko siihen vastausta."

"Veittekö te sen?"

"En. Hän vei sen itse."

"Mutta hän kirjoitti sen teidän läsnäollessanne?"

"Niin kirjoitti. Minä seisoin ovella ja hän kirjoitti sen tuolla pöydällä ollen selin minuun. Saatuaan sen kirjoitetuksi, sanoi hän: 'Hyvä, minä vien sen itse'."

"Millä hän kirjoitti?"

"Musteella."

"Oliko sähkösanomalomake joku näistä, joita on tässä pöydällä?"

"Se oli siinä päällimmäisenä."

Holmes nousi ylös, otti lomakkeet, vei ne ikkunan luo ja tutki päällimmäistä tarkoin.

"Olipa vahinko, ettei hän kirjoittanut lyijykynällä", sanoi hän pannen ne pois pettyneenä. "Usein olen huomannut lyijykynän jäljen paperinkin läpi, ja tuo seikka on hajoittanut monta onnellistakin avioliittoa. Tässä en kuitenkaan voi huomata mitään jälkiä. Ilokseni huomaan hänen käyttäneen leveäkärkistä kynää, ja olenpa melkein varma siitä, että imupaperista löydämme joitakin jälkiä. Aivan oikein, tässähän niitä onkin!"

Hän otti paperin, käänsi sen toisin päin ja saimme selville seuraavat sanat: "Auta meitä Jumalan tähden."

"Tämä on siis tuon sähkösanoman loppua, jonka Godfrey Staunton lähetti muutamia tunteja ennen häviämistään. Ainakin kuusi sanaa puuttuu sähkösanomasta, mutta mitä siitä on nähtävissämme, osoittaa nuoren miehen nähneen uhkaavan vaaran lähestyvän, jota vastaan joku voi häntä suojella. 'Meitä', huomatkaa! Joku toinen henkilö on myöskin osallinen asiaan. Kukaan muu se ei voi olla kuin tuo kalpea, parrakas mies, joka myöskin näytti hermostuneelta. Missä suhteessa on siis Staunton tuohon parrakkaaseen mieheen? Ja kuka on tuo kolmas henkilö, jolta he kumpikin pyytävät apua uhkaavassa vaarassa?"

"Meidän on vain otettava selko siitä, kenelle sähkösanoma oli osoitettu", virkoin minä.

"Aivan oikein, rakas ystävä. Tuo epäilemättä syvämietteinen ajatus juolahti jo minunkin mieleeni. Mutta muistit kai, että jos menet sähkölennätinkonttoriin katsomaan jollekin henkilölle annetun sähkösanomakuitin jäljellä olevaa osaa, niin virkamiehet eivät juuri halua noudattaa pyyntöäsi. Virkavaltaisuus on tällaisissa asioissa hyvin suuri. En kuitenkaan epäile, ettemme voi saavuttaa päämaaliamme viekkauksella. Tahdon tässä teidän läsnäollessanne, herra Overton, katsella näitä papereita, jotka hän on jättänyt pöydälleen."

Siinä oli joukko kirjeitä, laskuja ja muistiinpanokirjoja, jotka Holmes selaili läpi nopein, hermostunein

liikkein ja läpätunkevin katsein. "Ei mitään huomiota ansaitsevaa", sanoi hän lopuksi. "Tuota noin, teidän ystäväne oli kai terve nuori mies — häntä kai ei mikään vaivannut?"

"Terve kuin pukki."

"Oletteko milloinkaan nähnyt hänen sairastavan?"

"En kuunaan. Kerran oli hän vuoteen omana potkusta, jonka hän sai pelissä, ja kerran hän niukautti polvensa, mutta se ei merkinnyt mitään."

"Ehkäpä hän kuitenkin ei ollut niin terve kuin oletitte. Minä luulen hänen sairastavan jotakin salaista tautia. Luvallanne pistän muutamia näistä papereista taskuuni siltä varalta, että niistä tutkimuksessamme mahdollisesti voi olla jotakin hyötyä."

"Odottakaa hetkinen, vielä hetkinen!" kuului vaivalloinen ääni, ja kun me katsahdimme sinne päin, näimme ovella omituisen näköisen pienen ukon. Hänellä oli päällään kulunut musta puku, päässään karkea, hyvin leveälierinen hattu ja kaulassaan valkoinen kaulaliina; hänen ulkomuotonsa muistutti yksinkertaista maalaispappia tai hautaustoimiston palvelijaa. Mutta huolimatta hänen omituisesta ulkoasustaan oli hänen äänessään terävä sävy ja hänen esiintymisensä osoitti tarmokkaisuutta, joka ehdottomasti veti huomion puoleensa.

"Kuka te olette ja millä oikeudella te liikuttelette Stauntonin papereita?" kysyi hän.

"Olen yksityissalapoliisi ja koetan ottaa selvää hänen katoamisestaan."

"Vai niin, vai olette te yksityisetsivä, ja kenen kutsusta te nyt työskentelette?"

"Tämä herra on Stauntonin ystävä ja hänet oli Scotland Yardista neuvottu luokseni."

"Kuka te olette, hyvä herra?"

"Nimeni on Cyril Overton."

"Te olette siis sama, jolta sain sähkösanoman. Minä olen lordi Mount-James. Tulin tänne ensimmäisessä Bayswater omnibuksessa. Vai niin, vai olette te kutsunut etsivän?"

"Olen."

"Ja aiotteko suorittaa kustannuksetkin?"

"Luulen ystäväni Godfrey'n, saatuamme hänet käsiimme, mielellään suorittavan ne."

"Mutta ellei häntä milloinkaan löydetä, entä sitten? Miten sitten käy?"

"Siinä tapauksessa varmaankin hänen omaisensa —."

"Se ei tule ollenkaan kysymykseenkään, hyvä herra", tiuskasi pikku mies. "Älkää toivoko minulta killinkiäkään, ei niin killinkiäkään. Ymmärrättekö, herra etsivä? Olen tuon nuoren miehen ainoa omainen, enkä minä siinä suhteessa rupea mihinkään. Jos hän jotakin kuvittelee, niin johtuu se siitä, etten milloinkaan ole rahoja tuhlanut, enkä aio ruveta sitä nytäkään tekemään. Noista papereista, joita te niin välinpitämättömästi käsittelette, tahdon vain sanoa, että jos niiden joukossa on jotakin arvokasta, niin saatte tehdä tarkan tilin siitä, mitä niillä toimitatte."

"Hyvä, hyvä", virkkoi Sherlock Holmes. "Ehkä kuitenkin saan kysyä, oletteko te itse mahdollisesti saanut selville tämän nuoren miehen nykyisen olinpaikan?"

"En. Hän on kyllin suuri ja vanha pitääkseen itse huolta itsestään, ja jos hän on niin typerä, että hän saattaa itsensä turmioon, niin kieltäydyn jyrkästi ryhtymästä häntä etsimään."

"Ymmärrän teidän asemanne täydellisesti", sanoi Holmes ivallisesti. "Ehkä te ette oikein ymmärrä minua. Godfrey Staunton kuuluu olleen varaton mies. Jos hänet on ryövätty, ei sitä ole tehty hänen omaisuutensa anastamisen tarkoituksessa. Huhu teidän rikkaudestanne on levinnyt ulkomaillekin, lordi Mount-James, ja mahdollista on, että joku ryövärijoukkue on viekoitellut sisarenpoikanne pauloihinsa, saadakseen häneltä joitakin tietoja teidän talostanne, tavoistanne ja kassakaapistanne."

Vastenmielisen, pienen vieraamme kasvot muuttuivat yhtä valkeiksi kuin hänen kaulaliinansa.

"Taivahan Jumala! En voinut tuollaista ollenkaan ajatellakaan. Millaisia pirullisia roistoja niitä onkaan maailmassa! Mutta Godfrey on hieno poika, kelpo poika. Ei mikään voi pakottaa häntä ilmaisemaan vanhan enonsa asioita. Tänä iltana vielä viedään pöytähopeat pankkiin. Sillä välin, herra etsivä, älkää säästäkö vaivojanne! Tehkää kaikki voitavanne hänen löytämiseksensä. Mitä taas rahoihin tulee, no

niin, jos tulee kysymykseen joku viitonen tai kymppi, niin antaa mennä; voitte kääntyä puoleeni."

Mutta mitään tärkeämpiä tietoja ei jalosukuinen saituri voinut meille antaa, sillä hän tiesi perin vähän sisarenpoikansa yksityisestä elämästä. Ainoana lähtökohtana meillä oli tuon sähkösanoman loppu, ja kädessään jäljennös siitä alkoi Holmes etsiä ketjun toista rengasta. Lordi Mount-James oli jo poistunut, ja Overton oli mennyt keskustelemaan toisten jalkapallonpelaajien kanssa kovasta onnesta, joka häntä oli kohdannut.

Hotellin lähellä oli sähkölennätinkonttori. Me pysähdyimme sen eteen.

"Täytyy koettaa, Watson", sanoi Holmes. "Jos meillä olisi asianomainen valtakirja, niin voisimme vaatia kuittikirjoja nähdäksemme, mutta niin pitkälle emme vielä ole päässeet. En luule heidän tällaisessa liikepaikassa muistavan outojen henkilöiden näköä. Koettakaamme!"

"Pyydän anteeksi, että tulen vaivaamaan", sanoi hän rakastettavimmalla äänellään pöydän takana olevalle nuorelle naiselle: "Varmaankin olen erehtynyt eilen lähettämässäni sähkösanomassa. En ole saanut vastausta ja sen vuoksi epäilen, että mahdollisesti unhotin nimeni pois sähkösanoman alta. Voittekohan te ehkä sanoa, onko niin käynyt?"

Nuori neitonen aukaisi kuittikirjan.

"Mihinkä aikaan sen lähetitte?"

"Kenelle?"

Holmes pani sormen huulilleen ja katsoi minuun. "Viimeiset sanat olivat: 'Jumalan tähden'", kuiskasi hän varmasti; "olen hyvin levoton, kun en ole saanut vastausta."

Nuori neitonen irroitti yhden lomakkeista.

"Tässä se on. Nimeä siinä ei näy olevan", sanoi hän levittäen sen tiskille.

"Senpävuoksi minä en sitten ole saanut vastauksiaan", sanoi Holmes. "Kylläpä minä olinkin typerä! Hyvästi, neiti, tuhannet kiitokset avustanne." Kadulle päästyämme nauroi Holmes oikein makeasti.

"Entä nyt?" kysäsin minä.

"Meillä on menestystä, paras ystävä, meillä on menestystä. Minulla oli seitsemän eri suunnitelmaa saadakseni nähdä tuon sähkösanoman, mutta en uskaltanut toivoakaan, että ensimmäinen yritykseni onnistuisi."

"Ja mitä siitä hyödyit?"

"Löysin lähtökohdan tutkimuksellemme", sanoi Holmes ja vihelsi ajurin. "King's Crossin asemalle."

"Lähdemmekö siis matkalle?"

"Meidän täytyy pistäytyä Cambridgessä. Kaikki saamani tiedot näyttävän viittaavan siihen suuntaan."

"Sanopas minulle", kysäsin ajaessamme Grays Inn Roadilla, "aavistatko ollenkaan, miksi Staunton katosi? En luule aikaisempain tapausten joukossa olevan yhtään, jossa perusteet ovat näin hämärät. Sillä et kai sinäkään luule sellaista, että hänet ryövättiin tarkoituksessa pakottaa häntä antamaan tietoja rikkaasta enostaan?"

"Minun täytyy tunnustaa, rakas Watson, ettei sellainen selitys tunnu minusta kovinkaan uskottavalta. Keksin sen vain siksi, että saisin tuon iljettävän vanhan herran asiaan kiintymään."

"Siinä onnistuitkin. Mutta mitä olet nyt suunnitellut?"

"Minulla on useampiakin suunnitelmia. Sinun täytyy tunnustaa sen olevan ihmeellistä ja merkitsevää, että tapahtuma sattuu jalkapallokilpailun edellisena päivänä juuri sellaiselle miehelle, jonka läsnäolo tuntuu olevan aivan välttämätön puolueen voitolle. Se voi luonnollisesti olla sattumakin, mutta kummalliselta se kaikessa tapauksessa tuntuu. Amatööri-urheilussa ei käytetä vedonlyöntiä, mutta katsojat lyövät vetoja keskenään melkoisen suurista summista, ja ehkäpä jonkun kilpailuunosantajan katoaminen hyödyttää muutamia. Se on yksi selitys. Toinen, joka myöskin tuntuu hyvin luonnolliselta, on, että nuori miehemme tosiaan on suuren omaisuuden perillinen, vaikka hänen varansa tätä nykyä ovatkin hyvin vähäiset eikä ole ollenkaan mahdotonta, että häntä pidetään vangittuna, ja toivotaan saatavan kunnan lunnaat hänen vapauttamisestaan."

"Noissa luuloissasi et ota sähkösanomaa ollenkaan huomioon."

"Aivan oikein, Watson. Sähkösanoma on yhä edelleenkin ainoa suoranainen tekijä, joka meillä on hallussamme, emmekä saa kääntää huomiotamme siitä pois. Nyt olemme matkalla Cambridgeen, saadaksemme tarkempia tietoja sähkösanoman tarkoituksesta. Tutkimustemme tie on tätä nykyä vielä hämärän peitossa, mutta suuresti minua hämmästyttäisi, elleimme iltaan mennessä olisi saaneet asiaa selville tai ainakin tulleet hyvälle tolalle."

Saapuessamme vanhaan yliopistokaupunkiin oli jo pimeä. Holmes otti asemalta ajurin ja käski miehen ajaa tohtori Leslie Armstrongin talolle. Muutamia minuutteja myöhemmin pysähdyimme erään vilkasliikkeisen kadun varrella olevan suuren talon edustalle. Molemmat astuimme taloon, ja pitkän odotuksen jälkeen pääsimme viimeinkin vastaanottohuoneeseen, jossa tapasimme tohtorin istumassa muutaman pöydän ääressä.

Viime aikoina olin niin vähän seurannut tapahtumia omalla varsinaisella toiminta-alallani, etten ollenkaan tuntenut Leslie Armstrongin nimeä. Nyt olen tullut tietämään, että hän oli Cambridgen lääkeopillisen tiedekunnan etevimpiä asiantuntijoita ja eurooppalaista mainetta nauttiva tiedemies. Mutta vaikka en tuntenutkaan hänen tieteellistä kuuluisuuttansa, en voinut olla saamatta omituista vaikutusta miehen ulkonäöstä, hänen kulmikkaista, suurista kasvoistaan, tuuheiden kulmakarvojen alta tuijottavasta katseestaan j.n.e. Hän oli varmaankin lujaluonteinen, valpas ja älykäs, korskea, askeettinen, varovainen ja pelättävä — jotka ominaisuudet luulin voivani lukea tohtori Leslie Armstrongin ulkomuodosta. Hän piti kädessään ystäväni nimikorttia ja vastaanottaessaan meidät ei hänen synkät kasvonsa olleet kovinkaan ystävällisen näköiset.

"Olen kuullut teidän nimenne, herra Sherlock Holmes, ja teidän ammattinne, jota en millään tavalla hyväksy."

"Niin ollen yhtyy mielipiteeseenne jokainen rikosentekijä tässä maassa", vastasi ystäväni levollisesti.

"Niin kauan kuin toimintanne koskee vain rikosten selville saamista, täytyy sille jokaisen ajattelevan yhteiskunnan jäsenen luonnollisesti antaa tunnustuksensa, vaikka minä en voi käsittää, miksi ei virallinen koneisto olisi siihen kylliksi riittävä. Sitä vastoin voidaan pätevistä syistä moittia teidän menettelyänne senvuoksi, että te tuppaudutte yksityisten ihmisten salaisuuksiin, pengotte esiin perheasioita, joiden pitäisi antaa hautautua unholaan, ja vaivaatte henkilöitä, jotka ovat tiukemmassa työssä kuin te itse. Tällä hetkellä pitäisi minun kirjoittaa väitöskirjaa sen sijaan, että puhelen teidän kanssanne."

"Kieltämättä, herra tohtori, ja kuitenkin on puhelu ehkä osoittautuva tärkeämmäksi kuin väitöskirja. Muuten, pyydän saada teille ilmoittaa, että me juuri teemmekin päinvastaista kuin se, mistä nyt muistutitte, sillä mehän juuri ehkäisemme yksityisiä asioita joutumasta julkisuuteen, joka välttämättä olisi seurauksena, jos asia joutuisi virallisen poliisin käsiin. Te kai pidätte minua vapaaehtoisena vakoilijana, joka kulkee maan säännöllisten joukkojen edellä. Olen tullut teiltä jonkun verran kyselemään Godfrey Stauntonista."

"No mitä hänestä?"

"Tunnette kai hänet?"

"Hän on hyvä ystäväni."

"Oletteko kuullut, että hän on kadonnut?"

"Todellako!" Tohtorin kasvoissa ei voinut huomata mitään muutosta.

"Hän poistui hotellistaan eilisiltana, eikä hänestä sen koommin ole mitään kuulunut!"

"Kai hän tulee vielä takaisin."

"Huomenna on yliopiston suuri jalkapallokilpailu."

"Minä en ollenkaan suosi noita lapsellisia leikkejä. Miehen kohtalo minua kyllä huolettaa, sillä minä pidän hänestä paljon. Jalkapallokilpailu ei kuulu minuun ollenkaan."

"Voin siis toivoa apuanne Stauntonin kohtaloa tutkiessani. Tiedätkö missä hän on?"

"Luonnollisesti en."

"Ettekö ole nähnyt häntä tänään?"

"En."

"Oliko herra Staunton terve?"

"Aivan terve."

"Onko hän milloinkaan sairastanut?"

"Ei ikinä."

Holmes levitti erään paperin tohtorin eteen. "Sitten ehkä tahdotte olla hyvä ja selittää, mikä tämä kuitattu 13 punnan lasku on, jonka Godfrey Staunton viime kuussa on maksanut tohtori Leslie Armstrongille Cambridgestä. Löysin sen hänen paperiensa joukosta."

Tohtori punastui suuttumuksesta.

"En näe mitään syytä, jonka vuoksi rupeaisin selityksiä antamaan, herra Holmes."

Holmes pisti laskun takaisin lompakkoonsa. "Jos kerran pidätte parempana antaa selityksenne julkisesti, niin sen kyllä vielä saatte tehdä ennemmin tai myöhemmin", sanoi hän. "Olen jo sanonut, että voin pitää salassa sellaista, jota toisten on pakko saattaa julkisuuteen ja tekisitte viisaammin, jos uskoisitte asian kokonaan minulle."

"Minä en tiedä mitään koko asiasta."

"Oletteko saanut mitään tietoa herra Stauntonilta Lontoosta?"

"En tietystikään."

"Herranen aika, tuohon sähkölennätinlaitokseen ei voi enää ollenkaan luottaa." Holmes huokaisi syvään. "Godfrey Staunton lähetti teille eilisiltana klo 6.15 Lontoosta hyvin tärkeän sähkösanoman, joka epäilemättä yhtyy hänen katoamiseensa, ettekö ole sitä vieläkään saanut. Se on kauheaa. Menen heti sähkölennätinkonttoriin tekemään siitä valituksen."

Tohtori Leslie Armstrong hyökkäsi ylös tuolistaan ja hänen synkät kasvonsa olivat tulipunaiset raivosta.

"Pyydän teitä poistumaan huoneestani", sanoi hän. "Sanokaa päämiehellenne, lordi Mount-Jamesille, etten tahdo olla missään tekemisissä hänen enkä hänen asiamiestensä kanssa. Ei sanaakaan enää, hyvä herra!" Hän soitti kiivaasti kelloa. "John, näytä näille herroille tietä." Ankaran näköinen palvelija ohjasi meidät ovelle, ja me olimme taas kadulla. Holmes purskahti nauramaan.

"Tohtori Leslie Armstrong on kieltämättä tarmokas ja lujaluonteinen mies", sanoi hän. "En ole tavannut ketään, joka, jos hän vain käyttäisi lahjojaan kelpo tavalla, paremmin sopisi täyttämään kuuluisan Moriartyn jälkeensä jättämää tyhjää sijaa. Ja nyt, Watson poloinen, olemme hylättyinä ja ystävittä tässä epäystävällisessä kaupungissa, josta emme voi poistua, elleimme tahdo luopua yrityksestämme. Tuo pienoinen hotelli tässä Armstrongin taloa vastapäätä on meille ja meidän puuhillemme erittäin sopiva. Mene sinä vuokraamaan meille sieltä kadun puolinen huone ja varustelee, mitä yöksi tarvitsemme. Minä taas puolestani koetan sillä aikaa ottaa asioista vähän selkoa."

Hänen tutkimuksensa veivät kuitenkin enemmän aikaa kuin hän oli arvannutkaan, sillä kello oli jo lähes 9, ennen kuin hän saapui hotelliin. Hän oli kalpea ja alakuloinen, hänen vaatteensa olivat pölyiset ja hän oli aivan nääntynyt nälästä ja väsymyksestä. Kylmä illallinen oli pöydällä ja kun Holmes oli tyydyttänyt nälkensä ja sytyttänyt piippunsa oli hän valmis katselemaan asiaa puoleksi leikkilliseltä ja filosofiselta kannalta, joka tapa hänelle olikin ominaista silloin kun hänellä oli vastoinkäymisiä. Vaununpyörien kolina sai hänet hypähtämään ikkunaan katsomaan. Kaasulyhdyn valossa näimme tohtorin oven edessä umpivaunut, joiden eteen oli valjastettu pari komeaa hevosta.

"Ne olivat poissa kolme tuntia", sanoi Holmes; "kello puoli seitsemän ne lähtivät ja nyt ne ovat taas täällä. Se merkitsee 15-20 kilometrin matkaa, ja sen hän tekee kerran tai kahdesti päivässä."

"Ammattiaan harjoittavalle lääkärille se ei ole mitään tavatonta."

"Mutta Armstrong ei ole oikeastaan mikään toimiva lääkäri. Hän on yliopiston opettaja ja neuvonantajalääkäri, mutta vähät hän välittää yleisestä sairaiden vastaanotosta, joka luonnollisesti supistaisi hänen kirjallista toimintaansa. Miksi tekee hän siis näitä pitkiä matkoja, joiden täytyy olla hyvin rasittavia hänelle, ja kenen luona hän käy?"

"Hänen kuskinsa —"

"No hyvänen aika, Watson, etkö luule minun ensiksi kääntyneen hänen puoleensa? En tiedä, tekikö hän sen ilkeydestä, vai isäntänsäkö käskystä, mutta hän usutti koiran päälleni. Ei koira, eikä mieskään näkynyt pitävän keppini laadusta, ja niin ollen sai asia jäädä sikseen. Mutta tämän välinäytöksen jälkeen oli välimme muuttunut kireäksi eikä enemmistä tutkimuksista niin ollen tullut mitään sillä taholla. Kaikki mitä olen saanut tietää, kertoi minulle muudan ystävällinen kaupunkilainen täällä hoteliin pihalla. Hän kertoi tohtorin elämäntavoista ja hänen jokapäiväisistä matkoistaan. Ja ikäänkuin hänen sanojensa vakuudeksi ajoivat vaunut samassa hetkessä ovelle."

"Etkö voinut seurata niiden jäljessä?"

"No, Watson! Sinähän olet oikein nerokkaalla päällä tänä iltana. Tuo johtui kyllä minullekin mieleen. Niinkuin ehkä sinäkin huomasit, on tässä hotellin vieressä polkupyöräkauppa. Minä hyökkäsin sinne ja ennätin lähteä liikkeelle ennen kuin vaunut kokonaan katosivat näkyvistäni. Minä saavutin ne pian ja seurasin sitten niiden jäljessä sopivan matkan päässä, kunnes pääsimme kaupungin ulkopuolelle. Mutta tuskin olimme päässeet maantielle, kun tapahtui kiusallinen tapahtuma. Vaunut pysähtyivät, tohtori astui niistä ulos ja tuli nopeasti luokseni. Pirullisesti hymyillen sanoi hän pelkäävänsä tien olevan kapean, mutta arveli, ettei hänen vaununsa sentään estä polkupyörällä ohitse pääsemistä. En voi mitään ihailla enempää kuin hänen esiintymistapaansa. Minä ajoin heti vaunujen ohi ja jatkoin sitten muutamia kilometrejä pitkin valtatieltä, sitten pysähdyin sopivalle paikalle odottamaan vaunujen tuloa. Mutta minä en nähnyt niistä enää vilahdustakaan, ja selvää niin ollen oli, että ne olivat kääntyneet jollekin näkemistäni syrjäiteistä. Minä ajoin takaisin, mutta vaunuja ei näkynyt, ja nyt, kuten näet, ovat ne palanneet takaisin. Luonnollisesti ei minulla alkujaan ollut vähintäkään syytä olettaa näiden matkojen aiheutuvan Godfrey Stauntonin katoamisesta, ja selville niistä tahdoinkin päästä vain siksi, että kaikki, mikä koskee tohtori Armstrongia tätä nykyä, on meille tärkeää; mutta nyt kun huomaan hänen niin tarkoin pitävän silmällä jokaista, joka seuraa häntä, tuntuu asia minusta yhä tärkeämmältä, enkä aio tyytyä, ennen kuin olen saanut asian selville."

"Voimmehan seurata hänen jälkiään huomenna."

"Niinkö arvelet? Se ei ole niinkään helppoa kuin sinä näytät luulevan. Tunnetko maisemat täällä Cambridgeshiressä? Ne eivät ollenkaan sovi sille, ken tahtoo piilottautua. Koko tuo seutu, jossa minä tänä iltana kuljin, on tasaista ja puutonta kuin kämmeneni, eikä mies, jonka jälkiä seuraamme, ole mikään lampaanpää, kuten hän tänä iltana selvään osoitti. Sähkötin Overtonille Lontooseen ja pyysin häntä ilmoittamaan meille, jos asia joutuu muulle kannalle Lontoossa, ja sillä välillä on meidän keskitettävä huomiomme tohtori Armstrongiin, jonka nimen sain Stauntonin sähkösanomasta niin vikkellästi selville tuon sähkösanomakonttorin kohteliaan neitosen avulla. Armstrong tietää nuoren miehen olinpaikan — sen voin vaikka vanhoa — ja jos hän sen kerran tietää, olemme itse syyppäät, elleimme mekin saa sitä tietää. Nyt hänellä kyllä on valtit kädessään, mutta kuten tiedät, Watson, ei minun tapani ole heittää asioita sikseen."

Seuraava päivä ei vienyt meitä lähemmäksi asian ratkaisua. Aamiaisen jälkeen sai Holmes kirjeen, jonka hän hymyillen ojensi minulle.

"Hyvä herra", niin siinä sanottiin, "voin vakuuttaa teidän turhaan menettävän aikaanne minua vakoilemalla. Vaununi peräseinässä, kuten eilen kaiketikin huomasitte, on ikkuna, ja jos teidän mielenne tekee lähteä 30 kilometrin pituiselle polkupyöräretkelle, jonka jälkeen taas olette samalla paikalla kuin lähtiessännekin, niin seuratkaa vain minua. Kuitenkin voin teille ilmoittaa, ettei tekojeni vakoileminen millään tavalla voi auttaa herra Godfrey Stauntonia, ja tiedän teidän parhaiten palvelevan mainittua herraa siten, että heti palaatte takaisin Lontooseen ja ilmoitatte päämiehellenne, ettette kykene saamaan hänen olinpaikkaansa selville. Kulutatte turhaan aikaanne Cambridgesissa. Kunnioituksella *Leslie Armstrong*."

"Tuo tohtori on ainakin rehellinen ja suora vastustaja", sanoi Holmes. "Hän kiihoittaa uteliaisuuttani, enkä lähde täältä ennen kuin olen saanut asian selville."

"Hänen vaununsa ovat ovella", sanoin minä. "Nyt hän nousee niihin. Hän katsahti ikkunaamme vaunuihin noustessaan. Koetanko onneani polkupyörällä?"

"Älä, älä, rakas Watson. Vaikka kunnioitankin sinun luontaista teräväjärkisyttäsi, en kuitenkaan arvele sinun kykenevän kilpailemaan arvokkaan tohtorin kanssa. Arvelen kyllä pääseväni päämaaliin yksinänikin. Sen vuoksi täytyy minun jättää sinut yksiksesi, sillä jos kaksi muukalaista yhtä-äkkiä ilmestyy samaan aikaan uinuvalla maaseudulle, voi se antaa aihetta tarpeettomaan puheeseen. Ehkäpä hoksaat jotakin, jolla voit aikaasi kuluttaa tässä kunnioitettavassa kaupungissa, ja ennen iltaa arvelen voivani tuoda jo parempia tietoja."

Vielä kerran pettyi ystäväni. Hän palasi iltasella väsyneenä ja saamatta mitään aikaan.

"Päiväni on mennyt hukkaan, Watson. Saatuani selville, minne päin tohtori aina ajaa, olen kuluttanut päiväni käymällä kaikissa kylissä sillä puolella Cambridgeä. Olen tutkinut melkoisen laajan alueen: Chestertonin, Histonin, Waterbeachin ja Oakingtonin kylät, mutta tuloksetta. Kahden hevosen vetämien vaunujen esiintyminen ei voi olla herättämättä huomiota niin rauhallisissa seuduissa. Tohtori on vieläkin voitolla. Onko minulle tullut sähkösanomaa?"

"On; minä avasin sen. Tässä se on: 'Kysykää Pompeytä Jeremy Dixonilta, Trinity Collegessä'. Minä en ymmärrä siitä rahtuakaan."

"Mutta minäpä ymmärrän. Se on ystävältäme Overtonilta ja on vastaus kysymykseeni. Lähetän aivan paikalla kirjelijun herra Jeremy Dixonille, ja sittenhän on kumma, ettei onni käänny meille myötäiseksi. Tuota noin, oletko kuullut mitään jalkapallokilpailusta?"

"Iltalehdessä on tarkka kertomus siitä. Oxford on voittanut. Viimeinen lause kirjoituksessa kuuluu: 'Vaaleansinisten tappio on kokonaan pantava sen syyksi, että Godfrey Staunton niin odottamattomalla tavalla katosi. Häntä kaivattiin joka hetki. Yhtymisen puute kolmanneljänneksen linjalla sekä heidän heikkoutensa niin hyvin puolustuksessa kuin vastustuksessa tekivät vaaleansinisen puolueen ponnistukset kerrassaan mitättömiksi'."

"Overtonin arvelut ovat siis toteutuneet", sanoi Holmes. "Omasta puolestani yhdyin tohtori Armstrongin mielipiteeseen, että jalkapallo-ottelut eivät ollenkaan kuulu alaani. Mennään aikaisin maata tänään, Watson; huomisen päivän arvelen tuovan mukanaan paljon tapahtumia."

Kauhistuini seuraavana aamuna nähdessäni Holmesin, sillä hän istui kamiinin ääressä morfiiniruisku kädessään. Tämän pienen esineen tiesin kuuluvan hänen ainoaan luonteensa heikkouteen, ja nähdessäni sen kiiluvan hänen kädessään, pelkäsin pahinta. Hän nauroi hämmästykselleni ja pani sen pöydälle.

"Älä ole ollenkaan levoton, ystäväni. Tämä ei tällä kertaa ole mikään ase pahan palveluksessa, vaan saamme siitä päin vastoin avaimen, jolla ratkaisemme arvoituksen. Tähän ruiskuun panen kaikki toivoni. Palasin juuri pieneltä tiedusteluretkeltä, ja kaikesta päättäen näyttää lopusta tulevan hyvä. Syö oikein kelpo aamiainen, Watson, sillä arvelen tänä päivänä löytäväni tohtori Armstrongin jäljet, ja kun ne kerran vainuan, aion nälästä ja väsymyksestä huolimatta seurata häntä hänen piilopaikkaansa."

"Siinä tapauksessa", sanoin minä, "täytyy meidän ottaa aamiainen mukaamme, sillä hän on aikaisin liikkeessä tänä aamuna. Hänen vaununsa ovat jo ovella."

"Ei se tee mitään. Antaa hänen vain mennä. Hänen täytyy olla äärettömän viekas voidakseen minua enää eksyttää. Tule syötyäsi mukaani, niin esitän sinut eräälle etevälle poliisille, joka on etevä specialisti sellaisessa työssä, joka meillä on edessämme."

Tultuamme pihalle, seurasin Holmesia talliin, jossa hän avasi pilttuun oven ja talutti sieltä esiin matalajalkaisen, luppakorvan, ruskeapilkkuisen koiran, joka oli jäniskoiran ja kettukoiran sekoitusta.

"Saanko esittää sinut Pompeyille", sanoi hän. "Pompey on paikkakunnan paras vainukoira, eikä liian sukkela käännteissään, kuten sen ruumiinrakennuskin selvästi osoittaa, mutta kerrassaan uupumaton seuraamaan jälkiä. No, niin, Pompey, sinä et ole perin nopea, mutta luulen sinun sittenkin olevan liian nopea keski-ikäiselle lontoolaiherralle, jonka vuoksi rohkenen kiinnittää tämän nahkahihnan kaulanauhaasi. Ja nyt, poikani, lähdepäs nyt näyttämään meille, mihin sinä kykenet." Hän talutti sen kadun toisella puolella olevalle tohtorin ovelle. Koira nuuski hetken aikaa ja hyökkäsi sitten katua pitkin kimakasti ulisten.

"Mitä sinä olet tehnyt, Holmes?" kysäsin minä.

"Vain vanhan, kuluneen tempun, joka kuitenkin oli hyödyllinen tällä kertaa. Käväisin tänä aamuna tohtorin pihassa ja ruiskutin anisliuosta hänen vaunujensa takapyöriin. Vainukoira seuraa aniksen hajua vaikka maailman ääriin, ja tohtori Armstrongin täytyy ajaa tuonenjoen yli, jos hän mieli haihduttaa meidät jäljiltä. Sitä viekasta roikaletta! Tällä paikalla hän pääsi näkyvistäni tuonnoissa iltana."

Koira poikkesi valtatieltä heinää kasvavalle niitylle. Puolta kilometriä kauempana aukeni toinen leveä tie, ja jäljet kääntyivät äkkiä oikealle kaupunkia kohti, josta juuri olimme lähteneet. Tie kääntyi kaupungissa etelään päin ja jatkui sitten aivan päinvastaiseen suuntaan kuin lähtiessämme olimme kulkeneet.

"Tämän kierroksen hän siis on tehnyt yksistään meidän tähtemme", sanoi Holmes. "Ei ole siis ollenkaan ihmeellistä, etteivät tutkimukseni noissa kylissä johtaneet mihinkään tuloksiin. Tohtori on menetellyt tosiaankin taitavasti, ja hauska olisi tietää, mikä on syy tähän näin hyvästi järjestettyyn petokseen. Tuossa oikeallamme on kai Trumpingtonin kylä. Ja Jumala paratkoon, tuollahan tohtorin

vaunut pyörähtävät näkyviin mutkan takaa! Joutuin, Watson, joutuin, muutoin on asiamme hukassa!"

Hän hyppäsi veräjältä pellolle, vetäen vastaanhangottelevan koiran mukanaan. Tuskin olimme ennättäneet aidan suojaan, kun vaunut jo vierivät ohitsemme. Näin vilaukselta tohtori Armstrongin, kun hän istui vaunuissaan kokoon luhistuneena, pää käsiin vajonneena ja syvän surun murtamana. Ystäväni totisesta katseesta voin huomata hänenkin tehneen saman havainnon.

"Pelkään tutkimustemme lopun tulevan olemaan surullinen", sanoi hän, "mutta kauan ei mene enää, ennen kuin olemme kaikesta selvillä. Tule, Pompey! Ahaa, se on tuo tupa tuolla kedolla!"

Emme voineet enää epäillä perille pääsemistämme. Pompey juoksi rajusti ympäriinsä ja ulvoi kimeästi veräjän edessä, jossa vaununpyörien jäljet vielä olivat näkyvissä. Polku vei siitä yksinäiselle tuvalle. Holmes sito koiran aitaan, ja me kiiruhdimme eteenpäin. Ystäväni koputti moneen kertaan oveen, mutta sieltä ei kuulunut mitään vastausta. Eikä tupa kuitenkaan ollut autio, sillä korviimme kuului tukahdutettua ääntä — tuskan ja epätoivon huokauksia, jotka tekivät selittämättömän surullisen vaikutuksen. Holmes pysähtyi epäröiden ja katsahti tielle, jota myöten olimme tulleet. Tohtorin vaunut näkyivät olevan tulossa, sillä mahdotonta oli erehtyä niiden edessä olevista, harmaista hevosista.

"Jumalan nimessä, tohtori tulee takaisin!" huudahti Holmes. "Meidän täytyy ennen hänen tänne saapumistaan saada selville, mitä tämä merkitsee."

Hän avasi oven ja me astuimme sisään. Kuulemamme ääni kuului nyt yhä selvemmin ja oli kuin katkeamatonta valitushuutoa. Se kuului ylhäältä. Holmes riensi portaita ylös ja minä seurasin mukana. Hän työnsi hiljaa auki puoliavoimen oven, ja me pysähdyimme kumpikin kauhistuneina näystä, joka meitä kohtasi.

Sängyssä makasi nuori ja ihana nainen kuolleena. Hänen tyyniä kalpeita kasvojaan syvine, avonaisine, kohti korkeutta tähystävine silmineen reunustivat tuuheat kullankeltaiset kutrit. Sängyn jalkapäässä, puoleksi istuvassa asennossa, kasvot peitteeseen painettuina oli eräs nuori mies, jonka ruumis vapisi nyhkytyksistä. Hän oli niin syvän surun vallassa, ettei hän edes katsahtanut ylöskään, ennen kuin Holmes laski kätensä hänen olkapäälleen.

"Oletteko herra Godfrey Staunton?"

"Olen, olen, mutta te tulette liian myöhään. Hän on jo kuollut."

Hän oli niin hämmennyksissä, että oli mahdotonta saada häntä käsittämään, ettemme suinkaan olleet lääkäreitä, jotka olimme tulleet häntä auttamaan. Holmes yritti puhua muutamia lohdutuksen sanoja ja selittää sitä levottomuutta, mitä hänen äkillinen katoamisensa oli tuottanut hänen ystävilleen, kun askeleita kuului portaista ja tohtori Armstrongin ankarat kasvot ilmestyivät ovelle.

"Vai niin, hyvät herrat", sanoi hän, "te olette päässeet tarkoitustenne perille, ja olettepa tosiaankin valinneet erittäin sopivan tilaisuuden tänne tullaksenne. Mitään meteliä en aio panna toimeen kuolinvuoteen ääressä, mutta sanon teille, että jos olisin nuorempi mies, ei menettelyenne saisi jäädä rankaisematta."

"Suokaa anteeksi, herra Armstrong, luulen tässä piilevän jotakin väärinkäsitystä", sanoi ystäväni arvokkaasti. "Olkaa hyvä ja tulkaa kanssamme alas, niin voimme kumpikin selittää toisillemme tätä onnetonta asiaa."

Minuuttia myöhemmin olimme kaikki kolme alakerrassa.

"No hyvät herrat?" kysyi tohtori.

"Ensiksikin on teidän saatava tietää, etten ole lordi Mount-Jamesin palkkaama ja mielipiteeni tässä asiassa ovat kokonaan mainittua herraa vastaan. Jos jokin henkilö katoaa, on minun velvollisuuteni koettaa saada selville, mihin hän on joutunut, mutta kun niin pitkälle pääsen, on asia minun puolestani loppuun suoritettu, ja jollei rikosta ole tapahtunut, olen innokkaampi saadakseni yksityiset häväistysasiat unholaan haudatuiksi kuin saattaakseni ne julkisuuteen. Jos, kuten oletan, tässä asiassa ei ole tapahtunut mitään lain rikkomista, voitte täydellisesti luottaa vaiteliaisuuteeni ja myötävaikutukseeni, ettei asia joudu sanomalehtiin."

Tohtori Armstrong astui askeleen ja tarttui Holmesin käteen.

"Olette kelpo mies", sanoi hän. "Tuomitsin teitä väärin. Kiitän sallimusta, että omantunnontuskani senvuoksi, että jätin Stauntonin yksinään tähän onnettomaan tilaan, sai minut kääntymään takaisin ja siten tutustumaan teihin. Koska asiasta jo näin paljon tiedätte, on loppu hyvin helposti selitettävissä. Vuosi sitten asui Godfrey Staunton jonkun aikaa Lontoossa ja rakastui siellä emäntänsä tyttäreeseen, jonka kanssa hän sitten meni naimisiin. Hänen vaimonsa oli yhtä hyvä kuin kauniskin ja yhtä jalo kuin

hyväkin. Ei kenenkään tarvitse hävetä sellaista vaimoa. Mutta Godfrey on tuon itaran lordin perillinen, ja aivan varmaan olisi tieto hänen naimisestaan tehnyt hänet perinnöttömäksi. Tunnen Stauntonin hyvin ja pidän hänestä hänen monien hyvien ominaisuuksiensa vuoksi. Tein minkä voin, auttaakseni häntä asian järjestämisessä. Parhaamme mukaan koetimme pitää asiaa kaikilta salassa, sillä jos huhu kerran pääsee liikkeelle, niin ei viivy kauan, ennen kuin se on jo kaikkien tiedossa. Tämän yksinäisen tuvan ja Godfrey'n oman äänettömyyden vuoksi on asia pysynyt salassa tähän saakka. Ei kukaan muu tiennyt siitä kuin minä ja eräs uskollinen palvelija, joka äskettäin on mennyt Trumpingtoniin hakemaan apua. Mutta sitten tuli kauhea isku, vaimo sairastui vaarallisesti. Hän sai keuhkotaudin, pahinta laatua. Poika parka oli puolihullu surusta, ja kuitenkin täytyi hänen matkustaa Lontooseen jalkapallokilpailuun, sillä hän ei voinut päästä siitä erilleen selittelyttä, jotka olisivat paljastaneet hänen salaisuutensa. Koetin rohkaista hänen mieltään sähkösanomalla, johon hän vastasi, pyytäen minua tekemään kaiken mitä tehdä voin. Tuon sähkösanoman näytte te jollakin selittämättömällä tavalla saaneen lukea. Hänelle en ilmoittanut, miten uhkaava vaara oli, sillä tiesin, ettei hän voinut täällä olla miksikään hyödyksi, mutta tytön isälle ilmaisin koko totuuden, ja hän ilmoitti, ymmärtämättömästi kyllä, sen Godfreylle. Sen seuraus oli, että hän suoraa päätä kiiruhti tänne melkein mielipuolena, ja samassa tilassa on hän siitä lähtien ollut, ollen polvillaan hänen vuoteensa ääressä, kunnes kuolema tänä aamuna päätti hänen vaimonsa kärsimykset. Siinä kaikki, herra Holmes, ja voin kai varmasti luottaa teidän ja ystävänne vaiteliaisuuteen."

Holmes pudisti tohtorin kättä.

"Tule, Watson", sanoi hän, ja me poistuimme surutalosta astuaksemme ulos talvipäivän koleaan auringon paisteeseen.

KULTASANKAISET SILMÄLASIT.

Silmäillessäni kolmea suurta käsikirjoituspinkkaa, jotka sisältävät kertomuksen toimistamme v. 1894, niin tunnustan olevan vaikeata tästä laajasta aineistosta valikoida tapauksia, jotka olisivat hauskoja ja samalla sopivimmin ilmaisisivat ystäväni ihmeellisen kyvyn, josta häntä ylistetään. Kun selailin niitä, löysin muistiinpanoni verenimijä pankkiiri Crosbyn kauheasta kuolemasta. Niiden joukossa oli myöskin selonteko Addletonjutusta. Kuuluisa Smith-Mortimerin perintö-asia kuuluu myöskin sen aikuisiin tapahtumiin, joiden joukkoon myöskin on luettava Huretin, tuon kuuluisan boulevardimurhaajan etsiminen ja kiinniottaminen, josta teosta Holmes sai Ranskan presidentiltä omakätisesti kirjoitetun kiitoskirjeen ja kunnialegionan merkin. Jokaisesta niistä voisin kyllä kirjoittaa, mutta kun kaikki käy ympäriinsä, en katso yhdenkään noista monista jutuista olevan niin mieltäkiinnittävä kuin tapahtuma Yoxley Old Placella, jossa nuori Willoughby Smith sai surullisen kuolemansa, kuin myöskin sitä seuraava tapahtumain kehitys, joka saattoi rikoksen syyt niin harvinaiseen valoon.

Oli kammottava, myrskyinen ilta marraskuun lopulla. Holmes ja minä olimme istuneet äänettöminä koko illan, hän koettaen vahvan suurennuslasin avulla saada selvää eräästä vanhasta käsikirjoitusjätteestä ja minä syventyneenä tutkimaan erästä uutta kirurgista teosta. Baker-kadulla ulvoi tuuli, sade riehui ja pieksi ikkunoita. Tuntui omituiselta täällä kaupungin keskellä kokea luonnon rautaista kättä ja tietää, että näitä mahtavia voimia vastaan ei koko Lontoo merkinnyt enempää kuin myyrän kaivamat multaläjät. Menin ikkunan luo ja katsoin autiolla kadulle. Lyhdyt kimaltelivat märillä seinillä ja valaisivat jalkakäytävää. Yksinäiset vaunut pistäysivät näkyviin Oxford-kadun päästä.

"Kyllä on hauskaa, Watson, ettemme tänään tarvitse lähteä ulos", sanoi Holmes pannessaan pois suurennuslasinsa ja kiertäen rullalle käsikirjoitukset. "Olen tehnyt tarpeeksi työtä jo tänään. Tämä on silmiä rasittavaa. Mikäli minä voin huomata on tuo vain joku luostaritili viidennentoista vuosisadan loppupuoliskolta. No, no, mitä tuo on?"

Tuulen ulvonnan seasta kuului nyt hevosen kavioiden kapsetta ja pyörien kolinaa. Vaunut, jotka olin nähnyt, pysähtyivät ovellemme.

"Mitähän tuo tulee hakemaan?" virkoin minä kuullessani miehen askeleet portaista.

"Meitä tietysti. Ja meidän poloisten on otettava päällystakkimme, kaulaliinamme, kalossimme ja kaikki vehkeet, joita on keksitty ilmaa vastaan. Älähän, vaunut vierivät jo pois. Voimme siis vielä toivoa. Hän olisi luonnollisesti käskenyt niiden odottaa, jos hän olisi aikonut saada meidät mukaansa. Juokse, rakas ystävä, avaamaan ovea, sillä kaikki kelpo ihmiset ovat jo menneet levolle."

Kun eteisen lampun valo valaisi myöhäisen vieraamme kasvoja, ei ollut ollenkaan vaikea tuntea häntä.

Tulija oli nuori Stanley Hopkins, jonka menestymistä Holmes monta kertaa oli edistänyt.

"Onko hän kotona?" kysyi Hopkins kiihkeästi.

"Kotona olen, tehkää hyvin ja käykää sisään", kuului Holmesin ääni ylhäältä. "Toivon, ettei teillä ole pahoja aikeita meitä vastaan tällaisena kamalana yönä."

Hopkins astui portaita ylös ja hänen märkä sadetakkinsa kimalteli meidän lammumme valossa. Minä autoin sen hänen päältään sillä välin kuin Holmes laittoi iloisen tulen palamaan kamiiniin.

"No nyt, tulkaapa Hopkins tänne lämmittämään jalkojanne", sanoi hän. "Täällä on sikareja, ja tohtori on antanut oivallisen reseptin, jossa määrätään kuumaa vettä ja sitruunaa, ja se onkin erinomaista lääkettä tällaisena yönä. Arvaan erittäin tärkeitten asioiden pakottaneen teidät liikkeelle tällaisella ilmalla."

"Aivan niin, herra Holmes. Minulla on ollut hyvin monivaiheinen ilta, sen saatte uskoa. Huomasitteko viimeisessä lehdessä mitään Yoxley-jutusta?"

"Mitä tänään viimeksi olen nähnyt on viidenneltätoista vuosisadalta."

"Hyvä, muita uutisia ei olekaan kuin tuo yksi ainoa ja sekin on vielä päälle päätteeksi väärä, niin ettei teiltä ole mennyt mitään hukkaan. Minäkään en puolestani ole antanut nurmen kasvaa jalkojeni alle. Paikka on lähellä Kentiä, seitsemän peninkulmaa Chathamista ja kolme rautatiestä. Läksin liikkeelle klo 3.15, saavuin klo 5 Yoxley Old Placeen, jatkoin tutkimustani, saavuin takaisin Charing Crossiin viimeisessä junassa ja ajoin asemalta suoraan tänne."

"Miltä asia näyttää? Ette ole tainnut vielä saada sitä täysin selville?"

"En voi löytää siitä alkua enkä loppua. Juttu on sekavampi kuin mikään muu, jota olen tutkinut, ja alussa se kuitenkin näytti niin perin yksinkertaiselta, etten olenkaan voinut aavistaakaan joutuvani harhateille. Mitään aihetta tai syytä murhaan ei ole, herra Holmes. Se minua siinä erityisesti kiusaakin — etten voi keksiä mitään syytä. Eräs mies on murhattu — se on asia, jota ei kukaan voi kieltää — mutta mikäli minä voin ymmärtää, ei ole olemassa minkäänlaista syytä, jonka vuoksi tuo teko on tehty."

Holmes sytytti sikarin ja heittäysi selkäkenoon tuoliinsa.

"Kertokaapa meille, mitä asia koskee", sanoi hän.

"Minulla on kaikki eri seikat täysin selvillä", sanoi Stanley Hopkins. "Nyt tahdon kuulla, mitä te siitä arvelette. Mikäli minä asiaa tunnen, on se seuraava: Muutamia vuosia sitten otti Yoxley Old Place nimisen tilan haltuunsa muudan Coram-niminen vanhanpuolinen mies. Hän oli raihnainen raukka, joka puolet päivästänsä sai viettää vuoteessa ja toisen puolen hoippuili hän ympäriinsä huoneissa kepin turvissa tai antoi puutarhurin kuletella itseään rullatuolissa tiluksiaan katselemissa. Muutamat harvat naapurit, jotka seurustelivat hänen kanssaan, pitivät hänestä, ja häntä pidettiin hyvin oppineena miehenä. Hänen talouteensa kuului iäkäs emännöitsijä, rouva Marker, ja palvelija Susan Tarlton. Molemmat tulivat hänen mukanaan, kun hän tuli tilalle asumaan ja tuntuivat olevan ominaisuuksiltaan mitä parhaimpia naisia. Professori kirjoitti jotakin tieteellistä teosta ja noin vuosi sitten palkkasi hän itselleen kirjurin. Kaksi ensimmäistä, jotka hän otti, eivät olleet sopivia, mutta kolmas, herra Willoughby Smith, aivan nuori, juuri yliopistosta päässyt nuorukainen, näytti olleen juuri sellainen mies kuin hänen isäntänsä tarvitsi. Hänen tehtävänänsä oli joka aamu kirjoittaa professorin sanelun mukaan ja illoin hän tavallisesti etsi lainauksia ja otteita, joita tarvittiin seuraavan päivän työhön. Tästä Willoughby Smithistä ei ole kuultu mitään moitittavaa ei kouluajalta Uppinghamissa eikä ylioppilasvuosilta Cambridgessa. Hänen todistuksensa olen nähnyt. Ensi hetkestä saakka on hän ollut vaatimaton, hiljainen ja uuttera nuorukainen, jota vastaan ei pienintäkään moitetta voida sanoa. Ja tämä nuorukainen on tänä aamuna saanut surmansa professorin työhuoneessa sellaisissa olosuhteissa, jotka osoittavat murhan tapahtuneen."

Tuuli vinkui ja täryytti ikkunanruutuja. Holmes ja minä siirryimme likemmäksi takkavalkeaa nuoren poliisitarkastajan hitaasti ja kohta kohdalta selitellessä ihmeellistä tapahtumaa.

"Vaikka etsisitte halki koko Englannin, niin en luule teidän löytävän yhtään taloa, jossa elettäisiin enemmän eristettynä muusta maailmasta. Viikkokausia voi kulua yhdenkään henkilön käymättä puutarhan ulkopuolella. Professori oli kokonaan kiintynyt työhönsä eikä elänytkään millekään muulle. Nuorella Smithillä ei ollut ketään tuttua läheistöllä ja hän seurasi isäntänsä esimerkkiä. Kummallakaan naisella ei ollut mitään toimittamista talon ulkopuolella. Puutarhuri Mortimer, joka työntää rullatuolia, on eläkettä nauttiva sotamies — vanha kelpo mies Krimin sodan ajoilta. Hän ei asu päärakennuksessa, vaan puutarhan takana olevassa huvilassa, jossa on kolme huonetta. Nämä ovat ainoat henkilöt, joita voitte tavata Yoxley Old Placen rajojen sisällä. Puutarhan portti on sadan yardin päässä tiestä, joka vie

Lontoosta Chatham roadiin. Se on kiinni vain linkulla, eikä mikään estä kenen tahansa kulkemasta sen kautta.

"Kerron teille, mitä Susan Tarlton puhui. Hän on ainoa henkilö koko talossa, joka voi asiasta jotakin sanoa. Murha tapahtui aamupäivällä kello 11 ja 12 välillä. Susan oli silloin yläkerrassa sänkykamarin viereisessä huoneessa panemassa vaatteita naulaan. Professori Coram oli vielä sängyssä, sillä rumalla ilmalla hän harvoin nousi ylös ennen päivällistä. Emännöitsijällä oli jotakin tekemistä talon takana. Willoughby Smith oli ollut sänkykamarissaan, jota hän käytti myöskin kirjoitushuoneenaan; tyttö kuuli hänen samassa hetkessä kulkevan pitkin käytävää ja astuvan työhuoneeseen, joka oli juuri tytön alapuolella. Häntä hän ei nähnyt, mutta ei sano voivansa erehtyä hänen nopeista, kiireellisistä askeleistaan. Hän ei kuullut työhuoneen ovea sulettavan, mutta minuuttia myöhemmin kuului huoneesta kauhistuttava huuto. Se oli kammottavaa, tukahdutettua kiljuntaa, omituisen vierasta, joko miehen tai naisen ääntä. Samassa hetkessä tuntui ankara tuulenpuuska, joka tärisytti vanhaa taloa ja sitten oli kaikki hiljaista. Hetkisen seisoivat tytöt jähmettyneinä pelosta, mutta lopuksi hän kokosi voimansa ja tuli juosten portaita alas. Työhuoneen ovi oli suljettu ja hän avasi sen. Siellä sisällä makasi Willoughby Smith pitkin pituuttaan lattialla. Aluksi hän ei voinut huomata mitään vammaa, mutta kun hän riensi nostamaan ruumista, havaitsi hän verta vuotavan kaulassa olevasta haavasta. Kaulan läpi oli pistetty pieni, mutta hyvin syvä haava, joka oli katkaissut valtimon. Ase, jolla teko oli tehty, oli hänen vieressään matolla. Se oli pieni, norsunluu päällä varustettu tanakkateräinen veitsi, jollaisia tapaa vanhanaikaisilla kirjoituspöydillä. Se kuului professorin omiin kirjoitusneuvoihin.

"Ensiksi luuli tyttö nuoren Smithin olevan jo ruumiina, mutta kun hän karahvisti kaatoi vettä hänen otsalleen, avasi hän silmänsä hetkiseksi. 'Professori', sanoi hän, 'se oli tuo nainen'. Tyttö on valmis valallaan vahvistamaan Smithin niin sanoneen. Olipa hän vielä ponnistellut voimiaan sanoakseen enempikin ja pitänyt oikeaa kättään ojona. Sitten hän vaipui kuolleena lattialle.

"Emännöitsijä oli myöskin tullut paikalle, mutta liian myöhään, kuullakseen kuolevan nuorukaisen viimeisiä sanoja. Hän jätti Susanin ruumiin luo ja kiiruhti professorin huoneeseen. Tämä istui sängyssään ja oli hyvin kauhuissaan, sillä kaikki, mitä hän oli kuullut, riitti hänelle ilmaisemaan, että jotakin kauheaa oli tapahtunut. Rouva Marker on valmis vannomaan, että professori vielä oli yöpuvussa, ja itse asiassa onkin hänen aivan mahdotonta pukeutua Mortimerin avutta, joka oli saanut määräyksen saapua kello kaksitoista. Professori sanoi kuulleensa kaukaisen huudon, mutta ei sano tietävänsä enempää. Hän ei voi millään tavalla selittää nuorukaisen viimeisiä sanoja: 'Professori, se oli tuo nainen', mutta arvelee huudahduksen olleen kuolemanhourion aikaansaama. Hän ei luule Willoughby Smithillä olleen yhtään vihamiestä koko maailmassa, eikä hän voi myöskään millään tavalla selittää tapahtumaa. Ensi työkseen hän lähetti Mortimerin paikallispoliisin luo. Hiukan myöhemmin kutsui päivystävä päällikkö minut. Ei mihinkään oltu koskettu ennen minun tuloani ja ankara määräys oli myöskin annettu, ettei kukaan saa kulkea käytävillä, jotka vievät taloon. Siinä sain erinomaisen tilaisuuden koetella teidän menettelytapojanne, herra Holmes. Ei puuttunut todella mitään."

"Muuta kuin Sherlock Holmes", sanoi ystäväni katkera hymy huulillaan. — "No antakaa meidän kuulla, mitä te asiasta arvelette. Mitä olette toimittanut."

"Ensiksikin täytyy minun pyytää teitä katsomaan tätä kiireesti tehtyä asemakaavapiirrosta, josta saatte selville, missä professorin työhuone on, ja muutamia muitakin asioita. Sen avulla kykenette seuraamaan kertomustani toimitetusta tutkimuksesta."

Hän levitti Holmesin polville kiireesti tehdyn asemapiirustuksen. Nousin istuultani ja katsoin sitä Holmesin olan ylitse.

"Siihen on merkitty vain sellaista, jota minä pidän tärkeänä. Kaikkea muuta voitte itse käydä katsomassa. — No niin, oletetaan aluksi, että murhaaja tuli taloon ja tarkastetaan millä tavalla hän pääsi sisään? Epäilemättä jotakin käytävää, poikki pihamaan ja takaovesta, josta päästään suoraan työhuoneeseen. Kaikki muut tiet olisivat olleet hyvin vaikeat. Samaa tietä on puheenaolevan henkilön ehdottomasti pitänyt poistua. Molemmista toisista ovista, jotka vievät puheenaolevasta huoneesta, oli Susan sulkenut toisen kiirehtiessään portaita alas, ja toinen vie suoraan professorin makuuhuoneeseen. Sen vuoksi kiinnitin ensiksi huomioni pääkäytävään, jonka äskeinen sade oli kastellut ja josta arvelin löytäväni jotakin jalan jälkeä.

"Tutkimukseni osoittavat, että olin tekemisessä varovaisen ja kokeneen rikoksentehtäjän kanssa. Käytävällä en voinut huomata mitään jälkeä. Mutta käytävän vieressä olevalla nurmikolla oli joku varmasti kulkenut. En voinut löytää mitään suoranaista merkkiä, mutta ruoho oli tallattu, joten joku oli epäilemättä astunut siinä. Se on voinut olla vain murhaaja, koskapa ei puutarhuri, eikä kukaan muukaan ollut sinä aamuna siinä kulkenut ja sade oli alkanut jo yöllä."

"Odottakaa", keskeytti Holmes, "minne vie tuo käytävä?"

"Maantielle."

"Miten pitkä se on?"

"Noin sata yardia."

"Portilla teidän kuitenkin olisi pitänyt huomata jälkiä."

"Kaikeksi onnettomuudeksi on käytävä sillä kohdalla laskettu tiililevyillä."

"Mutta entäpä maantiellä?"

"Se on poljettu aivan liejuksi."

Holmes vihelsi. — "Vai niin! — Olivatko heinikossa olevat jäljet tulijan vai menijän?"

"Sitä oli mahdotonta saada selville. En huomannut niissä mitään erotusta."

"Suurenko vai pienen jalan jälki?"

"Sitä en voinut saada selville."

Holmes huudahti kärsimättömästi. "Sen jälkeen on vettä tullut oikein virtaamalla ja rajua myrsky on puhallellut", sanoi hän.

"Vaikeampi on siitä nyt enää ottaa selkoa kuin lukea tuota vanhaa käsikirjoitusta. — Niin, niin, sitä ei voi auttaa. Mitä sitten teitte, Hopkins, kun pääsitte selville siitä, ettette ollut saanut mitään selville?"

"Luulen saaneeni selville koko joukon asioita, herra Holmes. Ensiksi tutkin eteisen. Sen lattialla on kookosmatto, jolla ei näkynyt minkäänlaisia merkkejä. Menin sitten työhuoneeseen. Se on hyvin kurjasti kalustettu huone. Paras huonekalu on suuri kirjoituspöytä, jossa on kiintonainen kaappi. Kaapissa on kaksi riviä laatikoita ja niiden välissä laskuovella varustettu osasto. Laatikot näyttävät aina olleen auki, eikä niissä säilytetäkään mitään arvokasta. Keskiosastossa, joka oli suljettu, säilytetään muutamia tärkeitä papereita, mutta mitään merkkiä ei näkynyt siitä, että joku olisi käynyt niitä selailemassa, eikä professori sano niistä olevankaan mitään poissa. Mitään varkautta ei ole tapahtunut.

"Menin nuorukaisen ruumiin luo. Se oli piirongin vieressä, tuossa vasemmalla, merkitsin paikan piirustukseen. Kuolinisku oli lyöty oikealle puolelle kaulaa ja takaa päin, niin että on aivan mahdotonta, että vainaja itse on voinut sen tehdä."

"Jollei hän kaatunut veitseen", virkkoi Holmes.

"Aivan oikein. Tuo ajatus juolahti minunkin mieleeni. Mutta veitsen me löysimme muutamain jalkain päässä ruumiista, jonka vuoksi tuo selitys tuntuu mahdottomalta. Sitten kuolleen omat sanat vielä. Ja kaiken lopuksi on tämä hyvin tärkeä todistuskappale, jonka löysimme murhatun oikeasta kädestä."

Stanley Hopkins otti liivinsä taskusta pienen paperikäärön. Siitä hän otti esiin kultasankaiset nenälasit, joista riippui kaksi katkennutta silkkinauhan päätä.

"Willoughby Smithillä oh erinomaisen hyvät silmät. — Ei voida epäilläkään, että nämä on rikoksentehtäjän silmiltä kiskaistu."

Sherlock Holmes otti silmälasit ja tutki niitä sangen huolellisesti. Hän pani ne nenälleen, koetti lukea niillä, meni ikkunan luo ja tähyteli kadulle, katseli niitä kaikilta puolilta täydessä lampun valossa, nauroi lopuksi ja istuutui sitten pöydän ääreen ja kirjoitti muutamia rivejä paperille, jonka hän antoi Stanley Hopkinsille.

"Muuten en voi teitä auttaa", sanoi hän. "Minun on koetettava jollakin tavalla olla hyödyksi."

Hämmästynyt poliisitarkastaja luki kirjoituksen ääneen. Se oli näin kuuluva:

"Etsimänne henkilö on sivistynyt nainen, joka käy komeasti puettuna. Hänellä on huomattavan paksu nenä ja silmät aivan lähellä sitä. Hänellä on otsassa ryppyjä, ankara katse ja luultavasti kumarat hartiat. Melkein varmasti on hän ainakin pari kertaa viime kuukausien kuluessa käynyt optikerin luona. Koska hän käyttää näin tavattoman väkeviä laseja, eikä optikereja ole kovinkaan monta, niin ei ole vaikea päästä hänestä selville."

Holmes hymyili Hopkinsin hämmästykselle, joka luultavasti kuvastui minunkin kasvoillani.

"Voipiko enää mikään olla yksinkertaisempaa kuin minun loppupäätelmäni", sanoi hän. "Vaikea olisi löytää esinettä, joka voisi olla varmempana lähtökohtana kuin silmälasit ja vieläpä niin huomattavat

kuin nämä. Sen, että ne ovat naisen, päätin niiden laadun hienoudesta ja luonnollisesti myöskin kuolevan miehen sanoista. Että hän on sivistynyt ja hyvästi puettu henkilö, voitte huomata siitä, että ne ovat hyvin hyvää työtä ja puhdasta kultaa, eikä voida ajatellakaan, että henkilö, joka käyttää tuollaisia silmälasia, olisi huolimattomasti puettu. Voitte huomata niiden olevan liian laajat nenällemme, ja se osoittaa, että naisen nenä on tavattoman leveä juuresta. Sen laatuiset nenät ovat tavallisesti lyhyitä ja paksuja, mutta paljon on poikkeuksiakin, joten en aivan jyrkästi uskalla väittää sitä tässä tapauksessa. Minun kasvoni ovat soikeat ja kuitenkin huomaan, etten voi saada sopimaan silmiäni näiden lasien keskeen tai edes lähellekään. Sen vuoksi ovat naisen silmät aivan nenän vieressä. Sinä voit huomata, että lasit ovat konkav-lasit ja tavattoman väkevät. Naisella, jonka näkö on ollut niin heikko koko hänen elämänsä, täytyy olla myöskin ulkonaiset luontaiset erikoismerkit, jotka seuraavat sellaista näköä ja osoittautuvat otsassa, luomissa ja hartioissa."

"Niin tietenkin", sanoin minä, "nyt voin käsittää kaikki väitteesi. Kuitenkin täytyy minun tunnustaa olevani siksi typerä, etten käsitä, mistä sinä voit päättää hänen useasti käyneen optikerissa."

Holmes otti silmälasit käteensä.

"Näissä on kapeat korkkikaistaleet, jotta ne eivät painaisi nenää. Toinen niistä on tummunut ja kulunut mutta toinen on aivan uusi. Nähtävästikin on toinen tipahtanut pois ja sen sijaan on pantu uusi. Tuon toisenkaan en luulisi olleen näissä kauempaa kuin muutamia kuukausia. Ne ovat aivan samanlaiset kumpikin, ja siitä teen sen johtopäätöksen, että nainen kävi samasta liikkeestä ostamassa toisenkin."

"Pyhän Yrjön nimessä, tuohan on aivan ihmeellistä!" huudahti Hopkins innostuksissaan. "Ajatelkaa, että minulla oli nämä luotettavat todistuskappaleet, enkä niitä kuitenkaan voinut huomata! Kaikissa tapauksissa olisin aikonut käydä Lontoon optikerien luona."

"Luonnollisesti on teidän se tehtäväkin. Onko teillä vielä mitään lisättävää?"

"Ei mitään, herra Holmes. Luulen teidän nyt tietävän asiasta yhtä paljon kuin minäkin — ja ehkäpä hiukan enemmänkin. Me olemme tutkineet sitäkin, onko ketään vierasta henkilöä nähty maantiellä tai asemalla. Sellaista ei kuitenkaan ole näkynyt eikä kuulunut. Enemmän minua kiusaa se, etten voi keksiä minkäänlaista syytä, joka olisi voinut olla aiheena rikokseen."

"Niin, siinä suhteessa en kykene auttamaan. Mutta minä luulen teidän haluavan meitä mukanaan sinne huomenna."

"Jollette pidä pyyntöäni vain liiallisena, herra Holmes. Juna lähtee Charing Crossin asemalta Chathamiin klo 6 aamulla, ja Yoxley Old Placeen pääsemme klo 8 ja 9 välillä."

"Me lähdemme siis siinä. Jutussa on monta huvittavaakin puolta ja olen iloinen saadessani tutustua siihen. Mutta kello on jo kohta yksi ja muutamain tuntien nukkuminen ei olisi pahitteeksi. Tarjoan teille sohvan, joka on kamiinia vastapäätä. Sprikeittiöni tekaisen tulen ja tarjoan teille kahvit ennen lähtöämme."

Myrsky oli seuraavana päivänä asettunut, mutta aamu oli kylmä meidän matkalle lähtiessämme. Näimme kylmän talviauringon nousevan Thamesin autoitten rantojen ja pitkän synkän joen yli. Pitkän ja ikävän matkan jälkeen poistuimme junasta pienellä asemalla muutamien peninkulmain päässä Chathamista. Hevosta valjastettaessa söimme ravintolassa nopeasti aamiaisen ja olimme siten valmiit suorittamaan tehtävämme, kun viimeinkin saavuimme Yoxley Old Placeen. Muudan poliisi tuli meitä vastaan puutarhan portilla.

"Mitä uutta, Wilson?"

"Ei mitään."

"Eikö ole saatu tietää, että joku vieras olisi ollut liikkeessä?"

"Ei. Asemalla ollaan aivan varmoja, ettei ketään vierasta henkilöä ole saapunut eikä lähtenyt eilen."

"Onko tiedusteltu majatalosta ja ravintoloista?"

"On, mutta ei ole saatu ainoatakaan tietoa, johon voisimme luottaa."

"Hyvä on. Chathamista on kuitenkin melkoinen matka. Siellä voi hyvin oleskella ja huomiota herättämättä nousta junaan. Tässä on nyt tuo puutarhapolku, josta puhuin, herra Holmes. Se vahvistaa lausuntoni, että eilen ei näkynyt askelten jälkeäkään."

"Kummallako puolella ruohikossa jäljet olivat?"

"Tällä puolella. Tällä ruohikkokaistaleella polun ja kukkasryhmän välillä. Nyt en jälkiä erota, mutta silloin näin ne aivan selvästi."

"Niin, joku on siitä varmasti kulkenut", sanoi Holmes kumartuessaan tarkastamaan ruohikon reunaa. "Nainen tuntuu huolellisesti laskeneen askeleensa, koskapa jälki toisella puolella on jäänyt polulle ja toisella selvemmästi pehmeään multa."

"Jo vain, hän näyttää olleen aika kylmäverinen."

Huomasin välähdyksen Holmesin kasvoissa.

"Arvelette siis, että hänen on ollut pakko palata tätä tietä."

"Niin arvelen; muuta tietä ei ole."

"Tätäkö ruohikon laitaa?"

"Niin, herra Holmes."

"Hm. Olisipa se hyvin omituisia — todellakin hyvin omituisia. No niin, luullaksemme olemme tyystin tutkineet polun. Mennäänpä eteenpäin. Tämä puutarhaportti on kai tavallisesti auki? Siinä tapauksessa pääsee siis jokainen tulija vaikeudetta tänne. Hän ei aikonut murhata. Muutenhan hän olisi varustanut aseensa, eikä hänen olisi tarvinnut turvautua kirjoituspöydällä olevaan veitseen. Kulkiessaan käytävässä ei hän jättänyt jälkeäkään korsimattoon. Sitten tuli hän työhuoneeseen. Miten kauan hän siellä viipyi? Sitä emme tiedä."

"Muutamia minuutteja vain. Unohdin sanoa teille, että taloudenhoitaja, rouva Marker, oli siistinyt huoneen vähää ennen — noin neljännestantia ennen, mikäli hän on ilmoittanut."

"Hyvä on. Tämä on tärkeää. Nainen tulee huoneeseen. Hän menee kirjoituspöydän luo. Minkä tähden? Ei suinkaan laatikoita avaamaan. Jos niissä olisi ollut jotakin hänelle arvokasta, olisivat ne varmaankin olleet lukitut. Ei, piironkiin hän mieli. Hei! Mitä tämä naarmu merkitsee? Sytytöpäs tulitikku, Watson! Minkä tähden ette minulle sanonut mitään tästä, Hopkins?"

Naarmu, jota hän parhaillaan tutki, alkoi messinkilaatasta avaimenreiän oikealta puolelta ja oli noin neljän tuuman pituudelta raapaissut vernissattua pintaa.

"Kyllä minä tuon huomasin, herra Holmes. Mutta ainahan avaimenreiän ympärys on naarmuinen."

"Tämä on veres jälki, aivan veres. Katsokaa, miten messinki kimaltelee naarmussa. Jos se olisi vanha, olisi messinkikin tummentunut. Tarkastapas sitä minun suurennuslasillani. Onko rouva Marker koton?"

Vanhanpuolinen surullisen näköinen nainen tuli huoneeseen.

"Pyyhittekö pölyn piirongilta tänä aamuna?"

"Pyyhin, hyvä herra."

"Huomasitteko tämän naarmun?"

"En, sitä en huomannut."

"Niin, ette sitä hoksannut. Pölyviuhka on pyyhkäissyt pois vernissan jätteet. Kenellä on tämän piirongin avain?"

"Professorilla on se kellonperissään."

"Onko se tavallinen avain?"

"Ei, lukko on varmuuslukko."

"Hyvä, hyvä. Rouva Marker, saatte mennä nyt. No, nyt tiedämme jo vähän enemmän. Nainen tulee huoneeseen, menee piirongin luo ja joko avaa sen tai yrittää sitä avata. Hanke keskeytyy nuoren Willoughby Smithin huoneeseen tullessa. Häätäpäissään avainta lukosta vääntäessään naarmaisee hän ovea. Smith ottaa hänet kiinni. Hän sieppaa puolustusaseekseen juuri tämän veitsen ja päästäkseen kiinnipitäjästään erilleen, syöksee hän sen häneen. Haava on kuolettava. Smith kaatuu ja nainen pakenee, joko vieden mukanaan esineen, jota varten hän oli tullut tai ilman sitä. Onko palvelustyttö Susan täällä? Voiko kukaan poistua tästä ovesta sen jälkeen kuin kuulitte kuolevan huudon?"

"Ei, hyvä herra, se on mahdotonta. Portaita laskeutuessani olisin nähnyt jokaisen käytävässä kulkijan. Sitä paitsi ei ovea ole milloinkaan avattu. Olisin siis kuullut, jos siitä olisi kulettu silloin."

"Se ratkaisee, mitä tietä nainen on poistunut; epäilemättä hän meni samaa tietä, jota oli tullutkin. Mikäli ymmärrän, vie tämä toinen ovi professorin makuuhuoneeseen. Pääseekö sitä kautta ulos?"

"Ei, hyvä herra."

"Menkäämme sinne tutustumaan professoriin. Kuulkaahan, Hopkins! Tämä on erittäin tärkeää tosiaankin, erittäin tärkeää; professorinkin käytävässä näkyvä olevan kookoskuituinen matto."

"Niin on. Entä sitten?"

"Ettekö voi huomata siinä mitään omituista? Ehkä siinä ei olekaan, en tahdo sitä väittää. Varmaankin erehdyin. Ja kuitenkin tuntuu se minusta merkilliseltä. Tulkaa opastamaan minua."

Me kuljimme käytävän läpi, joka oli yhtä pitkä kuin puutarhaan vieväkin. Sen päässä oli muutamia portaita, ennen kuin tultiin ovelle. Oppaamme kolkutti oveen ja vei meidät professorin makuukamariin.

Huone oli hyvin suuri, täynnä kirjoja, joita, kun ne eivät olleet mahtuneet kirjahyllyihin, oli ladottu nurkkiin ja kirjakaapin vierelle. Sänky oli huoneen keskellä ja siinä istui talon herra kaikilta puolilta tuettuna tyynyillä. Harvoin olen nähnyt omituisemman näköistä henkilöä. Hänen kotkan muotoa muistuttavat kasvonsa kääntyivät meihin päin, tuijottaen meihin tummilla, tuuheiden kulmakarvain alta päilyvillä silmillään. Hänen hiuksensa ja paitansa olivat muutoin valkeat, paitsi suun ympärillä oli omituisia keltaisia täpliä. Savuke hehkui tuuhean parran keskessä, ja huoneen ilma oli turmeltunut huonon tupakan savusta. Ojentaessaan kätensä Holmesille, huomasin siinä keltaisia nikotiinitahroja.

"Tupakoitteko, herra Holmes?" kysäsi hän hyvällä englanninkielellä. "Tehkää hyvin. Entäpä te, herra? Rohkenen suositella näitä, sillä valmistutan niitä varta vasten omiksi tarpeikseni Ionidesin tehtaassa Aleksandriassa. Sieltä lähetetään minulle 1000 aina kerrallaan, ja tuskalla täytyy minun sanoa, että minun on uudistettava varastoani aina neljäntoista päivän kuluttua. Ikävää, ylen ikävää, mutta vanhalla miehellä on niin vähän, jolla aikaansa kuluttaa. Tupakka ja työni — siinä kaikki, mitä minulla on."

Holmes sytytti savukkeen ja tarkasteli huonetta silmäyksillään.

"Tupakka ja työni, niin, mutta nyt enää ainoastaan tupakka", huudahti vanhus. — "Oi, mikä kauhea teko! Kuka olisi voinut aavistaakaan noin hirvittävää tapahtumaa. Niin etevä nuorukainen! Vakuutan teille, että muutamien kuukausien harjoituksen jälkeen hänestä olisi tullut kerrassaan oivallinen apulainen. Mitä arvellette asiasta, herra Holmes?"

"En ole ennättänyt vielä päästä mihinkään tulokseen."

"Olen kiitollinen teille, jos kykenette saamaan jotakin valaistusta tähän, joka meistä näyttää niin pimeältä. Tällaisen kirjatoukan ja raajarikkoisen kuin minä olen moinen isku kerrassaan musertaa. Tuntuu kuin olisin menettänyt ajatuskykyni. Mutta te olette nokkela mies — tottunut selkkauksiin. Sellaiset kuuluvat teidän elämänne tavalliseen järjestykseen. Voitte pysyttää mielenmalttinne kaikissa odottamattomissakin tapauksissa. Olemme todellakin onnellisia saatuaamme teidät avuksemme."

Holmes tähysteli lattiaa puolelta ja toiselta professorin puhuessa. Huomasin hänen vetelevän savuja tavattoman kiivaasti. Nähtävästi hän oli samaa mieltä kuin isäntämme tuoreiden aleksandrialaistaisten savukkeiden mausta.

"Niin, niin, hyvät herrat, isku oli kerrassaan musertava", jatkoi vanhus. — "Tuo on minun suurteokseni, tuo paperipinkka tuolla. Siinä selvittelen asiakirjoja, joita on löydetty koptilaisista luostareista Syriassa ja Egyptissä, terveyteni heikontumisen vuoksi en tiedä, tokko enää milloinkaan kykenen sitä lopettamaan, kun apulaiseni surmattiin. — Mutta hyvä herra Holmes, tähän näytte olevan vielä ankarampi tupakoitsija kuin minä."

Holmes hymyili.

"Minä olen tupakan orja", sanoi hän ottaen vielä yhden savukkeen — jo neljännen — professorin laatikosta ja sytytti sen entisen pätkästä. — "En tahdo teitä rasittaa pitkällä kuulustelulla, professori Coram, kun kerran olen saanut kuulla teidän maanseen sängyssä silloin kun rikos tapahtui, joten ette kai voinut tietää mitään koko tapahtumasta. Tahdon vain kysyä, mitä arvellette nuorukaisen tarkoittaneen ilmeisillä sanoillaan: 'Professori — se oli tuo sama nainen?'"

Professori pudisti päätään.

"Susan on maalta tullut tyttö", sanoi hän, "ja tunnemme kai sellaisten uskomattoman yksinkertaisuuden."

Arvelen poikaparan mummiseen joitakin sekavia sanoja, joista Susan sitten laati kokoon tämän mitään merkitsemättömän lauseen."

"Ymmärrän. Ette siis osaa selittää tätä murhenäytelmää millään tavalla?"

"Siihen voi olla joku sattuma syynä, ehkä se — näin meidän kesken puhuen — onkin itsemurha. Nuorilla miehillä on omat salaperäiset surunsa — ehkä hänelläkin oli joku sydämen salaisuus, josta emme milloinkaan ole mitään kuulleet. Luulen hänen tehneen itsemurhan."

"Entä silmälasit?"

"Niin, niin! Minä olen vain tutkija — haaveilija. En voi selittää elämän käytännöllisiä puolia. Mutta kaikessa tapauksessa näemme, hyvät ystävät, että rakkauden sitoumukset voivat ilmestyä mitä omituisimmissa muodoissa. Tehkää hyvin, pankaa vielä tupakka. On hauska nähdä, että joku muukin niistä pitää. Viuhka, sormikkaat — ja kukapa sen tietää mitä kaikkea aina löydetäänkään, kun joku tekee itsemurhan? Tämä herra puhui jalan jäljistä nurmikolla; mutta sellaisesta seikastahan on hyvin helppo erehtyä. Ja mitä taas veitseen tulee, niin onhan se voinut lentää kauaksi hänen kaatuessaan. Mahdollistahan on, että puheeni on vain lapsen puhetta, mutta minusta tuntuu, että Willoughby Smith on ratkaissut kohtalonsa omalla kädellään."

Tämä selitys tuolla tavalla esitettynä näytti pystyvän Holmesiin ja hän jatkoi kävelyään lattialla edestakaisin polttaen savukkeen toisensa jälkeen.

"Sanokaa minulle, professori Coram", virkkoi hän viimein, "mitä on tuossa kaapissa tahi teidän piirongissanne."

"Ei mitään varkaalle kelpaavaa. Sukupapereita, vaimoraukkani kirjeitä, yliopistodiploomini, joka on tuottanut minulle kunniaa. Tässä on avain, katsokaa."

Holmes otti avaimen ja katseli sitä hetkisen; sitten antoi hän sen takasin.

"En usko sen maksavan vaivaa", sanoi hän. "Lähden ennen tuonne pihalle kävelemään ja asiaa harkitsemaan. On olemassa jotakin, joka viittaa olettamukseenne itsemurhasta. Suokaa anteeksi, että tunkeuduimme tänne teitä häiritsemään, professori Coram. Vakuutan, ettemme tule teitä häiritsemään ennen kuin aamiaisen jälkeen. Kello 2 tulemme taas luoksenne kertomaan, mitä tällä välillä mahdollisesti on tapahtunut."

"Oletko keksinyt mitään johtolankaa?" kysäsin Holmesilta.

"Se johtuu polttamistani savukkeista", vastasi hän. "Mahdollista on, että olen kokonaan erehtynyt. Savukkeet tulevat sen minulle ilmaisemaan."

"Hyvä ystävä", virkoin minä, "millä tavalla — —?"

"Hyvä, hyvä. Saat nyt tyytyä omiin havaintoihisi; jollet, niin ei siitä ole mitään vahinkoa. Luonnollisesti meillä on aina tuo johtolanka, nim. kysellä optikerilta, mutta minä aion koettaa lyhempää tietä, jos onnistuisin. Kas täällähän on rouva Marker! Voimme kai puhella viisi minuuttia hänen kanssaan."

Olen jo ennen maininnut, että Sherlock Holmes, kun hän vain tahtoi, voi hyvin miellyttävästi seurustella naisten kanssa ja saavutti helposti heidän luottamuksensa. Puolessa mainitsemastaan ajasta oli hän saavuttanut rouva Markerin luottamuksen ja puheli hänen kanssaan kuin vanha tuttu konsanaan.

"Niin, herra Holmes, aivan niin kuin sanotte. Hän tupakoi aivan kauheasti. Kaiket päivät ja väliin yötkin läpeensä. Eräänäkin aamuna oli huoneessa kuin Lontoon sumu. Nuori Smith parka, hän oli tupakkamies hänkin, mutta ei niin ankara kuin professori. Hänen terveytensä — niin, en tiedä onko se parempi vai pahempi tupakoimisen vuoksi."

"Mutta", virkkoi Holmes, "kaikessa tapauksessa turmelee se ruokahalun."

"Minä en niin tarkoin tiedä sitä asiaa."

"En luule professorin syövän juuri mitään."

"Hänen puolustuksekseni täytyy minun sanoa, että kyllä hän kuitenkin syö."

"Uskallan panna vetoa siitä, ettei hän tänäänkään ole syönyt aamiaista ja ettei hän tahdo nähdäkään ruokaa kaikkien niiden savukkeiden jälkeen, jotka hän tänään on polttanut."

"Siinä te toki viimeinkin jouduitte kiinni, herra, niinkuin väliin voi tapahtua kelle tahansa; hän söi tänä aamuna oikein vankan aamiaisen. En muista milloin hän olisi paremmin syönyt, ja päivälliseksi hän on käskenyt laittaa oikein tukevan kotletin. Minua se oikein ihmetyttää, sillä minä en ole sen koommin, kun tulini huoneeseen, jossa Smith parka makasi kuolleena, tahtonut nähdäkään ruokaa. Kaikkea sitä pitää maailmassa nähdäkin! Mutta professori vain ei ole antanut sen turmella ruokahaluaan."

Aamun me kulutimme kuljeksimalla ympäriinsä puutarhassa. Stanley Hopkins meni kylälle ottamaan selkoa huhusta, joka tiesi kertoa muutamien lasten edellisenä päivänä nähneen tuntemattoman naisen Chathamien tiellä. Ystäväni näytti menettäneen tavallisen tarmokkaisuutensa aivan kokonaan. En ollut milloinkaan ennen nähnyt hänen mitään asiaa näin laimeasti käsittelevän. Ei edes uutinenkaan, jonka Hopkins kertoi palattuaan, että hän oli tavannut lapset ja ne varmasti vakuuttivat nähnee naisen, joka täysin vastasi Holmesin selitystä, voinut vähintäkään herättää hänen mielenkiintoaan. Paljon suurempaa huomiota kiinnitti hän siihen, kun Susan meille tarjoillessaan kysymättä kertoi, että herra Smith oli edellisenä päivänä aamusella ollut kävelemässä ja palannut takaisin tuskin puolta tuntia ennen tapahtumaa. Minä puolestani en voinut huomata siinä mitään merkillistä, mutta huomasin, että Holmes liitti sen tuohon suunnitelmaan, jonka hän mielessään oli tehnyt. Äkisti hän hypähti seisolle ja katsoi kelloaan. — "Kello on 2, hyvät ystävät", sanoi hän. "Meidän täytyy kiiruhtaa professorin luo."

Vanhus oli juuri lopettanut syöntinsä, ja hänen tyhjät ruoka-astiansa osoittivat hänellä olleen hyvän ruokahalun. Hän oli todellakin kauhistuttava ilmiö, kun hän käänsi valkean harjansa ja hehkuvat silmänsä meihin. Savuke savusi taaskin hänen hampaissaan. Hänelle oli puettu vaatteet päälle ja sijoitettu nojatuoliin tulen eteen.

"No, herra Holmes, oletteko jo päässyt salaisuuden perille?" Hän sysäsi pöydällä olevan tinalaatikon, jossa savukkeet olivat, ystäväni eteen. Holmes ojensi samalla kättään ja laatikko putosi lattialle. Parisen minuuttia olimme me kaikki polvillamme lattialla, keräten savukkeita kaikista mahdollisista ja mahdottomista paikoista. Kun jälleen nousimme jaloillemme, huomasin Holmesin silmäin loistavan ja punan kohoavan hänen kasvoilleen. Vain aivan tärkeimmissä tilaisuuksissa olin nämä merkit nähnyt.

"Olen", sanoi hän. "Olen saanut sen selville."

Stanley Hopkins ja minä katsoimme ihmeissämme häneen. Vanhan professorin kasvoilla näkyi hymyilyn väreitä.

"Todellako! Puutarhassako?"

"Ei, täällä."

"Täällä! Milloinkaa?"

"Nyt juuri."

"Laskette varmaankin leikkiä, herra Sherlock Holmes. Te pakotatte minua huomauttamaan teille, että tämä on liian vakava asia tällä tavalla käsiteltäväksi."

"Olen tarkoin tutkinut jokaisen renkaan ketjussani, professori Coram, ja olen varma, että se kestää, Millaiset teidän perustelmanne lienevätkään ja mikä erikoisosa niillä on tässä murhenäytelmässä, sitä en vielä kykene sanomaan. Muutamien minuuttien kuluttua saanen sen kuulla teidän omasta suustanne. Sillä välin tahdon puolestanne kertoa sen mitä on tapahtunut, jotta voitte antaa minulle ne tiedot, joita vailla vielä olen."

"Muudan nainen astui eilen työhuoneeseenne. Hän tuli hakemaan muutamia papereita, jotka olivat piirongissanne. Hänellä oli siihen avain. Teidän avaimianne olen saanut tarkastella, mutta niissä en ole huomannut mitään värimerkkiä, joka on täytynyt jäädä avaimeen piirongin aukaisemisesta. Näin ollen te ette ole auttanut häntä, mikäli minä voin todistuskappaleista huomata, tuli hän noutamaan paperia teiltä teidän tietämättänne."

Professori puhalsi savupilven suustaan. — "Tämähän on perin huvittavaa ja opettavaista", sanoi hän —. "Ettekö enää muuta tiedä? Sitten kai voinette myöskin sanoa, mihin tuo nainen on joutunut, kun kerran niin pitkälle olette hänen jälkiään seurannut?"

"Koetan tehdä sen. Ensin otti naisen kiinni teidän sihteerinne, jonka nainen pisti kuoliaaksi päästäkseen pakoon. Tätä tapahtumaa pidän vain onnettoman sattumana. Murhaaja ei tule aseettomana. Kauhistuen tekoaan hyökkäsi hän ulos huoneesta. Ottelussa oli hän onnettomuudekseen menettänyt silmälasinsa ja koska hän oli hyvin lyhytnäköinen, oli hän aivan avuton ilman niitä. Hän juoksi pitkin käytävää, jonka hän luuli olevan sama, jota oli tullutkin — molemmissa on nimittäin kookoskuituinen matto — ja vasta liian myöhään tuli hän huomanneeksi joutuneensa väärälle taholle, ja peräytymistie oli häneltä tukittu. Mihin hän nyt menisi? Hän ei voinut lähteä takaisinkaan. Hänen täytyi

mennä edelleen ja edelleen hän menikin. Hän nousi portaita, avasi oven ja tuli — teidän huoneeseenne."

Vanhus istui suu auki ja tuijotti Holmesiin. Huomasin hämmästyystä ja pelkoa hänen kasvoissaan. Sitten hän kohautti hartioitaan ja purskahti teeskenneltyyn nauruun.

"Aivan erinomaista kaikki, herra Holmes", sanoi hän. "Mutta teidän loistavassa selityksessänne on pieni aukko. Minähän olin itse täällä koko päivän."

"Tiedän sen, herra professori."

"Ja voitteko väittää, että minä makasin sängyssä enkä huomannut, että nainen tuli huoneeseen?"

"Sitä en ole milloinkaan sanonutkaan. Te huomasitte hänet, puhuttelit häntä ja autoitte piiloon."

Professori purskahti jälleen äänekkääseen nauruun. Hän oli noussut seisoalleen, ja hänen silmänsä hehkuivat kuin tuliset hiilet.

"Te olette hullu!" huusi hän. "Puhutte mielettömyyksiä! Minäkö olisin auttanut häntä pakoon — missä hän nyt sitten on?"

"Hän on täällä", sanoi Holmes viitaten korkeaan kirjakaappiin, joka seiso huoneen nurkassa.

Vanhus nosti kätensä ylös. Suonenveto väänti hänen rumia kasvojaan, kun hän vaipui tuoliinsa. Samassa liikahti kirjakaappi, jota Holmes oli osoittanut — se oli toiselta laidaltaan saranoilla kiinnitetty seinään — ja nainen astui sieltä esiin.

"Olette oikeassa", huudahti hän vieraalla murteella, "olette oikeassa, täällä olen."

Hän oli harmaa pölystä ja piilopaikastaan oli häneen tarttunut hämähäkin verkkoa. Hänen kasvonsa oli pöly maalaillut aivan omituisiksi. Niissä oli viivoja ja päiviä. Lievemmin sanoen, häntä ei milloinkaan liene voitu sanoa kauniiksi. Sillä hänen piirteensä olivat juuri sellaisia, jollaisiksi Holmes ne aikaisemmin oli kuvannutkin, kun vain siihen lisätään pitkä, itsepäinen leuka. Tullessaan äkkiä pimeydestä valoon, huikaisi auringonpaiste hänen silmiään. Hän seiso kuin kuva, voimatta nähdä meitä ja missä hän itse oli. Ja kuitenkin oli näistä hänelle epäedullisista seikoista huolimatta kieltämätöntä ylevyyttä koko hänen olennossaan. Jalossa asennossa oleva pää ja ulkoneva leuka olivat todisteina ylevämielisyydestä ja vaikuttivat kunnioitusta, joskaan ei ihailua herättävästi. Stanley Hopkins tarttui hänen käsivarteensa ja selitti hänet vangituksi. Mutta syrjäyttävällä arvokkaisuudella, joka pakotti tottelemaan, työnsi hän Hopkinsin syrjään. Samanlaisessa tilassa kuin äsken tuolille vaipuessaan tuijotti vanha professori häneen.

"Niin, hyvä herra, minä olen teidän vankinne", sanoi hän. — "Seistessäni tuolla kuulin jokaisen sanan, ja tiedän teidän tuntevan asian kokonaisuudessaan. Minä tunnustan kaikki. Minä surmasin tuon nuorukaisen. Mutta oikeassa olette siinä kuin sanoitte sitä pelkäksi sattumaksi. En edes tiennyt, että se oli veitsi, joka minulla oli kädessäni, sillä epätoivoissani tartuin ensimmäiseen esineeseen, jonka pöydältä sain käsiini ja iskin sillä häntä, päästäkseni irti hänen kynsistään. Se on totta."

"Rouva", sanoi Holmes, "uskon teidän puhuvan totta. Mutta te näytätte kaikkea muuta kuin terveeltä."

Hän oli käynyt kalman kalpeaksi ja tomun tekemät mustat rannut tekivät hänet vieläkin enemmän kummituksen näköiseksi. Hän istuutui sängyn reunalle ja jatkoi:

"Minä en voi viipyä täällä kuin vähän aikaa, mutta tahdon teille paljastaa koko totuuden. Olen tuon miehen vaimo. Hän ei ole englantilainen. Hän on ranskalainen. En tahdo mainita hänen nimeänsä."

Nyt vasta antoi ukko elonmerkkejä.

"Jumala siunatkoon sinua Annette", huudahti hän. "Jumala siunatkoon sinua!"

Nainen katsahti äärettömän halveksivasti mieheen. "Miksi sinä niin kynsin hampain pysyttelet kiinni kurjassa elämässäsi?" sanoi hän. — "Siitä on vain pahaa niin monelle eikä hyvää kenellekään — ei edes itsellesikään. Mutta minun asiani ei ole antaa aihetta tämän sinun kauhean elämänlankasi katkeamiseen, ennen kuin korkeimman hetki on tullut. Olen jo saanut kylliksi omalletunnolleni sen jälkeen kuin astuin tämän kirokun talon kynnyksen yli. Mutta minun täytyy puhua, ennen kuin se myöhäistä."

"Sanoin jo, hyvät herrat, olevani tämän miehen vaimo. Hän oli viisikymmenvuotias ja minä ymmärtämätön kaksikymmenvuotias tyttönen mennessämme naimisiin. Se tapahtui eräässä Ranskan suurkaupungissa — yliopistokaupungissa — en tahdo sanoa senkään nimeä."

"Jumala siunatkoon sinua Annette", mumisi vanhus jälleen.

"Me olimme vallankumouksellisia — anarkisteja, ymmärrättehän — hän ja minä ja monet muut. Aika oli levoton. Suuria asioita oli tapahtuva — erityisesti vainosimme tasavallan etevintä miestä, valtion päämiestä. Silloin surmattiin muudan poliisi. Monta vangittiin, etsittiin todisteita, ja pelastaakseen oman elämänsä ja sitä paitsi ansaitakseen suuren palkinnon petti mieheni vaimonsa ja toverinsa. Niin, hänen tunnustuksensa perusteella vangittiin meidät kaikki. Osa meistä sai nousta mestauslavalle, toiset Cayenneen. Minä olin jälkimmäisten joukossa. Mutta tuomarit eivät langettaneet minua elinkautiseen vankeuteen. Mieheni muutti Englantiin verirahat mukanaan ja on elänyt rauhassa siitä lähtien, mutta hyvin tietäen, että siitä hetkestä lähtien, jolloin liitto saa tiedon hänen oleskelupaikastaan, ei kulu kolmea päivääkään, ennen kuin oikeus tulee täytäntöön pannuksi."

Ukko ojensi vapisevan kätensä ja otti savukkeen. "Olen vallassasi, Annette", sanoi hän. "Olet aina ollut hyvä minua kohtaan."

"Vielä en ole pohjaa myöten paljastanut hänen konnamaisuuttaan", jatkoi hänen vaimonsa. "Toverieni joukossa oli yksi, joka oli lähellä sydäntäni. Hän oli jalo, lämminsydäminen, uhrautuvainen — kaikkea sitä, mitä mieheni ei ollut. Hän vihasi väkivaltaa. Me olimme kaikki syyllisiä, jos sitä kerran syyllisyytenä voi pitää, mutta hän ei ollut. Hän kirjoitti alituisen ja neuvoi pysymään erillään väkivaltaisuuksista. Nämä kirjeet olisivat pelastaneet hänet. Sen olisi tehnyt myöskin minun päiväkirjani. Siihen merkitsin joka päivä sekä tunteeni häntä kohtaan että ajatuskannan, jota me molemmat edustimme. Mieheni löysi ne ja piti sekä päiväkirjan että kirjeet. Hän kätki ne ja koetti innokkaasti saada todistuksellaan tämän nuoren miehen kuolemaan tuomituksi. Siinä hän ei onnistunut, mutta Aleksander tuomittiin rikoksellisena ja lähetettiin Cayenneen, jossa hän vielä tänäkin päivänä saa kitua maallisessa helvetissä. Ajattele sitä, sinä roisto, konnamainen roisto, nyt, juuri tällä hetkellä! Aleksander, mies, jonka nimeä sinä et ole arvokas lausumaankaan, elää orjana suurimmassa kurjuudessa. Ja vaikka minulla on henkesi käsissäni, annan sinun sittenkin elää."

"Sinä olet aina ollut jaloluontoinen nainen, Annette", sanoi mies puhaltaen savua suustaan.

Nainen nousi seisolleen, mutta putosi takaisin tuskasta huudahtaen.

"Minun täytyy lopettaa", sanoi hän. — "Kun rangaistusaikani loppui, päätin hankkia itselleni päiväkirjan ja kirjeet, jotka jätettyinä Ranskan lähettiläälle Lontoossa varmaan hankkivat vapauden ystävälleni. Mieheni tiesin menneen Englantiin. Kuukausia etsittyäni löysin hänen olinpaikkansa. Tiesin, että kirjeet ja päiväkirjanikin olivat hänellä, sillä ollessani Cayenessa sain häneltä kirjeen, jossa hän teki syytöksiä ja muun muassa lainasi otteita niistä. Mutta minä tiesin, että hän, ollen luonteeltaan kostonhaluinen, ei mitään vapaaehtoisesti antaisi pois. Palkkasin sen vuoksi asiamiehen yksityisestä etsivätoimistosta ja hän tuli miehelleni sihteeriksi — hän oli järjestyksessä toinen sihtereistäsi, Serge, sama mies, joka niin äkkiä poistui täältä. Hän otti selvän siitä, että paperit olivat piirongissa ja otti kaavan avaimesta. Hän antoi minulle myöskin asemapiirroksen talosta ja kertoi työhuoneen aina olevan tyhjä aamupäivillä, sillä aikaa kuin sihteerä oli täällä ylhäällä sänkykamarissa. No, rohkaisin itseni lopuksi ja matkustin tänne lunastaakseni paperit."

"Ne minulla olivat jo kädessäni ja olin jo sulkemassa piirongin ovea, kun nuorukainen tarttui minuun kiinni. Olin nähnyt hänet jo aikaisemmin samana aamuna. Tapasin hänet maantiellä ja tiedustelin häneltä missä professori Coram asui. En tiennyt hänen olevan mieheni palveluksessa."

"Aivan niin. Aivan niin", sanoi Holmes. "Sihteerä palasi takaisin ja kertoi professorille tavanneensa vieraan naisen. Viime hetkellään koetti hän vielä antaa professorille selityksen, että murhaaja oli juuri tuo sama naiden, josta he vähän aikaisemmin olivat puhuneet."

"Sallikaa minun puhua", sanoi nainen käskevällä äänellä tuskan repiessä hänen kasvojaan. — "Kun hän kaatui, hyökkäsin minä ulos huoneesta, mutta väärästä ovesta, joten äkkiä saavuin tänne mieheni huoneeseen. Hän sanoi jättävänsä minut oikeuden käsiin. Minä sanoin hänelle, että jos hän ilmaisee minut, on minulla hänen henkensä käsissäni. Jos hän jättää minut lain käsiin, jätän minä hänet liittolaisten huostaan. Ei siksi, että tahtoisin elää itseni vuoksi, vaan täyttääkseni tehtäväni, jonka olen saanut. Hän tiesi, että tulisin tekemään kaiken mitä sanoin — että hänen kohtalonsa olisi oleva sama kuin minunkin. Sen vuoksi, mutta ei mistään muusta syystä, suojeli hän minua. Hän työnsi minut tuonne pimeään piilopaikkaan, joka on muistona vanhoilta ajoilta, ja jonka hän yksin tunsu. Hän söi ateriansa täällä huoneessaan ja voi siten antaa osan ruoastaan minulle. Olimme sopineet, että heti kun poliisi lähtee talosta, hän päästää minut yöllä menemään, jotten milloinkaan enää palaisi. Mutta jollakin tavalla olette keksineet suunnitelmamme." — Hän otti esiin pienen käärön, joka hänellä oli povellaan ja sanoi:

"Nämä ovat viimeiset sanani. Tässä on käärö, joka on pelastava Aleksanderin. Uskon sen teille luottaen teidän kunnian- ja oikeudentuntoonne. Ottakaa tämä. Teidän on jätettävä se Ranskan

lähettiläälle. Nyt olen täyttänyt velvollisuuteni. —"

"Ehkäiskää häntä", huusi Holmes. Samassa juoksi hän esiin ja riisti pienen lasipullon naisen kädestä.

"Liian myöhään", sanoi nainen kaatuessaan sänkyyn. "Liian myöhään. Otin myrkkyä ennen kuin läksin piilopaikastani. Päätäni huimaisee. Minä kuolen. — Vannotan teitä, herra, muistakaa kääro!"

"Yksinkertainen tapaus, mutta kuitenkin tavallaan opettavainen", huomautti Holmes, kun me matkustimme takaisin kaupunkiin. "Ratkaisu onnistui noiden silmälasien avulla. Ellei tuo kuoleva mies olisi sattunut saamaan niitä käsiinsä, epäilen, tokko milloinkaan olisimme saaneet arvoitusta ratkaistuksi. Vahvat lasit ilmaisivat minulle, että hänen, joka niitä oli käyttänyt, täytyy olla jotenkin sokea ja avuton ne menetettyään. Kun te koetitte saada minua uskomaan, että hän oli astunut kapeaa ruohokkoreunaa kertaakaan ottamatta harha-askelta, huomautin, kuten ehkä muistanette, että se olisi ollut oikea taidetempu. Mielessäni pidin sitä mahdottomana, jos hänellä — mikä ei ollut luultavaa — ei ollut toisia silmälasia mukanaan. Minun täytyi siis vakavasti harkita tuota, että hän mahdollisesti olikin jäänyt taloon. Sitten kuin huomasin molempain käytävien olevan yhtäläiset, arvelin hänen hyvin helposti voineen erehtyä, ja jos hän sen teki, täytyi hänen luonnollisesti tulla professorin huoneeseen. Sen vuoksi pidin varani, tulkoonpa arvoitus ratkaistuksi millä tavalla hyvänsä, ja minä tarkastelin huonetta tarkasti keksiäkseni piilopaikan. Matto näytti olevan ehyt ja lattiaan kiinni naulattu, jonka vuoksi minun täytyi luopua ajatuksesta, että hän ehkä lattian kautta oli päässyt piiloon. Sitä vastoin oli ehkä salahuone seinässä kirjojen takana. Sellaisia on, kuten tiedät, hyvin yleisesti vanhoissa kirjastoissa. Panin merkille, että kirjakasoja oli kaikkialla huoneessa muualla paitsi yhden kaapin vieressä, jossa lattia oli tyhjä. Piilopaikan täytyi siis olla siinä. En voinut nähdä mitään jälkiä, mutta matto oli väriltään tumma ja soveltui hyvin tutkimuksiin. Minä poltin sen vuoksi koko joukon noita erinomaisia savukkeita ja karistelin tuhkaa lattialle epäilyttävän kirjahyllyn eteen. Se oli hyvin yksinkertainen, mutta vaikuttava keksintö. Sen jälkeen menin alas ja otin sinun läsnäollessasi, Watson, vaikka sinä et huomannut kysymysteni tarkoitusta, selvän professori Coramin ruokailusta, jonka voi olettaa lisääntyneen, kun hän sai ruokkia toistakin henkilöä. Me menimme jälleen takaisin huoneeseen ja sysättyäni savukelaatikon lattialle, sain erinomaisen tilaisuuden tutkia lattiata. Siinä näinkin heti jäljet tupakanporossa ja huomasin vangin sillä ajalla käyneen ulkona piilopaikastaan. Niin, Hopkins, nyt olemme jo Charing Crossin asemalla ja minä onnittelen teitä, kun niin onnellisella tavalla olette saanut tämän asian tutkimisen lopetetuksi. Epäilemättä ajatte nyt heti pääkonttoriin. Ja me molemmat, Watson, menemme kai nyt yhdessä lähettilään luo."

GCHARLES AUGUSTUS MILVERTONIN SEIKKAILU.

Useita vuosia on kulunut niistä tapauksista, joita tässä käyn kertomaan, ja kumminkin epäilen ottaa ne puheeksi. Vaikka olisi koettanutkin olla mahdollisimman hienotunteinen ja varovainen, ei kumminkaan olisi ollut mahdollista julkaista niitä ennemmin. Mutta nyt, kun jutun päähenkilö on ulkopuolella inhimillisen lain piirin, saattaa tämän tapauksen kertoa ketään loukkaamatta ja kenellekään vääryyttä tekemättä. Siinä ilmenee niin hyvin Sherlock Holmesin kuin minunkin elämässäni aivan erikoinen tapahtuma, ja lukija antakoon anteeksi, että salaan sellaiset aikamääräykset ja muut seikat, jotka voisivat ilmaista jonkun muista kysymyksessä olevista henkilöistä.

Holmes ja minä olimme olleet iltapäiväkävelyllämme ja olimme juuri kuuden ajoissa palanneet kotiin. Oli kylmä ja kolkko talvi-ilta. Kun Holmes sytytti lampun, huomasimme pöydällä käyntikortin. Hän katsahti siihen ja viskasi sen samassa inhon huudahduksella lattialle. Otin sen sieltä ja luin:

"Charles Augustus Milverton.
Asioitsija.
Appledore Towers
Hampstead."

"Kuka hän on?" kysyin.

"Lontoon katalin mies", vastasi Holmes istuutuen tulen ääreen ja ojentaen jalkansa suoriksi. "Onko kortin takapuolella mitään?"

Minä käänsin sen ja luin: "Aion käydä luonanne k:lo puoli 7. — C.A.M."

"Hm! Sitten hän on pian täällä. Eikö sinussakin, Watson, tavallisesti synny jonkunlainen mateleva, viluisa tunne, kun eläintieteellisessä puutarhassa seisot käärmehäkin edessä ja katselet noita liukkaita,

kiemurtelevia, myrkyllisiä eläimiä ilkeine silmineen ja vastenmielisine, litteine päineen? No, sillä tavalla juuri vaikuttaa Milverton minuun. Niistä viidestäkymmenestä murhaajasta, joiden kanssa olen ollut tekemisissä, ei yksikään ole ollut minulle niin vastenmielinen kuin hän. Ja kumminkaan en voi välttää joutumasta tekemisiin hänen kanssaan — itse asiassa tuleekin hän tänne minun kutsustani."

"Mutta kuka hän sitten on!"

"Kerron sen sinulle, Watson. Hän on kaikkien panettelijain ja kiristäjäin kuningas. Taivas auttakoon sitä miestä ja vielä enemmän sitä naista, joka joutuu Milvertonin kynsiin. Hymyilevin kasvoin, mutta sydämeltään marmorikovana, kiristää hän kiristämistään, kunnes on saanut heidät tyhjiin imetyiksi. Hän on nero ammatissaan ja hänestä olisi ehkä tullut etevä mies jollakin paremmalla työalalla. Hän ilmoittaa maksavansa suuria summia sellaisista kirjeistä, jotka voivat olla vaarallisia rikkaille tai ylhäisille henkilöille. Hän saa ainevarastonsa uskottomilta palvelijoilta ja kamarineideiltä, mutta myöskin kavalilta lurjuksilta, jotka jollakin tavalla ovat onnistuneet saavuttamaan herkkäuskoisten naisten luottamuksen ja hellyyden. Hän ei suinkaan ole kitsas. Minä tiedän, että hän on maksanut seitsemänsataa puntaa eräälle palvelijalle parin rivin pituisesta kirjoituksesta, josta oli muutaman aatelisen perheen häviö seurauksena. Milverton vallitsee koko liikettä tällä alalla, ja sadat ihmiset tässä suuressa kaupungissa kalpenevat hänen nimensä kuultuaan. Kukaan ei tiedä ketä hänen iskunsa kohtaa, sillä hän on aivan liian rikas ja liian viisas menetelläkseen varomattomasti. Hän voi kätkeä korttinsa vuosikausiksi ja lyödä ne esiin vasta silloin, kun voiton toivo on suurin. Olen sanonut, että hän on katalin mies Lontoossa, ja minä kysyn, voiko tavallista kurjaa raukkaa, joka kiihtymyksessä hyökkää uhrinsa päälle, verrata tähän roistoon, joka järjestelmällisesti mielensä mukaan kiduttaa sieluja ja räökkää hermoja vain lisätäkseen ennestäänkin täysinäisen kukkaronsa sisällystä?"

Olin harvoin kuullut ystäväni puhuvan noin tunteellisesti.

"Mutta lieneehän toki tuokin velikululta lain ulottuvilla?" huomautin minä.

"Teoreettisesti epäilemättä, mutta ei käytännössä. Mitä hyötyä olisi esim. jollakin naisella siitä, että hän saisi Milvertonin suljetuksi vankilaan muutamiksi kuukausiksi, jos hänen oma häviönsä olisi sen välitön seuraus? Hänen uhrinsa eivät uskalla häntä ahdistaa. Jos hän kerrankaan vainoisi viatonta henkilöä, olisi hän pian käsissämme, mutta hän on viekas kuin paholainen. Ei, muita keinoja on meidän keksiminen häntä vastustaaksemme."

"Mutta miksi hän tulee tänne?"

"Siksi, että eräs hyvin huomattavassa asemassa oleva avunpyytjä on jättänyt valitettavan asiansa minun haltuuni. Tarkoitin lady Eva Brackwellia, ylhäisten seurapiirien kauneinta naista viime huvikauden aikana. Neljäntoista päivän kuluttua menee hän naimisiin Dovercourtin kreivin kanssa. Milvertonilla on hallussaan eräitä ajattelemattomia kirjeitä — ajattelemattomia, Watson, ei sen pahempia — jotka tuo nuori nainen on kirjoittanut muutamalle köyhälle, nuorelle maalaisaatelismiehelle. Ne riittävät tekemään avioliiton tyhjäksi, sillä Milverton aikoo lähettää ne kreiville, ellei suurta rahasummaa makseta hänelle. Olen hankkinut tämän tilaisuuden tavatakseni häntä, voidakseni sopia niin edullisista ehdoista kuin suinkin."

Samassa hetkessä kuului kadulta vaununrattaiden kolinaa. Katsahtaessani ulos, näin hienot vaunut ja palvelijan avaamassa niiden ovea eräälle lyhytkasvuiselle, tanakalle herralle, joka oli puettu astrakaaninnahkaiseen turkkiin. Minuuttia myöhemmin astui hän sisään huoneeseemme.

Charles Augustus Milverton oli noin viidenkymmenen vuotias mies, jolla oli suuri, nerokas pää, leveät, sileiksi ajellut kasvot, yksitoikkoinen hymy ja terävät, harmaat silmät, jotka kiilsivät kultasankaisten silmälasien takaa. Hänen kasvoissaan oli jonkun verran Pickwickin hyväntahtoisuutta, mutta tämän vaikutuksen turmelivat hänen hymynsä epäluotettavuus ja hänen levottomien, läpituokevien silmiensä kova kiilto. Hänen äänensä oli yhtä lempeä ja pehmeä kuin ulkomuotonsakin, ja hän lähestyi meitä pieni, lihava kätensä ojennettuna tervehdykseen ja mutisi jotakin valittaen, ettei hän ollut ensi käynnillään meitä tavannut. Holmes ei ottanut huomioon hänen ojennettua kättänsä ja katsoi häneen terävästi. Milvertonin hymy hävisi, hän kohautti olkapäitään, riisui yltään turkkinsa, asetti sen huolellisesti erään tuolin selkänöjälle ja istuutui sitten.

"Tämä herra?" sanoi hän tehden liikkeen minuun päin. "Onko hänen läsnäolonsa täällä sopiva?"

"Tohtori Watson on ystäväni ja toverini."

"Hyvä, herra Holmes, teidän turvattinne hyödyksi minä vain siitä huomautin. Asia on niin erittäin arkaluontoinen —"

"Tohtori Watson on jo saanut siitä tiedon."

"Siinä tapauksessa voimme siirtyä asiaan. Sanotte toimivanne lady Evan puolesta. Onko hän valtuuttanut teidät hyväksymään ehtoni?"

"Mitkä ovat ehtonne?"

"Seitsemäntuhatta punttaa."

"Ja muussa tapauksessa?"

"Hyvä, herra Holmes, minulle on kiusallista ottaa sitä puheeksi, mutta, ellei rahoja makseta neljäntenätoista päivänä, niin ei kahdeksantenätoista varmaankaan synny avioliittoa."

Hänen vastenmielinen hymynsä oli ystävällisempi kuin ennen.

Holmes istui jonkun aikaa ajatuksiinsa vaipuneena. "Minusta tuntuu", sanoi hän vihdoin, "että te pidätte asiaa liian varmana. Minä luonnollisesti tunnen näiden kirjeiden sisällön ja suojattini varmaankin seuraa neuvoani. Aion kehoittaa häntä kertomaan koko jutun tulevalle miehelleen sekä luottamaan hänen jalomielisyytensä."

Milverton nauroi.

"Selvästikin on kreivi teille tuntematon", sanoi hän.

Holmesin kasvojen alakuloisesta ilmeestä huomasi, ettei niin ollut.

"Mitä pahaa sitten noissa kirjeissä on?" kysyi hän.

"Ne ovat vallattomia, hyvin vallattomia", vastasi Milverton. "Tuo nuori nainen on ihastuttava kirjeen kirjoittaja, mutta minä voin vakuuttaa teille, ettei Dovercourtin kreivi ole osaava antaa oikeata arvoa hänen kyvyilleen. Kun te kumminkin olette toista mieltä, niin jättäkäämme se seikka sikseen. Tämä on puhdas rahakysymys. Jos luulette, että suojattinne etuja parhaiten hyödytetään jättämällä kirjeet kreiville, niin olisihan järjetöntä maksaa noin suurta summaa niiden takaisin saamisesta."

Nyt hän nousi ja tarttui turkkiinsa.

Holmes oli tullut kalpeaksi vihasta.

"Odottakaa vähän", sanoi hän, "teillä on liian kiire. Tulemme varmaankin kaikilla keinoilla koettamaan välttää julkista häväistystä näin arkaluontoisessa asiassa."

Milverton istuutui jälleen ja sanoi: "Minä tiesin varmasti, että katsoisitte asiaa siltä kannalta."

"Mutta," jatkoi Holmes, "lady Eva ei ole rikas. Minä vakuutan teille, että kaksituhatta punttaa jo hyvin suuresti rasittaa hänen maksukykyänsä, ja että summa, jonka mainitsitte, on paljon suurempi kuin hänen varansa. Minun täytyy senvuoksi kehoittaa teitä vähentämään vaatimuksianne ja luovuttamaan kirjeet takaisin siitä summasta, jonka minä voin tarjota, ja joka on — sen voi vakuuttaa — korkein mahdollinen."

Milvertonin hymy tuli leveämmäksi ja hänen silmissään näkyi leikillinen välähdys.

"Minä tiedän, että teidän sananne hänen varallisuussuhteistaan ovat tosia", sanoi hän, "mutta teidän täytyy myöntää, että hänen avioliittonsa on hyvin sopiva tilaisuus hänen ystävillensä ja sukulaisillensa ryhtyä pieniin ponnistuksiin hänen edukseen. He eivät voi epäröidä, kun on kysymys kuuliaislahjasta, ja he saavat olla varmat siitä, että tämä pieni kirjepinkka tuottaa hänelle enemmän iloa kuin kaikki Lontoon kynttilänjalat ja pöytähopeat."

"Se on mahdotonta", sanoi Holmes.

"Oh, kuinka ikävää!" huudahti Milverton ottaen esille paksun lompakon. "Minä en voi päästä siitä ajatuksesta, että noille naisille annetaan huonoja neuvoja. Kas tässä! (Hän nosti näkyviin pienen kirjelijun, jonka kuoressa oli vaakunalla koristettu nimimerkki.) Tämä on — no, lienee tarpeetonta mainita nimeä ennen huomisaamua. Mutta silloin nämä kirjeet joutuvat tämän naisen miehelle, yksinomaan siitä syystä, ettei hän tahdo hankkia sitä pientä summaa, jonka hän helposti saisi yhdessä tunnissa myymällä tai panttaamalla jalokivensä. Se on kovin ikävää! — Mutta muistatteko kuinka äkkiä neiti Milesin ja översti Dorkingin kihlaus purkautui? Pari päivää ennen vihkimistä ilmoitettiin Morning Postissa, että kaikki oli lopussa. Se on melkein uskomatonta, mutta tuosta naurettavan pienestä kahdentoista sadan punnan summasta olisi asia voitu sopia. Eikö se ole surkuteltavaa? Ja tässä nyt te, arvostelukykyinen mies, koetatte tinkiä, kun on kysymys suojattinne tulevaisuudesta ja kunniaista. Te kummastutatte minua, herra Holmes."

"Minä olen puhunut totta", vastasi Holmes. "Rahoja ei voida hankkia. Aivan varmaan on teille edullisempi ottaa vastaan tuo sievä summa, jonka minä tarjoan, kuin turmella aivan hyödyttä tämän naisen elämä."

"Siinä erehdytte, herra Holmes. Häväistys tulee, nimittäin välillisesti, hyvin suuresti minua hyödyttämään. Minulla on kahdeksan tai kymmenen samanlaista tapausta tekeillä. Jos tämä lady Evan kohtalo tulee tunnetuksi vakavana esimerkkinä, niin tulevat muut olemaan sitä taipuvaisempia. Ymmärrättehan, vai mitä?"

Holmes hyppäsi ylös tuoliltansa.

"Mene hänen taakseen, Watson! Älä päästä häntä ulos! Nyt, sir, katselkaamme tuon lompakon sisällystä."

Nopeasti kuin hiiri oli Milverton juossut huoneen sivulle ja seisoi nyt selkä seinää vasten.

"Herra Holmes", sanoi hän avaten takkinsa, jolloin suuri revolveri näkyi pistävän esiin sisätaskusta, "minä olin valmistautunut siihen, että te tekisitte jotakin erikoista. Se on sattunut niin usein ennenkin, mutta onko siitä ollut mitään hyötyä? Minä vakuutan teille olevani asestettu hampaita myöten ja myöskin olevani valmis käyttämään aseitani, varsinkin kun tiedän, että laki on minun puolellani. Sitäpaitsi erehdytte täydellisesti, jos luulette minun pitävän noita kirjeitä mukana. Minä en voi tehdä itseäni sellaiseen typeryteen syyppääksi. Mutta nyt, hyvät herrat, tahdon ilmoittaa teille, että minulla on yksi tai pari pientä kohtausta tänä iltana ja matka on pitkä Hampsteadiin."

Näin sanottuaan astui hän eteenpäin, otti turkkinsa, laski kätensä revolverille ja kääntyi ovelle. Minä tartuin erääseen tuoliin, mutta Holmes pudisti päätään, ja minä laskin sen jälleen. Kumartaen ja ivallisesti hymyillen poistui Milverton, ja pari minuuttia myöhemmin kuulumme vaunujen oven lyötävän kiinni ja pyörien äänen etenevän.

Holmes istui liikkumattomana takan edessä kädet pistettyinä syvälle housuntaskuihin ja silmät tähystellen hehkuvia hiiliä. Puolen tuntia oli hän aivan äänettömänä ja hiljaa. Sen jälkeen hän hypähti ylös, meni makuuhuoneeseensa ja hänen kasvojensa ilme osoitti miestä, joka oli tehnyt päätöksensä. Vähän ajan kuluttua palasi hän puettuna nuoreksi työmieheksi ja sytytti savipiippunsa lampusta, ennen kuin hän lähti ulos kadulle. "Minä tulen takaisin vähän ajan kuluttua", sanoi hän ja lähti. Minä ymmärsin, että hän oli alkanut taistelunsa Charles Augustus Milvertonia vastaan, mutta vähän saatoin aavistaa, minkä omituisen lopun tämä taistelu saisi.

Muutamia päiviä kulki Holmes retkillänsä puettuna äsken mainitsemani tavalla, mutta minä en saanut tietää mitään hänen puuhistansa, lukuunottamatta muutamia sanoja siitä, että hän oli viettänyt aikansa Hampsteadissa määrätystä tarkoituksessa. Viimeinkin eräänä koleana ja myrskyisenä iltana, kun tuuli helisteli ikkunanruutuja, palasi hän viimeiseltä retkeltänsä ja riisuttuaan valejupukunsa, asetti hän istumaan tulen ääreen nauraen sydämellisesti hiljaisella tavallansa.

"Tuskinpa voinet uskoa, että minä olen naimisiin aikova mies, Watson?"

"En millään ehdolla!"

"Mutta sinua kai huvittaa kuulla, että minä olen kihloissa..."

"Rakas ystävä, minä onnit..."

"Milvertonin palvelustytön kanssa."

"Taivaan nimessä, Holmes!"

"Minä tarvitsin tietoja, Watson."

"Mutta etkö ole mennyt liian pitkälle?"

"Se oli aivan välttämätöntä. Olen Escott-niminen työntekijä ja minulla on lupaava liike. Olen kävellyt hänen kanssaan joka ilta ja jutellut hänen kanssaan. Taivas, minkälaisia keskusteluja ne ovat olleet? Kumminkin olen saanut tietää kaikki, mitä toivoinkin. Minä tunnen nyt yhtä hyvin Milvertonin asunnon kuin oman käteni."

"Mutta tyttö, Holmes?"

Hän kohautti olkapäitään ja sanoi:

"En voi auttaa sitä, Watson, täytyy pelata korttinsa niin hyvin kuin taitaa, kun on kysymys tällaisesta asiasta. Kumminkin iloitsen siitä, että minulla on kilpailija, joka varmaankin on syrjäyttävä minut heti,

kun hetki on käsissä. Mutta kuinka ihana ilta nyt onkaan!"

"Pidätkö sinä tästä ilmasta?"

"Kyllä, se edistää minun aikeitani, Watson, sillä aion tänä yönä tehdä murtovarkauden Milvertonin asuntoon."

Minun täytyi pidättää henkeäni ja tunsin kylmiä väreitä selässäni kuultuani nämä sanat, jotka hän lausui hiljaa ja päättäväisesti. Niinkuin äkillinen valo öiseen aikaan silmänräpäykseksi paljastaa jokaisen yksityiskohdan lumipeitteisessä maisemassa, näin heti paikalla, edessäni sellaisen teon luultavat seuraukset — yllätyksen, vangitsemisen, kunniaakkaan uran päättymisen epäonnistumiseen ja pilkkaan, ja ystäväni joutumisen tuon katalan Milvertonin armoille.

"Taivaan tähden, Holmes, ajattele mitä teet!" huudahdin minä.

"Rakas ystäväni, olen punninnut kaikki. Minä en milloinkaan toimi harkitsematta, enkä myöskään olisi päättänyt ryhtyä niin rajuun ja todellakin vaaralliseen yritykseen, jos joku muu keino olisi ollut mahdollinen. Jos katsomme asiaa selvästi ja avonaisesti, niin otaksun sinun myöntävän yrityksen siveellisen oikeutuksen, vaikka se lain kannalta katsoen onkin rikollinen. Hänen kotiinsa murtautuminen ei kumminkaan ole rikollisempi teko kuin lompakon ryöstäminen häneltä väkivallalla — jossa yrityksessä sinä kumminkin olit valmis minua avustamaan."

Minä mietin hetken aikaa ja vastasin sitten:

"Niin, tuo on siveellisesti oikeutettua, kunhan vain aikomuksemme on ottaa ainoastaan sellaisia esineitä, joita käytetään laittomaan tarkoitukseen."

"Juuri niin, ja koska se on siveellisesti oikeutettua, ei minulla ole muuta lukuunotettavaa kuin persoonallinen vaara. Mutta eihän gentlemannin toki pidä siihen panna suurtakaan merkitystä, kun mitä epätoivoisimmassa asemassa oleva nainen tarvitsee hänen apuansa, vai mitä?"

"Sinä joudut niin petolliseen asemaan."

"Yritys on kyllä vaarallinen, mutta muuta keinoa ei ole kirjeiden takaisin saamiseen. Tuolla onnettomalla naisella ei ole niin suurta rahasummaa, eikä hänen perheessään ole ketään, jolle hän voisi uskoa asiansa. Huomenna on aika lopussa ja silloin tuo lurjus kyllä näyttää olevansa sanansa veroinen ja syöksee hänet turmioon. Minun täytyy joko jättää hänet kohtalonsa huomaan tai lyödä esiin tämä viimeinen valttini. Meidän kesken sanoen, Watson, on tämä kaksintaistelua tuon Milvertonin ja minun välillä. Kuten näet, on hänellä parhaat voittamisen mahdollisuudet, mutta minun kunniani ja itsetuntoni käskevät minua ryhtymään taisteluun ja taistelemaan se loppuun saakka."

"No niin, minä en voi sitä hyväksyä, mutta otaksun sen niin pitävän olla. Milloin lähdemme?"

"Sinä et tule mukaan."

"Siinä tapauksessa et sinäkään lähde", sanoin minä. "Minä annan sanani — enkä ole milloinkaan elämässäni sitä rikkonut — että otan ajurin ja lähden suoraan poliisiasemalle antamaan sinut ilmi, ellet salli minun ottaa osaa tuohon seikkailuun, joka sinulla on tekeillä."

"Sinä et voi auttaa minua."

"Mistä sen tiedät? Sinä et tiedä, mitä voi tapahtua, mutta joka tapauksessa on päätökseni tehty. On muitakin henkilöitä kuin sinä, joilla on ylpeyttä ja kunniantuntoa."

Holmes oli tämän puheen aikana näyttänyt vaivautuneelta, mutta nyt hänen kasvonsa kirkastuivat ja hän taputti minua olkapäälle sanoen:

"No, no, rakas ystävä, olkoon sitten niin. Me olemme asuneet yhdessä niin monta vuotta, ja olisihan somaa, jos saisimme istua yhteisessä kopissakin. Sinä tiedät, Watson, etten ole milloinkaan salannut, että minusta olisi voinut tulla hyvinkin merkillinen rikoksenteijä. Nyt on tuo tilaisuus elämässäni tullut. Kas tässä!"

Hän tarttui pieneen kauniiseen nahkalaukkuun, avasi sen ja otti esille joukon kiiltäviä työaseita.

"Nämä ovat", jatkoi hän, "ensi luokkaisen murtovarkaan tiirikoita, hänen timanttinen lasiveitsensä ja muita ammattiin kuuluvia nykyaikaisia keksinnöitä. Tässä on salalyhtyni. Kaikki on valmista. Onko sinulla pehmeitä kenkiä?"

"Kyllä, kumipohjaiset tenniskengät."

"Hyvä on! Entä naamari?"

"Voin tehdä sen mustasta silkistä."

"Huomaan sinun ymmärtävän sellaisia seikkoja. Meidän täytyy syödä hieman kylmää ruokaa, ennen kuin lähemme. Nyt on kello puoli kymmenen. Kello yksitoista ajamme Church Rowiin. Siitä on neljännestantunnin kävely Appledore Towersiin. Ennen puoltayötä täytyy meidän olla työssämme. Milverton nukkuu sikeästi ja menee levolle täsmälleen kello yksitoista. Jos kaikki käy hyvin, voimme olla kotona jälleen kello kahden ajoissa lady Evan kirjeet taskussamme."

Pukeuduimme frakkeihin, jotta näyttäisimme kotiin palaavilta teatterissakävijöiltä. Oxford-kadulta otimme ajurin ja ajoimme Hampsteadiin mainittuamme jonkun määrätyn osoitteen. Siinä lähetimme ajurin pois ja lähdimme kävelemään päämääräämme kohden päällystakit leukaan asti napitettuina, sillä ilma oli purevan kylmä.

"Tämä on asia, joka vaatii hyvin taitavaa käsittelyä", sanoi Holmes. "Kirjeet ovat varmaankin Milvertonin työhuoneessa ja sen takana on hänen makuusuojaansa. Mutta tavallisesti nukkuu hän hyvin raskaasti, kuten kaikki tanakat, lihavat henkilöt. Agatha — minun morsiameni — sanoo palvelijain alituisesti tekevän pilaa siitä, että talon herraa on mahdollon saada hereille. Hänellä on myöskin sihteeri, joka äärimmäisyyteen saakka vartioi hänen etujansa, eikä astu askeltakaan työhuoneesta koko pitkänä päivänä. Senvuoksi täytyy meidän mennä sinne yöllä. Ja sitten on hänellä kamala pihakoira vartioimassa taloa. Minä olen puhutellut Agathaa hyvin myöhään kahtena viimeisenä iltana, ja hän on silloin kahlehtinut koiran helpottaakseen minun käyntiäni. No, tässä on talo, tuo suuri tuossa. Nyt on meidän jo kiinnitettävä naamarit kasvoillemme. Voit huomata, että kaikki ikkunat ovat pimeät — kaikki käy toivoni mukaan."

Kasvojamme peittävät naamarit antoivat meille hyvin epäilyttävän ja rikollisen ulkomuodon, kun me hiivimme tuohon suureen, äänettömään taloon. Sen toisessa päässä oli pitkä parveke, jolle aukeni useita ikkunoita ja kaksi ovea.

"Tuossa on hänen makuuhuoneensa", kuiskasi Holmes. "Tämä ovi vie suoraan työhuoneeseen. Se on kumminkin niin lujasti teljetty, ettemme voi sitä tietä käyttää; siitä syntyisi liian paljon melua. Menkäämme talon ympäri, tässä on eräs kasvihuone, joka johtaa vierashuoneeseen."

Ovi oli lukittu, mutta Holmes avasi sen taitavasti, ja seuraavassa hetkessä olimme me rikollisia lain silmissä. Tuskin saatoimme hengittää kasvihuoneen kuumaa, kosteata ilmaa. Holmes tarttui käteeni pimeässä ja kuljetti minua palmujen ja muiden lehtikasvien ohi, jotka raapivat meitä kasvoihin. Holmesilla oli muiden lahjojensa ohessa myöskin merkillinen kyky nähdä pimeässä. Hänen kätensä johtamana tunsin tulevani toiseen huoneeseen, jossa sikarin savua vielä tuntui ilmassa. Holmes hapuili edelleen huonekalujen välitse, avasi vielä yhden oven ja sulki sen jäljestämme. Ojentaessani kättäni tunsin muutamia takkeja riippuvan seinällä ja ymmärsin olevamme eteisessä. Menimme edelleen ja Holmes avasi varovasti erään oikealle vievän oven. Jotakin tuli vastaani, ja sydämeni melkein seisahtui rinnassani, mutta heti ymmärsin minä hymyillen säikähdykselleni, että se olikin vain kissa. Tässä uudessa huoneessa paloi tuli takassa ja täälläkin oli tupakansavua. Holmes hiipi varpaillaan sisään ja sulki sitten hiljaa oven, kun minäkin olin ehtinyt sisään. Olimme nyt Milvertonin työhuoneessa, ja verhot eräällä seinällä osoittivat, missä makuuhuone oli.

Takassa palava tuli valaisi huonetta niin, että olisi ollut tarpeetonta sytyttää sähkövaloa, jos olisimme uskaltaneetkin. Tulisijan toisella puolella oli hieno verho, joka peitti ulkoa näkemiämme ikkunoita, ja toisella puolella oli kuistikolle vievä ovi. Kirjoituspöytä oli keskellä huonetta ja sen edessä nahkapäällyksinen tuoli. Vastapäätä sitä oli suuri kirjahylly, jota koristi marmorinen Athene. Hyllyn ja seinän välissä oli suuri kassakaappi, jonka messinkisilat hohtivat tulen valossa. Holmes meni hiljaa sitä tarkastamaan ja hiipi sitten makuuhuoneen ovelelle ja kuunteli tarkasti. Sieltä ei kuulunut minkäänlaista ääntä. Sillä aikaa olin minä tullut ajatelleeksi, että olisi viisaampaa, jos palaisimme ulko-oven kautta, jonka vuoksi tarkastin sitä. Hämmästykseni huomasin, ettei se edes ollut lukittu. Minä tyrkkäsin hiljaa Holmesia ja hän käänsi naamioidut kasvonsa oveen päin. Hän säpsähti; selvästikin hämmästyti hän yhtä suuresti kuin minäkin.

"Sepä oli paha", kuiskasi hän. "Mitä tämä merkitsee? Mutta meillä ei ole missään tapauksessa varaa hukata aikaa."

"Voinko tehdä jotakin?"

"Kyllä. Seiso oven luona. Jos kuulet jonkun tulevan, niin lukitse se, että voimme lähteä pois samaa tietä kuin tulimme. Jos joku tulee toiselta taholta, niin voimme mennä ulos ovesta, jos olemme valmiit, tai kätkeytyä ikkunanverhojen taakse, elleimme vielä ole suorittaneet tehtäväämme. Ymmärrätkö?"

Nyökäytin päätäni. Ensimmäinen levottomuuden tunteeni oli hävinnyt; sensijaan tunsin nyt jännitystä joka oli paljon suurempi kuin ennen niissä tilaisuuksissa, jolloin olimme lain puolella. Tehtävämme tärkeys ja tieto sen hyvästä tarkoituksesta, vastustajamme hurja luonne, kaikki tämä lisäsi seikkailun jännittäväisyyttä. Ihailulla seurasin sitä tyyneyttä ja nopeutta, jolla Holmes poimi esiin aseensa, ikäänkuin taitava kirurgi leikkaukseen valmistautuessaan. Minä tiesin, että häntä huvitti lukkojen murtaminen ja saatoin ymmärtää, millä nautinnolla hän ryhtyi käsittelemään tätä kassakaappi-petoa, jonka kidassa oli niin monen nuoren naisen kunnia ja maine. Puolen tuntia työskenteli Holmes tarmokkaasti — hän oli ottanut yltään päällystakkinsa ja laskenut sen eräälle tuolille — eri aseillansa, jotka olivat hänen vierellensä. Vihdoin kuulin hiljaisen paukahduksen, raskas ovi ponnahti auki ja sen sisäpuolella huomasin joukon paperikääröjä, joista jokainen oli suljettu ja päällekirjoituksella merkitty. Holmes tarkasti yhtä niistä, mutta niukassa valossa oli vaikea lukea ja Holmes otti senvuoksi esiin lyhtynsä. Mutta äkkiä hän pysähtyi, kokosi työaseensa, otti takkinsa ja ryömi uutimen taakse, viittaamalla käskien minua tekemään samoin.

Vasta sitten kuin seisoin hänen vieressään, kuulin mitä hänen tarkempi korvansa oli oivaltanut. Kuului melua jostakin, ovi avattiin ja sen jälkeen kuului raskaita lähestyviä askeleita. Ne tulivat eteiseen ja pysähtyivät. Ovi avattiin ja sähkövalo sytytettiin. Sitten ovi jälleen suljettiin ja sikarinsavun tuoksua tunkeutui luoksemme. Sitten kuulumme jonkun kulkevan edes takaisin parin metrin päässä meistä. Vihdoin narisi jokin tuoli ja askeleet loppuivat. Senjälkeen paukahti avain lukossa ja minä kuulin paperien kahinaa.

Tähän asti en ollut uskaltanut katsoa huoneeseen, mutta nyt erotin uutimet varovasti toisistaan. Tunsin Holmesin olkapään painautuvan omaani vasten ja ymmärsin, että hänkin katsoi ulos reiästä. Suoraan edessämme, niin lähellä, että melkein olisimme voineet häneen koskea, oli Milvertonin leveä selkä. Selvää oli, että olimme erehtyneet; hän ei ollutkaan mennyt makuuhuoneeseensa vaan oli istunut biljaardihuoneessaan tai jossakin tupakkahuoneessa talon toisessa päässä, jonka ikkunoita emme olleet nähneet. Hänen leveä, kiiltävä pääkallonsa oli suoraan silmiäni edessä. Hän nojautui tuolissaan jalat suoriksi ojennettuina ja suuri, musta sikari suupielessään. Hänellä oli yllään jonkunlainen aamunuttu, punainen, mustalla samettikauluksella varustettu sotilaskuusiainen samettitakki. Toisessa kädessään oli hänellä joku vihkonen, jota hän luki huolimattomasti sikarinsavua tuprutellen. Hän oli niin mukavasti asettunut istumaan, ettei hän suinkaan aikonut kovinkaan pian lähteä tiehensä.

Minä tunsin kuinka Holmes puristi kättäni ikäänkuin sanoakseen, että hän varmasti tiesi voivansa tästäkin suoriutua. En tiennyt oliko hän nähnyt, minkä minä selvään saatoin nähdä, että kassakaapin ovi ei ollut kokonaan kiinni ja Milverton saattoi huomata sen milloin tahansa. Olin puolestani päättänyt, että heti, kun Milvertonin katseen suunnasta saattaisin nähdä hänen huomanneen kaapin oven, minä syöksyisin esiin, heittäisin päällystakkini hänen päänsä ylitse ja pitäisin häntä kiinni jättäen loput Holmesin suoritettavaksi. Mutta Milverton ei katsahtanutkaan ylös. Hän oli syventynyt lukemiseensa ja sivu toisensa jälkeen kääntyi hänen kirjassaan. Mutta lopetettuaan sen ja poltettuaan sikarinsa loppuun hän varmaankin menisi pois, arvelin minä. Ennen kuin hän oli ehtinyt niin pitkälle, tapahtui kumminkin jotakin, joka kokonaan muutti aseman. Useita kertoja oli Milverton katsonut kelloansa, ja kerran oli hän noussut ja istunut jälleen tuolilleen kärsimättömästi kohauttaen olkapäitään. Mutta mieleeni ei juolahtanutkaan, että hän oli voinut sopia kohtaavansa jonkun tähän aikaan, ennen kuin äkkiä heikkoa ääntä kuului kuistikosta. Milverton kohosi suoraksi tuolillansa ja hiljainen koputus kuului. Milverton nousi ylös ja avasi kuistikon oven.

"Te tulette melkein puoli tuntia liian myöhään", sanoi hän lyhyesti.

Näin siis selvisi oven auki jääminen ja Milvertonin valvominen. Kuulin hameen kahinaa. Kun Milverton nousi, vedin minä uutimet yhteen, mutta uskalsin nyt jälleen avata ne. Milverton oli asettunut takaisin tuolilleen ja sikari oli yhä hänen suupielessään. Hänen edessään täydessä sähkövalossa seisoi kookas, hento nainen, jolla oli harso kasvoilla ja leukaan saakka napitettu iltanuttu yllään. Hän hengitti nopeasti ja jokainen piirre hänen jäntevässä ruumiissaan vapisi kiihtymyksestä.

"Te olette hukannut minulta yhden yön ihanan unen, suloinen ystäväni", sanoi Milverton. "Toivon kumminkin ettei se ole tapahtunut hyödyttömästi. Ette kai voinut saapua toiseen aikaan, vai kuinka?"

Nainen pudisti päätään.

"No niin, ellette voinut, niin ette voinut. Jos kreivitär onkin ollut ankara emäntä, niin saatte nyt korvauksen. Kas niin, hiidessä, tyyntykää. Käykäämme asioihin."

Hän otti erään paperin kirjoituspöydän laatikosta. "Te sanotte, että teillä on viisi kirjettä, jotka ovat vaarallisia kreivitär d'Albertin maineelle. Tahdotte myydä ne. Minä tahdon ostaa ne. Se on hyvä, meidän on siis vain määrättävä hinta. Minä tahdon luonnollisesti ensin nähdä nuo kirjeet. Jos ne ovat oikeaa laatua... Taivaan Jumala, tekö se olettekin?"

Nainen oli sanaakaan sanomatta nostanut tiheän harsonsa ja avannut nuttunsa. Milverton näki silloin edessään tummat, kauniit, ylpeäpiirteiset kasvot, käyrän nenän, kaareutuvat, tummat kulmakarvat, ankan, kiiltävän silmäparin ja suoran suun, jonka kalpeat huulet hymyilivät onnettomuutta ennustavasti.

"Minä se olen", sanoi hän, "sama nainen, jonka elämän turmelitte."

Milverton naurahti, mutta siinä ilmeni pelkoa. "Te olitte niin itsepäinen", sanoi hän, "miksi pakotitte minut äärimmäisyyksiin? Minä vakuutan teille etten omasta halustani loukkaisi karpästäkään, mutta jokaisen on hoitaminen omia asioitaan ja mitä saatoinkaan tehdä? Pyysin kohtuullista hintaa, jota ette tahtonut maksaa."

"Silloin lähetitte te kirjeet minun miehelleni ja hän, paras mies mitä on ollut — minä en edes kelvannut hänen kenkensä nauhoja solmiamaan — hän kuoli surusta. Te muistatte tuon viimeisen illan; minä tulin tästä ovesta, kerjäsin ja rukoilin armoa, ja te nauroitte minulle vasten kasvoja, niinkuin nytkin yritätte, vaikka pelkuruutenne ei voi estää huulianne vapisemasta. Niin, te ette luullut tarvitsevanne enää nähdä minua täällä, mutta tuona iltana opin, kuinka voisin kohdata teitä silmä silmää vasten ja yksin. No, Charles Milverton, mitä teillä on sanomista?"

"Älkää koettakokaan peloittaa minua", vastasi hän nousten seisomaan. "Minun tarvitsee vain huutaa palvelijoitani saadakseni teidät vangituksi. Mutta minä annan teille anteeksi teidän luonnollisen vihanne tähden. Lähtekää huoneesta, kuten tulittekin, niin en sano mitään."

Nainen seisoi toinen käsi kohotettuna povelle ja sama hymy kapeilla huulillansa.

"Te ette saa turmella useampien elämää, kuten olette turmellut minun elämäni. Te ette tule tekemään useammille ihmisille sellaista paha kuin olette minulle tehnyt. Minä tahdon vapauttaa maailman myrkyllisestä matelijasta. Ota tämä, koira, ja tämä! — ja tämä! ja tämä!"

Hän oli temmannut esiin pienen kiiltävän revolverin ja ampui kuulan toisensa jälkeen Milvertonia vastaan pitäen revolverin suuta parin jalan päässä hänen päästään. Milverton väisti syrjään ja kaatui silmilleen pöydälle ähkien ja käsillään papereita hapuillen. Sitten nousi hän horjuen, sai uuden kuulan ja kaatui hervottomana lattialle.

"Se on lopussa!" huudahti hän ja jäi liikkumattomana makaamaan.

Nainen katseli häntä kauan ja kosketti sitten jalallaan hänen kasvojansa. Sitten katsoi hän häntä jälleen, mutta hän ei liikkunut. Minä kuulin kahinaa, iltailma tuulahti huoneeseen ja kostajatar oli poissa.

Me emme olisi väliintulollamme voineet pelastaa miestä tästä kohtalosta. Mutta kun nainen ampui kuulan toisensa jälkeen Milvertonin ruumiiseen, olin minä syöksymäisilläni esiin. Silloin tunsin Holmesin kylmän, suonikkaan käden tarttuvan minua kalvosimeen. Minä ymmärsin, mitä tämä luja puristus sanoi: meillä ei ollut mitään tekemistä tässä asiassa, oikeus oli kohdannut roistoa, ja meillä oli omat velvollisuutemme ja omat tarkoituksemme, joita emme saaneet laiminlyödä. Mutta tuskin oli tuo tuntematon nainen rientänyt tiehensä, ennen kuin Holmes äänettömin, nopein askelin oli ehtinyt toisen oven luo. Hän väänsi avainta lukossa. Samalla hetkellä kuulumme puhetta ja lähestyvien askelten ääniä.

Revolverin laukaukset olivat herättäneet palvelijat. Täydellisellä tyyneydellä meni Holmes kassakaapin luo, otti sieltä sylin täydeltä kirjepakkoja ja viskasi ne tuleen. Hän uudisti saman teon, kunnes kaappi oli tyhjä. Nyt tarttui joku oveen ja kolkutti siihen. Holmes katsoi ympärilleen. Kirje, joka oli kutsunut Milvertonin kuolemaan, oli vereen tahrattuna pöydällä; Holmes viskasi sen palavien paperien joukkoon. Sitten otti hän avaimen kuistikon ovesta, tuli ulos minun jäljessäni ja lukitsi oven ulkopuolelta.

"Tätä tietä, Watson", sanoi hän. "Me voimme hiipiä pitkin puutarhanaitaa tähän suuntaan."

Minä en ole milloinkaan uskonut, että voitaisiin tehdä hälyytys niin nopeasti kuin nyt tapahtui. Kun käännymme, oli jokainen ikkuna tuossa suuressa talossa valaistu. Portti oli auki ja ihmisiä juoksi siitä ulos. Koko pihamaa oli täynnä ihmisiä ja eräs heistä huudahti, kun tulimme kuistikolle. Holmes näytti perinpohjin tuntevan paikan, hän riensi erääseen istutukseen ja minä seurasin hänen kintereillään. Me saatoimme kuulla lähimpien takaa-ajajiemme läähättävän aivan kintereillämme. Tiemme sulki kuuden jalan korkuinen muuri, mutta Holmes viskautui sen ylitse. Kun minä olin ehtinyt puolitiehen, tunsin jonkun tarttuvan minua nilkkaan, mutta minä potkaisin itseni irti ja putosin pää edellä maahan toiselle puolelle. Holmes auttoi minut ylös ja sen jälkeen juoksimme henki kurkussa suuren Hampstead Heathin poikki ja siitä edelleen. Luulen, että juoksimme noin pari peninkulmaa, jolloin Holmes vihdoin pysähtyi ja kuunteli. Kaikki oli äänetöntä. Olimme päässeet takaa-ajajistamme ja olimme turvassa.

* * * * *

Olimme jo syöneet aamiaisen tämän merkillisen seikkailun jälkeisenä päivänä ja istuimme tupakoimassa, kun herra Lestrade Scotland Yardista juhlallisen näköisenä astui yksinkertaiseen huoneeseemme.

"Hyvää huomenta, herra Holmes", sanoi hän, "hyvää huomenta. Saanko kysyä, onko teillä nykyjään hyvin kiireellisiä töitä?"

"Ei niin kiireellisiä, etten joutaisi kuulemaan, mitä teillä on sanottavaa."

"Minä ajattelin, että te, ellei teillä ole jotakin erityistä muuta tehtävää, tahtoisitte auttaa meitä selittämään erästä omituisista juttua, joka sattui eilen Hampsteadissa."

"Varjele taivas", sanoi Holmes. "Minkälaista?"

"Murhaa, joka tehtiin mitä draamallisimmissa olosuhteissa. Minä tiedän, kuinka kekseliäs te olette sellaisissa seikoissa ja tekisitte meille suuren palveluksen, jos tahtoisitte tulla Applerode Towersiin meitä auttamaan. Tämä ei ole mikään tavallinen rikos. Olemme jonkun aikaa pitäneet silmällä herra Milvertonia ja meidän kesken sanoen, oli hän oikea konna. Hänellä oli tapana käyttää ylhäisön naisille vaarallisia kirjeitä rahojen kiristämiseen, ja murhaajat ovat nyt polttaneet nuo kirjeet. Mitään arvoesineitä ei ole otettu, ja senvuoksi on luultavaa, että murhaajat ovat hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa, ja heidän ainoa tarkoituksensa oli varmaankin estää jotakin häväistysjuttua."

"Murhaajat?" sanoi Holmes. "Oliko niitä useampia?"

"Kyllä, kaksi. He olivat melkein joutua kiinni. Meillä on heidän jälkensä ja tieto heidän ulkomuodostaan, ja me saamme varmaankin heidät kiinni. Ensimmäinen oli hyvin nopsa käänteissään, mutta toiseen ehti eräs puutarhurin renki tarttua kiinni, ja hän pääsi irti vasta taistelun jälkeen. Hän oli keskikokoinen, vankkarakenteinen mies, jonka kasvojen alaosa oli voimakkaasti kehittynyt, ja jolla oli mustat viikset ja naamari kasvoilla."

"Tuo kuvaus on jokseenkin vaillinainen", sanoi Holmes. "Sopiihan se esimerkiksi tohtori Watsoniin yhtä hyvin kuin johonkin muuhunkin."

"Siinä te todellakin olette oikeassa", sanoi poliisitarkastaja aivan hämmästyneenä. "Kuvaus sopii todellakin tohtori Watsoniin."

"Kumminkaan en voi palvella teitä tällä kerralla", sanoi Holmes. "Asia on niin, että minä tunsin tuon Milvertonin, ja olen sitä mieltä, että hän oli Lontoon vaarallisimpia rikollisia, ja sitäpaitsi minä uskon löytyvän muutamia rikoksia, joihin lain ei tule sekaantua, ja annan ihmisille oikeuden joskus tehdä oikeutta itse. Niin, ei maksa vaivaa puhella minun kanssani siitä, olen tehnyt päätökseni. Minun myötätuntoni on näiden murhaajien puolella eikä uhrin, enkä minä tahdo ryhtyä tähän asiaan."

* * * * *

Holmes ei ollut sanonut minulle sanaakaan tuosta murhenäytelmästä, jonka salaisia näkijöitä me olimme olleet, mutta olin huomannut, että hän oli ajatuksissaan koko aamun ja näytti siltä, että hän koetti johtaa muistiinsa jotakin. Ja kun olimme syöneet väliateriamme puoleksi, hypähti hän äkkiä ylös.

"Nyt tiedän sen, Watson!" huudahti hai "Ota hattusi ja tule mukaani!"

Hän kiiruhti minun edelläni Baker-katua Regent Circukselle. Sen vasemmalla puolella oli eräs kauppa, jonka ikkuna oli täynnä päivän kaikkien kuuluisuuksien valokuvia: näyttämöitä, konserttisaleista, ylemmistä seurapiireistä j.n.e. Holmes osoitti yhtä muotokuvaa. Se kuvasi komeaa naista, joka oli hovipuvussa, timanttikoriste ylpeällä otsallaan. Tunsin tuon käyrän nenän, kaarevat kulmakarvat, suorat huulet ja tarmokkaasti pyöristävän leuan. Ja hämmästyneenä luin sen jalosukuisen valtiomiehen arvonimet, jonka vaimo hän oli ollut. Silmäni kääntyivät Holmesiin. Hän pani sormen huulillensa ja äänettöminä lähdimme pois.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TOISEN TAHRAN TARINA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project

Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic

work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in

such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.